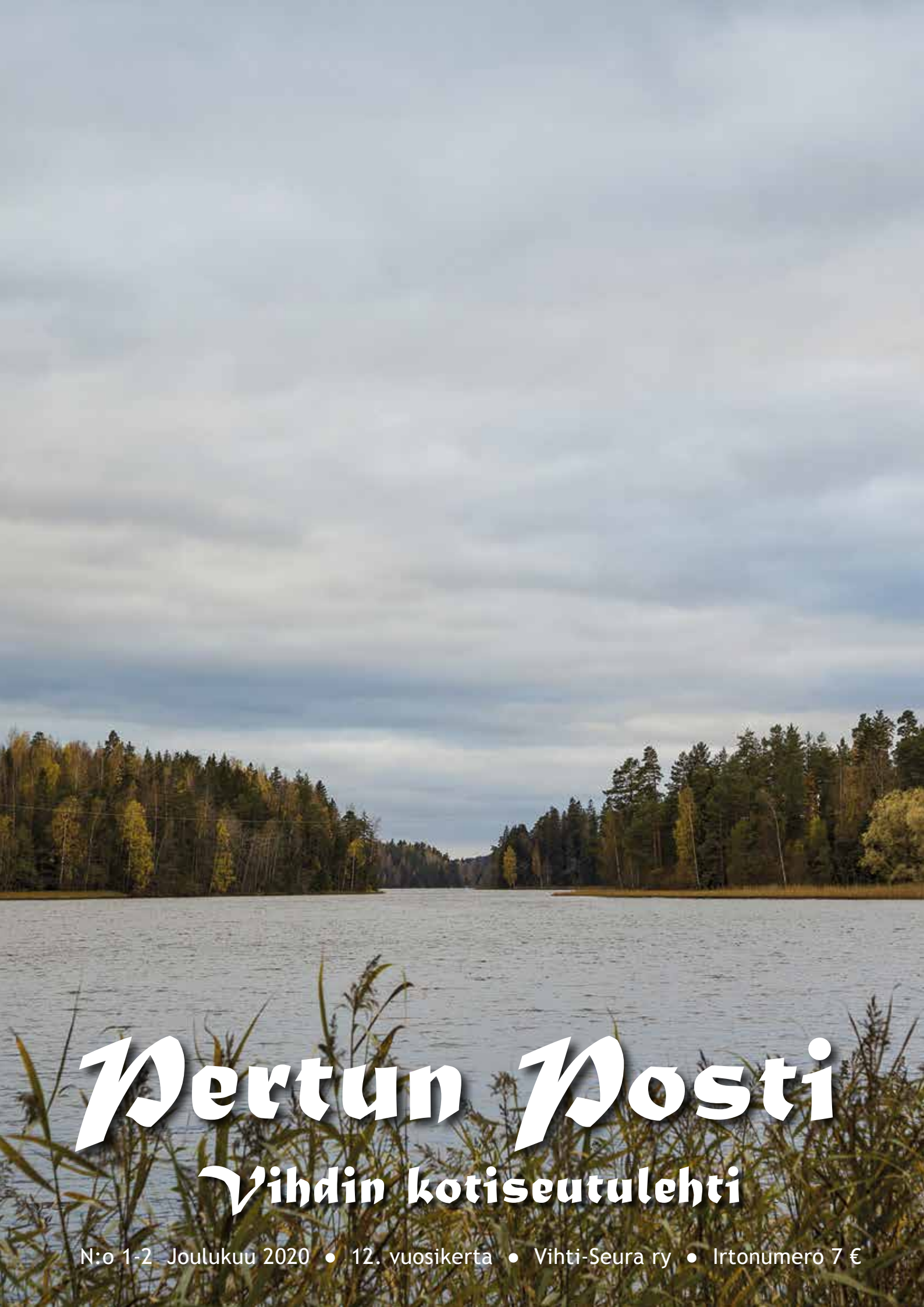

Pertun Posti

Vihtin kotiseutulehti

N:o 1-2 Joulukuu 2020 • 12. vuosikerta • Vihti-Seura ry • Irtonumero 7 €

Julkaisija
Vihti-Seura ry

Vastaava toimittaja
Pentti Kurunmäki
pentti.kurunmaki@kolumbus.fi

Toimituskunta
Kari Huhtilainen
Annamari Juvonen-Eskola
Pentti Kurunmäki
Timo Roms

Taitto
Jari Huhtala
Painokiila Oy

Ilmoitusmyynti
Kari Huhtilainen
kari.huhtilainen@elisanet.fi
p. 040 7794 707

Ilmestyminen
Kaksi kertaa vuodessa,
Vihti-Seuran jäsenlehti,
irtonumero 7 €.

www.vihtiseura.fi
www.facebook.com/vihtiseura

Painopaikka
Painokiila Oy
Vihti 2020

ISSN 1798-4076

Elli ja Artturi Hiidenheimon
säätiö on tukenut Vihti-Seuraa
Pertun Postin julkaisemisessa.

Kansi:
Palojärvi
Kuva: Kari Huhtilainen

Takakansi:
Kuva: Kari Huhtilainen

Pertun Posti ja Vihti-Seura
kiittävät kaikkia lehden tekoon
osallistuneita!

Tässä lehdessä

Puheenjohtajan palsta.....	3
Pääkirjoitus	4
Ajankohtaiset kuulumiset kunnantalolta.....	5
Sankarisukupolven viesti	6
Vesistöjen Vihti	8
Itämeren ja vesien suojelu vaatii pitkäjänteistä työtä	16
Tervehdys kaikille lukijoille Enäjärveltä	17
Vihti tutuksi pulahtaen	18
Valo loistaa pimeässä maailmassa	22
Kumpi kruunu - Korona vai Kristus?.....	23
Hertta Upari, Suomen ensimmäinen naisratsupoliisi.....	24
Nummolan lentokenttä rakennettiin sotilaskentäksi 80 v. sitten....	26
Jännittävä vaihe Olkkalan kapearaiteisen rautatien historiassa	30
Tavataanko Aalloilla vai Skeitillä?	34
Ajalle tyypillistä epätyypillistä empireä	35
Kartanopuutarhan rakentajat.....	40
Meidän Vihti -valokuvauskilpailu.....	43
Martti Kilpeläinen -kirkkomusiikin kymmenottelija.....	46
Helene Schjerfbeck - Vihdistä!	48
Jorma Hannikainen: Henrik Malmin koululaulukirja	49
Kylvöheinän viljely toi myös hevoset heinäpellolle.....	56
Hyvähenkinen Vihti-Race 2020 rastilta käsin.....	58
Vihdin ystävyyskunnat - erityisesti Viron Otepää.....	60
Kameraseuralaisten kuvasatoa Vihdin vesiltä.....	66

Vihti-Seura ry

Puheenjohtaja

Tapio Karjalainen

Varapuheenjohtaja

Markku Tolvanen

Sihteeri

Minna Kela

Asiantuntijajäsenet

Paula Huhtilainen, jäsenkirjuri

Sirpa Niemi, rahastonhoitaja

Heidi Tammelin, museotoimi

Muut hallituksen jäsenet

Kari Huhtilainen

Paavo Hacklin

Annamari Juvonen-Eskola

Pentti Kurunmäki

Aila Lindroos

Timo Roms

Liisa Tähkälä

Vihti-Seura on vuonna 1946 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on kehittää Vihtiä kotiseutuna, lisätä kotiseututietoutta, asumisviihtyvyyttä sekä kotiseutuhenkeä.

Meidän kuntamme, Vihti

Tunnistatko kunnan, joka on Uudenmaan kuudenneksi suurin pinta-alaltaan, alle tunnin ajomatkan päässä pääkaupunkiseudulta, johon on erinomaiset tieyhteydet, jossa on upea ja monipuolinen luonto järvineen, harjuineen, peltoineen ja suurin osa Nuuksion luonnonpuistosta, monipuoliset asumismahdollisuudet niin taajamissa, kylissä kuin haja-asutusalueilla, lentokenttä, rautatie, upeat palloiluhallit, kaksi golf-kenttää, juuri valmistunut uusi upea Vihko-koulukeskus, PuuhaPark, laskettelukeskus, aktiiviset urheiluseurat ja monipuolinen kulttuuritarjonta vain osan kunnan tunnunpiirteistä mainitakseni.

Se on meidän oma perinteitään kunnioittava ja nuorekas yli 500 vuoden ikäinen kuntamme Vihti. Uskonpa, että useimmat meistä eivät tunne läheskään kaikkia Vihdin tarjoamia mahdollisuuksia. Metsäretkeilyyn sopii esimerkiksi Nuuksion luonnonpuisto, johon pääsee helposti Vihdissä sijaitsevalta Nuuksion Pohjoiselta Portilta. Nummelassa puolestaan sijaitsee Nummelanharju, joka on syntynyt jo jääkauden aikana. Siellä on patikointipolkuja ja talvella myös hiihtolatuja upeine maisemineen yli Hiidenveden selkien. Myös Kokkokalliolla voi viettää upean hetken ihastellen auringonlaskua Hiidenveden yllä. Palakosken luontopolku on kosketus menneeseen. Toki unohtamatta upeaa Vihdin kirkonkylää, jossa Kustaan kirkko seisoo arvokkaana mäellä ja myös Kirkkoniemessä sijaitsevat pyhän Birgitan kirkon rauniot kertovat Vihdin historiasta jo vuodelta 1507. Kaupat, nähtävyydet ja kahvilat kylissä ja taajamissa odottavat meitä kaikkia käymään kylässä. Luontonsa puolesta kuntamme Vihti on kokemuksen arvoinen.

Harrastustoiminta on Vihdissä erittäin monipuolista ympäri vuoden. Siitä on kiittäminen lukuisia aktiivisesti toimivia harrastusyhdistyksiä. On sinun kiinnostuksesi kohde sitten pyöräily, jalkapallo, jääkiekko, hiihto, laskettelu, golf, purjelento, frisbee-golf, va-

lokuvaus, näytteleminen, voimistelu, uinti, musiikki jne. niin löydät kunkin lajin harrasteyhdistysten tiedot kuntamme nettisivulta www.vihti.fi kohdasta järjestöt ja kylätoimikunnat. Kunnassamme toimii ainakin 20 kulttuuriyhdistystä, 38 liikuntayhdistystä, 11 nuorisoyhdistystä, 11 kyläyhdistystä ja 29 muuta nettisivulla lueteltua yhdistystä. Vihti on todellakin aktiivisten ihmisten kunta!

Vihti on mukava ja viihtyisä kunta asua ja yrittää, mutta aina on vara parantaa. Vuonna 1946 perustetun Vihti-Seuran tarkoituksena on omalta osaltaan kotiseudun edelleen kehittäminen paikallisten erityispiirteiden pohjalta, elinympäristön laadun parantaminen ja ihmisten viihtyvyyden lisääminen, kotiseututietouden lisääminen, kotiseutuhengen ylläpitäminen sekä kotiseudun kulttuurin vaaliminen ja edistäminen.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi myös Vihti-Seuran toimintaan. Nyt pandemian aikana olemmekin lisänneet merkittävästi sähköistä viestintää niin Facebookissa, Instagramissa ja nettisivuillakin. Kaikkea perinteistä toimintaamme jatketaan heti, kun se on mahdollista. Vaikeuksista huolimatta olemme panostaneet samalla tavalla tai jopa enemmän nyt käsillä olevaan Pertun Postin kaksoisnumeroon. Haluan sydämestäni kiittää lehden päätoimittaja Pentti Kurumäkeä, lehden toimituskuntaa ja kaikkia muita lehden toteuttamiseen osallistuneita hienosta Pertun Postin kaksoisnumerosta, joka on nyt käsissämme.

Haluan toivottaa kaikille vihtiläisille ja Vihdistä kiinnostuneille oikein hyvää ja aurinkoista talvea ja rauhaa Joulun aikaa. Pidetään myös yhdessä huolta terveydestämme koronapandemian aikana.

Tapio Karjalainen

Vihti-Seura ry:n puheenjohtaja

Huomioita, poimintoja

Tässä Pertun Postissa on Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n tuottama tuhti tietopaketti Vihdin vesistöistä, niiden valuma-alueista, ekologisesta tilasta, kunnostushankkeista sekä virkistys- ja viihtyvyysarvoista. Kiitos tästä asiantuntija-annoksesta. Tätä LUVY:n aineistoa täydentävät vielä itämerellinen katsaus (Pentti Aspila) ja raportti Enäjärven tilasta (Juha Uusitalo). Voidaankin sanoa, että Itämeren ja siihen rajoittuvien maiden sisävesien tulevasta kunnosta vastuu on alueen valtioiden, yritysten, eri yhteisöjen ja väestön – siis meidän kaikkien yhteinen.

- Ajatelkaapa kuinka hienoa olisi, jos Vihdinkin vesistä voisimme jossakin kohtuullisen läheisessä tulevaisuudessa pyydystää merilohta niin kuin joskus on ollut mahdollista.

Vihti on luontoarvoiltaan rikasta seutua. Asukkaiden viihtyisyyden kannalta vesistöillä on keskeinen merkitys alueemme kehitysmahdollisuuksiin, muun muassa matkailuelinkeinon kehitysnäkymiin.

Kotiseutumme ilmeeseen liittyy myös yleinen siisteys, hyvin hoidetut julkiset tilat, rakennukset ja pihapiirit. Kuitenkin liian paljon on teiden tuntumassa, pihapiireissä, rannoilla ja metsien siimeksessä romuvarastoja, peltihalleja, käytöstä poistettuja työkoneita, autonraatoja, hökkelirakennuksia ym. romua, joiden ympärille on vuosien kuluessa kasvanut pajukkoa ja jopa metsää. Näiden ongelmien siistimiseksi tarvittaisiin oma erillinen kampanja.

Pihapiirien siisteydessä kiitoksen ansaitsee Nummelan Kilta, joka on pitkään palkinnut asuinrakennusten ja myös julkisten rakennusten ja pihojen parhaita. Voisiko tätä ideaa levittää muihinkin kyliin?

Vihdissä on paljon hyvin vanhaa rakennuskantaa, ja vuosittain sitä vanhennee lisää. Onko yli 50 vuotta vanhan rakennuskannan inventointi ajan tasalla? Joi-takin aikoja sitten asiaa hoitivat kunnan tuella rakennusperintösäätiö ja sen jälkeen rakennusperintöyhdistys. Sittemmin tehtävä jäi kunnan huoleksi. Vanhojen rakennusten hoitoon ja perinnerakentamiseen olisi kiinnitettävä jatkuvaa huomiota.

Kirkonkylään tarvitaan seurakuntasali muisto- ja muita tilaisuuksia varten. Voisivatko seurakunta ja kunta yhdessä vielä löytää kohtuullisen ratkaisun asiaan. Voitaasiinko Niuhalan entistä koulua jalostaa joltakin osin tällaiseen tarkoitukseen? Löytyisikö muita ratkaisumalleja?

Entä siunauskappelin tulevaisuus. Siitähän olisi käytettävissä valmis arkkitehtisuunnitelma. Massiivihirrestä rakennettu ja alta avoin rakennus edustaisi modernia, ympäristöystävällistä sekä terveellistä rakennuskulttuuria. Pankaas miettien!

Seurakunnan puutarhuri joukkoineen on saanut kirkkopuiston ennen näkemättömään kukkaloistoon päättymässä olevana kesänä. Tästä pitäisi tekijöille osoittaa vähintään kunniamaininta tai muu huomionosoitus.

Pentti Kurunmäki
Vastaava toimittaja

Ajankohtaiset kuulumiset kunnantalolta

Tervehdys kaikille Pertun Postin lukijoille! Syksy on käynnistynyt vauhdilla kunnassa ja käynnissä on parhaillaan valtava määrä erinäisiä töitä. Vuoden 2020 ajankohtaisista asioista puhuttaessa on väistämättä nostettava esiin koronapandemia. Pandemia on iskenyt tänä vuonna ankarasti muun maailman tavoin yhteiskuntaamme ja koetellut meitä monin tavoin. Jo nyt on nähtävissä, että pandemian vaikutukset eivät tule rajautumaan vain kuluvaan vuoteen, vaan heijastuvat myös tuleviin vuosiin ja vasta lähempänä vuosikymmenen puoltaväliä olemme viisaampia siitä miten Suomi on koronan ”iskuista” noussut. Talouden iskuja vakavampia ovat pandemian vaikutukset kuntalaisten terveyteen. Olemme toistaiseksi onnistuneet pitämään tilanteen erittäin hyvin hallinnassa alueellamme ja jotta näin olisi myös jatkossa niin suosittelen teitä kaikkia noudattamaan kunnan sekä Perusturvakuntayhtymä Karviaisen päivittyviä suosituksia.

Kuntataloutta korona on heikentänyt tänä vuonna noin 2 miljardin edestä, ja ensi vuoden heikennysten arvioidaan olevan 1,7 miljardia. Valtion tukipaketit kattavat osan tämän vuoden vaikutuksista, mutta kuntasektorille jää silti merkittävästi sopeutettavaa. Tämän takia kaikissa Suomen kunnissa ollaan Vihdin tavoin talouden tasapainotuskysymyksien äärellä. Vihdissä vuosien 2021–2023 sopeutustarpeeksi on arvioitu noin 43 miljoonaa euroa. Kunnan tuleekin tehdä seuraavan kuukauden aikana vaikeita arvovalintoja talouden sekä tulevaisuuden turvaamiseksi – uskon kuitenkin, että yhdessä päättäjien ja kuntalaisten kanssa selviämme tästäkin haasteesta kunnialla.

Luodatta näkymää Vihdin tulevaisuuteen kunnan talouden tasa-

painottamisen lisäksi elintärkeässä roolissa on alueemme systemaattinen kehittäminen kuntalaisten, seurojen ja yritysten ehdoilla. Kehittäminen on pitkäjänteistä työtä, jossa katse tulee kiinnittää riittävän pitkälle horisonttiin. Keskiössä tässä ovat parhaillaan hankkeet kuten Tunnin juna, Nuuksion läntinen portti, uusien asuinalueiden kaavoitus, haja-asutusalueiden edistäminen, Kehä V:n kehittäminen sekä uusien yritysalueiden rakentaminen, jotka tuovat Vihtiin satoja uusia työpaikkoja, tuhansia matkailijoita ja asukkaita sekä parantavat nykyisten kuntalaisten palveluita.

Meidän tulee kuntana myös kertoa aktiivisesti Vihdin vahvuuksista ja huolehtia kunnan tunnetuksi tekemisestä niin, että koronan jälkeisessä muuttuneessakin arjessa osoitamme olevamme vetovoimainen kasvukunta, joka tarjoaa erinomaisen paikan asua, elää sekä harjoittaa yritys- ja harrastustoimintaa. Varsinainen muuttopäätös on usein monen asian summa, mutta jokainen meistä voi omilla teoillaan ja sanoillaan kirkastaa Vihdin kuntakuvaa. Uskoa siitä, että olemme oikealla tiellä lisää viimeaikainen kehitys, jossa esimerkiksi tonttien luovutusmäärät ovat jatkaneet kasvuaan. Yksityiskohtana mainittakoon, että esimerkiksi vuonna 2018 kunta luovutti koko vuonna vain kolme asuinkäyttöön tarkoitettua tonttia. Tätä kirjoitusta tehdessäni huomasin, että teimme tämän saman jo tänään yhden päivän aikana ennen lounasta. Uusien asukkaiden ja yritysten houkuttelun lisäksi pitää huolehtia myös nykyisten viihtyisyydestä. Toivon, että avoimuus, toimijoiden kuuleminen sekä uutena palveluna kehittämämme palautejärjestelmä edesauttavat meitä kehittämään toimintatavoistamme entistä asia-

kaslahtoisempia ja lisäävät siten vihtiläisten viihtyisyyttä.

Ja aivan lopuksi täytyy toki mainita ajankohtaisista asioista puhuttaessa sosiaali- ja terveystalouden uudistuksesta, josta Suomen hallituksen on tarkoitus antaa joulukuussa lakiluonnokset eduskunnalle. Tiedän, että tätä on valmisteltu jo toistakymmentä vuotta, joten ajankohtaisuudesta voi olla montaa mieltä. Soteuudistus tulee toteutuessaan kuitenkin olemaan merkittävä ja viemään noin puolet kunnan nykyisestä toiminnasta uuden Länsi-Uudenmaan sotealueen vastuulle. Tämä tulee olemaan meille kunnassa suuri muutos, mutta yritämme tehdä kaikkemme, jotta kuntalaisille vaikutukset jäävät mahdollisimman pieniksi. Tässä meitä edesauttaa kunnanvaltuuston sotelausunnossa nostamat muutoskehoitukset, jotka toivottavasti päätyvät myös lopulliseen lakipakettiin.

Oikein hyvää syksyn jatkoa kaikille!

Erkki Eerola
Kunnanjohtaja

Sankarisukupolven viesti meille nuoremmille ja tuleville sukupolville

Jatkosodan päättämispäivän muistotilaisuus Vihdissä 4.9.2020.

”Sota oli meidän sukupolvemme kohtalo”, mutta me kestimme vuosina 1939–1945 talvisodan, jatkosodan ja Lapin sodan kauhut ja raskaat menetykset. Rintamataisteluihin osallistui kaikkiaan noin 2 700 vihtiläistä miestä, monet kahteen ja muutamat jopa kaikkiin kolmeen sotaan. Lisäksi sotatoimi-alueella, vaarallisissa olosuhteissa työskenteli arviolta noin 50 vihtiläistä naista taistelijoiden huolto-, hoiva- ja lääkintätehtävissä.

Raskaimman uhrin isänmaamme ja kotiseutumme puolesta antoi 304 sankarivainajaa. Heidän nimensä on Vihdin sankarimuistopaasissa. Sodissa haavoittui 664 vihtiläistä, kymmenet heistä jopa useampaan kertaan.

Sotavuodet vaativat kovia ponnisteluja myös kotirintamalla. Elämisen olosuhteet, julkinen hallinto ja viranomaistoiminta, tuotantotoiminta, liikenne, terveys- ja sosiaalitoini, seurakuntien toiminta, kansanhuolto ja monet muut välttämättömät toiminnot kyettiin

hoitamaan kotijoukkojen – lähinnä naisten, ikäihmisten ja yhteiskuntamme välttämättömiin tehtäviin varattujen henkilöiden sekä nuorten uupumattomien ponnistusten avulla. Sotasukupolven kuuluneet yhdessä vanhusten ja nuorten kanssa vastasivat asevelihengessä myös maamme jälleenrakentamisesta ja ankarien sotakorvausten suorittamisesta.

He kaikki olivat aikansa sankareita. He turvasivat maamme vapauden ja itsenäisyyden. He jälleenrakensivat sodan runteleman maamme. Velvollisuudentuntoisina he tekivät omalla sisullaan, osaamisellaan ja ahkeruudellaan Suomesta hyvinvointivaltion. Veteraanisukupolvi täytti velvollisuutensa valittamatta.

Sankarisukupolven viesti velvoittaa meitä ja kaikkia tulevia sukupolvia muistamaan ja arvostamaan edellisten sukupolvien työtä ja ponnisteluja. Viesti velvoittaa myös huolehtimaan maamme turvallisuudesta tulevaisuuden haas-

teiden ja uhkien kohdatessa kansakuntaamme. Siksi on ylläpidettävä puolustusvoimia, turvattava oikeudenmukainen hallinto, kansalaisten yhdenvertaisuus ja kohtuullinen

Kunniavartiossa Jari Nurro ja Jarmo Hynnälä. Suomen lippua kantoi Tapio Karjalainen ja airueina olivat Seija Hacklin ja Jarmo Viirto.

Vihdin veteraanien ja maanpuolustusjärjestöjen yhteisen seppeleen laskivat veteraanien puheenjohtaja Juhani Ranta ja sotainvalidien varapuheenjohtaja Arto Kallio sekä veteraanit Jouko Haasto ja Kauko Ripatti, veteraanien sihteeri Tapio Kalliokoski ja sotainvalidihallituksen jäsen Pentti Kurunmäki.

toimeentulo sekä aktiivisuus kansojen välisessä rauhanomaisessa yhteistyössä.

Kansakunnan panostus opetukseen, tieteeseen, taiteeseen, hyvän

kunnon ylläpitämiseen ja kulttuuriin harrastuksiin säilyttää suomalaiset sivistyskansana ja isänmaamme hyvinvointivaltiona.

Veteraanien mielipiteitä muistiin merkinnyt Pentti Kurunmäki

Kuvat: Paavo Hacklin

Veteraanipenkillä Juhani Rannan ja Arto Kallion välissä rintamaveteraanit Kauko Ripatti, Hannes Tuovinen ja Jouko Haasto.

Vihtigolf on vuodesta 2008 lähtien järjestänyt veteraanien hyväksi Golf-turnauksen yritys- ja yhteisjoukkueille. Vihtin Rintamaveteraanien puheenjohtaja Juhani Ranta, varapuheenjohtaja Jarmo Hynnälä ja rahastonhoitaja Jarmo Viirto vastaanottivat tänäkin vuonna arvokkaan shekin.

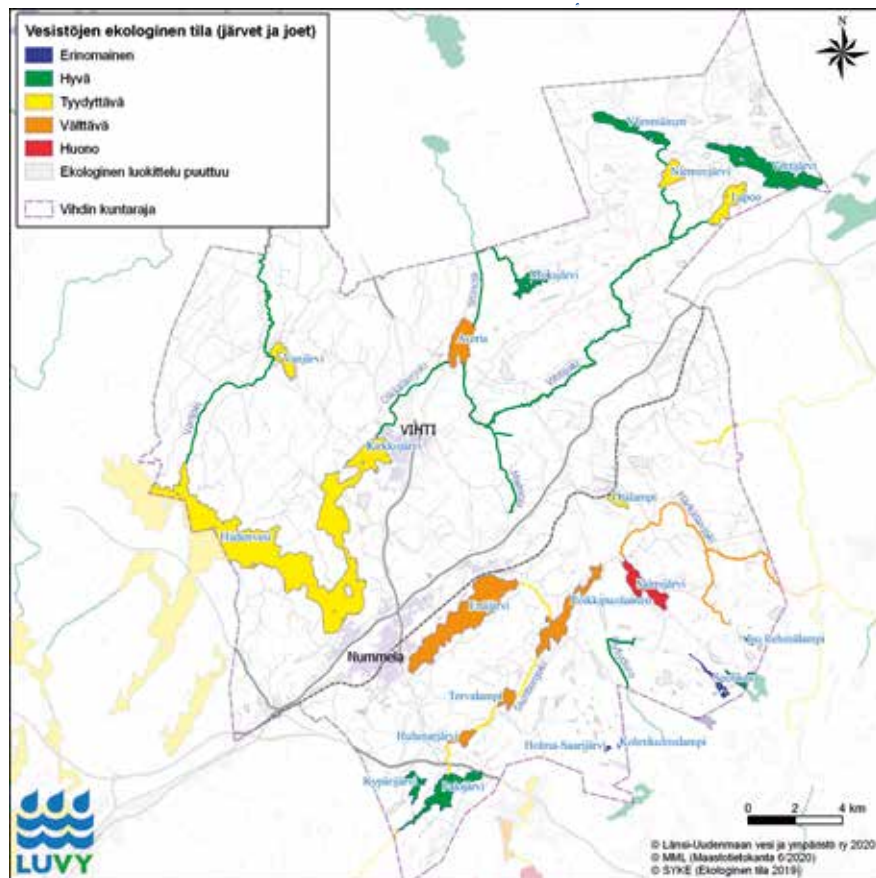
Vesistöjen Vihti

Vihdin pinta-alasta 8 % on vettä. Kunnasta löytyy paljon erityyppisiä, suuria ja pieniä järviä ja lampia yhteensä 104 kohdetta. Sen lisäksi kunnan alueella virtaa paljon suuria ja pieniä jokia, puroja ja ojia. Pintavesien lisäksi Vihdissä on vettä jalkojemme alla pohjavetenä ja niistä pulppuavina lähteinä.

Vesistöt ovat tärkeitä lähialueen asukkaille. Ne tarjoavat alueille monenlaisia mahdollisuuksia. Vesistöt ovat tärkeitä virkistytymisen paikkoja uimisen, retkeilyn, vesillä liikkumisen ja kalastuksen muodossa. Hyväkuntoiset vesistöt mahdollistavat myös elinkeinoja kalastuksesta matkailuun, ja toki vesien hyvä tila heijastuu kiinteistöjen hintaan ja alueiden imagoon. Puhtaat pohjavedet toimivat turvallisen ja tasokkaan juomaveden lähteinä ja houkuttelevat korkealaatuista vettä tarvitsevia yrityksiä toimimaan alueelle. Suomessa osataan arvostaa puhtaita vesistöjä myös niiden itsensä vuoksi, sillä ne tarjoavat elinympäristön laajalle joukolle eläin- ja kasvikuntaa.

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry (LUVY) on aatteellinen yhdistys, joka on perustettu vuonna 1975 edistämään vesiensuojelua toiminta-alueellaan Länsi-Uudellamaalla. LUVY toimintaan kuuluu vesiensuojelun, ympäristönsuojelun ja ympäristöterveyden edistäminen. Yhdistys on alueen vesiensuojelutyön pysyvä yhteistyöfoorumi ja tietopankki. Jäseneksemme voivat liittyä alueella toimivat kunnat, yritykset ja muut yhteisöt. Tunneimme alueen vesistöt ja toimijat yli 40 vuoden kokemuksella. Edistämme toiminnassamme vesiensuojelua ja tarjoamme alan tutkimus- ja asiantuntijapalveluita eri toimijoille kuten kunnille, yrityksille, yhteisöille sekä yksityishenkilöille.

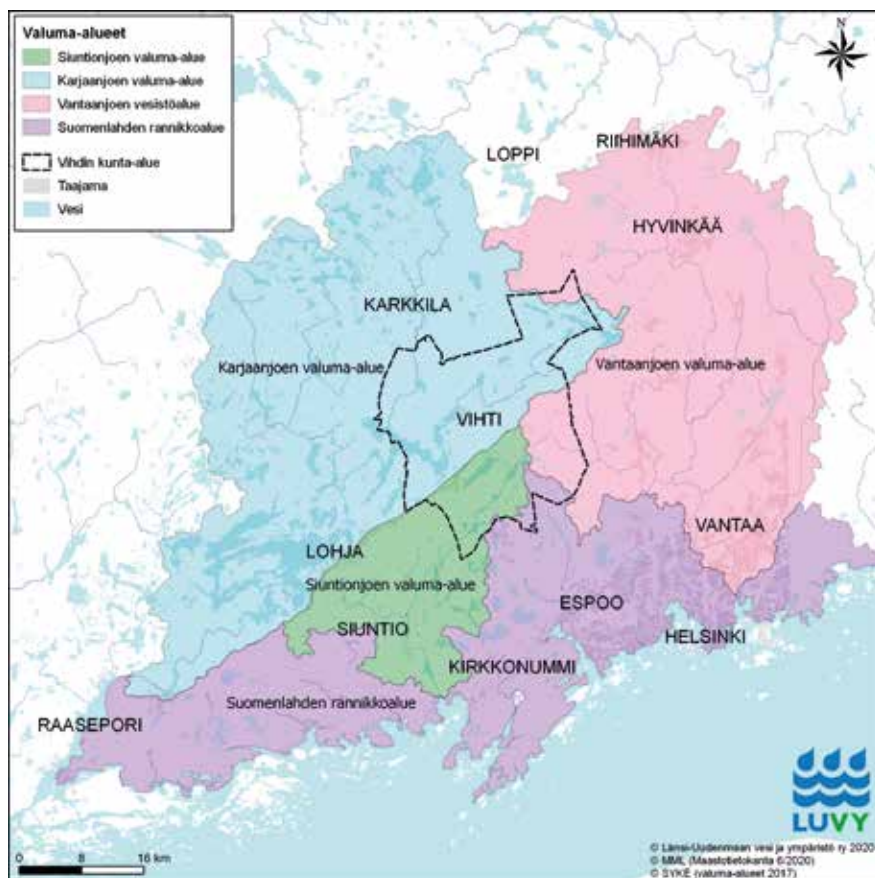
Vesistöjen ekologinen tila Vihdin kunnan alueella.

Vihdissä vesien suojelua ja kunnostusta tehdään monen tahon toimesta. Vihdin kunta vastaa osaltaan vesiensuojelusta, vesien tilan seurannasta, ympäristönsuojelun lupa-asioista ja valvonnasta. Vesiensuojelutoimia tehdään paljon myös kylä- ja järviyhdistyksissä, joissa tavoitellaan alueen asukkaiden voimin oman lähijärven tilan parantamista. Kerran vuodessa Vihdin vesistöistä kiinnostuneet kokoontuvat Vihdin vesistöpäivään vaihtamaan tietoja ja kokemuksia vesien tilaan liittyen. LUVY on Länsi-Uudenmaan alueella keskeinen toimija vesien kunnostuksen sekä tutkimuksen ja seurannan saralla.

Vesistöjen tila Vihdissä

EU:n vesipuitedirektiivin tavoitteena on saada kaikki vesistöt vähin-

tään hyvään tilaan viimeistään vuoteen 2027 mennessä. ”Ekologisen tilan luokittelussa on viisi luokkaa erinomaisesta huonoon. Kaikille vesistöille ei määritetä ekologisen tilan luokkaa, vaan luokituksen piiriin on valittu suurimmat vesistöt: järvet, joet ja pohjavedet”, toteaa vesistöasiantuntija **Katja Pellikka** Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö (LUVY) ry:stä. Vihdin järvistä kolme on luokiteltu uusimmassa, vuonna 2019 julkaisussa luokittelussa erinomaiseen ekologiseen tilaan, seitsemän hyvään, viisi tyydyttävään, viisi välttävään ja yksi huonoon. Joista taas kahdeksan on luokiteltu hyvään ekologiseen tilaan, neljä tyydyttävään ja yksi välttävään. Erinomaisen tai vastaavasti huonon ekologisen tilan virtavesien ei Vihdissä ole.

Nummelanharju jakaa Vihdin kunnan Karjaanjoen ja Siuntionjoen valuma-alueisiin. Osa Vihdin alueen vesistä laskee myös Vantaanjoen puolelle, ja pieni osa Suomen rannikkoalueen valuma-alueelle.

Kun etsii tarkempaa tietoa Vihdin alueen vesistöistä, kannattaa suunnata verkkosivulle vesientila.fi. LUVYn sivustolta löytyy kattavat kartta-aineistot Vihdin alueen vesistä, niiden ekologisesta tilasta ja vuosien tai vuosikymmenten varrella karttuneesta tutkimustiedosta. ”Vesientila-verkkosivu on toiminut jo yli kymmenen vuoden ajan vesistöjä koskevan tiedon lähteenä Länsi-Uudenmaan viranomaisille, asukkaille ja vesistöistä kiinnostuneille. Sivustoa kehitetään yhteistyössä alueen kuntien kanssa edelleen vesistöjen tietopankkina tarjoten tutkimustulosten lisäksi tietoa alueella toteutetuista vesistökunnostuksista ja kunnostussuunnitelmista sekä vesistöjen parissa toimivista verkostoista kuten suojeluyhdistyksistä”, kertoo LUVYn toiminnanjohtaja **Jaana Pönni**. Verkkosivun kautta pääsee myös seuraamaan Vihti- ja Vantaanjoen ajantasaisia vedenlaatutietoja

mittausasemilta, sekä esimerkiksi tutustumaan kotipuutarhoille ja hevostalleille laadittuihin vesien suojeluoppaisiin.

Vihdin valuma-alueet

Vihtiä halkova jääkauden aikana syntynyt reunamuodostuma, Nummelanharjuksi kutsuttu Salpausselkä, jakaa kunnan valuma-alueisiin. Nummelanharjun pohjoispuolen vedet laskevat Karjaanjoen ja eteläpuolen vedet Siuntionjoen valuma-alueelle. Sen sijaan Vihtijärven pohjoispuolelta sekä itäisistä Otalammen ja Salmijärven alueilta laskevatkin Vantaanjoen valuma-alueelle. Pieni palanen Vihdin kaakkoisosaa taas kuuluu Suomenlahden rannikkoalueen valuma-alueeseen. Lopulta kaikki Vihdin alueen vedet päätyvät eri reittejä Suomenlahteen.

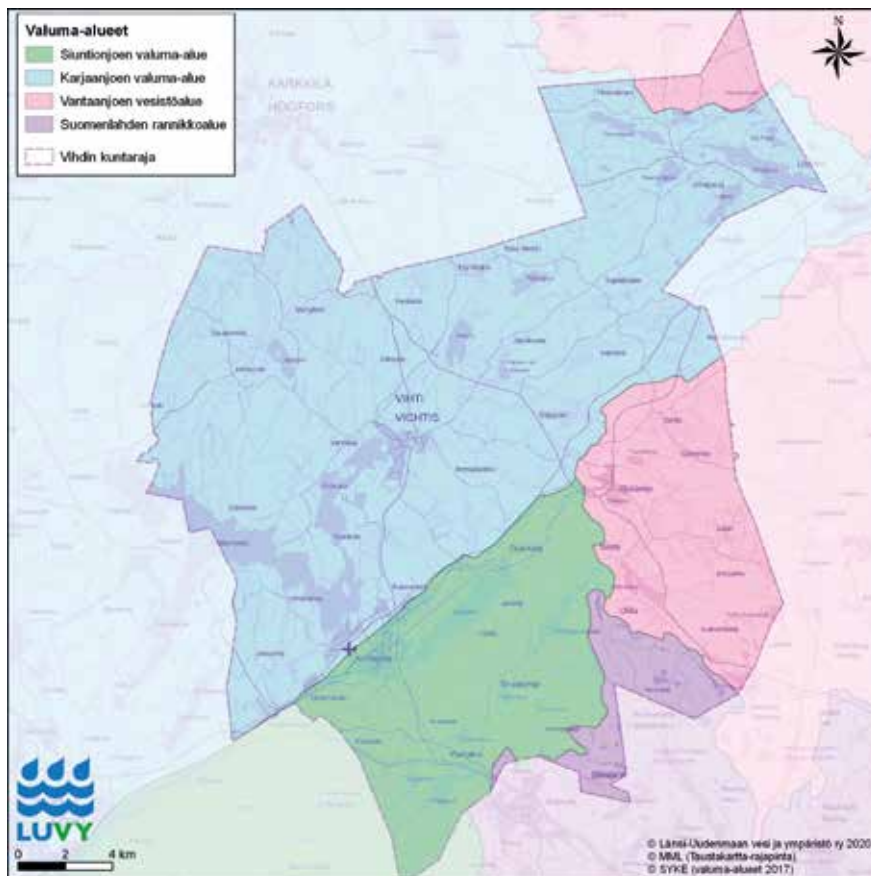
Valuma-alueeksi kutsutaan siis aluetta, jolta vesistöt keräävät vettä. Valuma-alueet määrittyvät

pääasiassa maan pinnanmuotojen mukaan, ja vedenjakajina toimivat usein maaston kohoumat kuten harjut ja mäet, mutta myös suot ja joskus esimerkiksi tiet. Taajama-alueilla hulevesiverkosto voi muuttaa veden luontaisia virtaussuuntia ja valuma-aluejakoja. On hyödyllistä tietää, millä valuma-alueella asuu, vaikkei sitä arkielämässä tulisikaan ajatelleeksi. Nimittäin kaikki valuma-alueen toiminta vaikuttaa myös vesistöjen tilaan: erityisesti maa- ja metsätalous, teollisuus, haja-asutusalueiden jätevedet, ja taajamissa hulevedet vaikuttavat suoraan valuma-alueidensa vesistöihin. Yhtä lailla myös valuma-alueilla tehdyt vesiensuojelutoimet, joilla vähennetään vesistöihin kohdistuvaa haitallista kuormitusta, näkyvät alueen vesien tilassa.

Vihdin pohjavedet ja niiden tila

Vihdin merkittävimmät pohjavesi-alueet liittyvät Nummelanharjuun, joka on osa I Salpausselkää. Vihdin vesijohtoveden pääasialliset vedenhankintapaikat, Nummelanharjun, Isolähteen ja Lautojan 1 luokan pohjavesialueet, sijaitsevat Salpausselkä-muodostumassa peräkkäin. Näiden lisäksi kunnassa sijaitsee 1 luokan pohjavesialueita Koulunnummen ja Olkkalan alueilla. Muut Vihdin pohjavesialueet ovat 2 luokan muita vedenhankintakäyttöön soveltuvia pohjavesialueita.

Hyvälaatuinen pohjavesi on usein sellaisenaan talousvedeksi kelpaavaa. Pohjaveden käytön haasteina on kuitenkin se, että pohjavesialueilla sijaitsee myös runsaasti toimintoja, jotka voivat heikentää pohjaveden laatua (soranotto, tienpito, teollisuus). Kaikkien Vihdin pohjavesialueiden määrällinen tila on hyvä ja suurimmalla osalla myös kemiallinen tila on hyvä. Nummelanharjun kemiallinen tila on kuitenkin huono pohjavedessä todettujen liuotainepitoisuuksien sekä kloridipitoi-

Tiesitkö jo ennestään, millä valuma-alueella asut?

suuksien vuoksi, ja pohjavesialue on määritelty riskialueeksi. Pohjavesien pilaantumisen ennaltaehkäisy on erityisen tärkeää, koska niiden puhdistaminen ja ennallistaminen on usein kallista ja joskus jopa mahdotonta.

Tilaustutkimuksia ja hanketoimintaa vesien hyvän tilan saavuttamiseksi

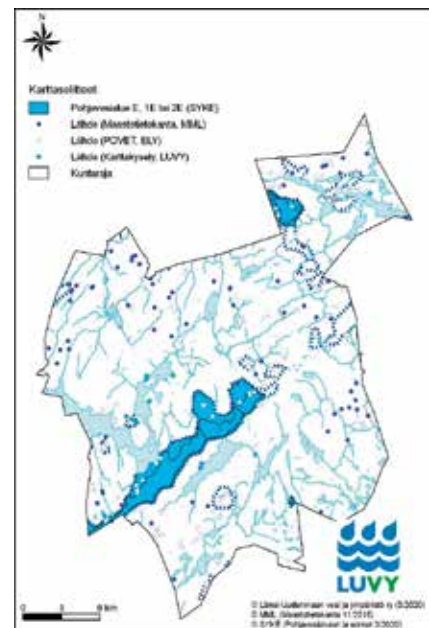
LUVY toteuttaa asiakkaiden tilauksesta erilaisia vesien tilaan liittyviä tutkimuksia sekä asiantuntijapalveluita. Tyypillisiä asiakkaita ovat esimerkiksi erilaiset puhdistamot, joilla on velvoite seurata päästöjensä vaikutuksia pinta ja/tai pohjavesissä sekä esim. alueen kunnat. Tutkimustoiminnan lisäksi LUVY suunnittelee Länsi-Uudenmaan alueella hankkeita vesien tilan parantamiseksi, hakee niille rahoitusta ja toteuttaa konkreettiset kunnostukset ja seurannat. Vihdin alueella toimii tälläkin hetkellä neljä isoa hanketta, joissa on tartuttu

hyvin erityyppisiin vesien tilan haasteisiin. Hankkeissa toimitaan tiiviissä yhteistyössä esimerkiksi kunnan, maanomistajien ja yhdistysten kanssa.

Hiidenveden kunnostus – kunnostetaan yhdessä Vihdin suurin järvi hyvään tilaan

Hiidenvesi on vihtiläisille tuttu Vihdin suurimpana ja koko Uudenmaan toiseksi suurimpana järvenä sekä Helsingin seudun varavesilähteenä. Hiidenvesi on tyydyttävässä ekologisessa tilassa, mutta järvioltaan epäsäännöllisen muodon ja syvyysvaihtelujen vuoksi järven tila vaihtelee paljon eri alueiden välillä. Isot selkääalueet, kuten Kiihke-lyksenselkä (tai Kiihtelyksenselkä) ja Retlahti ovat paremmassa kunnossa kuin matalat Kirkkojärvi ja Nummelanselkä.

Hiidenveden kunnostus 2016-2021 -hankkeessa toimet on suunnattu kuormituksen vähentämiseen valuma-alueella, mikä tarkoittaa

Vihdin pohjavesialueet.

laajaa kunnostustoimien kirjoa yhteistyössä valuma-alueen toimijoiden kanssa. Kuormitusta pidättäviä vesiensuojelukosteikkoja on rakennettu Vihtiin hankkeen alkuvaiheista, 2000-luvun alusta, alkaen 42 kohdetta, valtaosa yksityisten maanomistajien maille. Lisäksi Vihdissä on tulossa toteutukseen lähikuukausina kaksi uutta kosteikkokohdetta.

Hankkeessa tehdään myös laajaa yhteistyötä viljelijöiden kanssa tarjoamalla neuvontaa vesistöystävällisistä viljelytavoista, jotka vesistökuormituksen vähentämisen lisäksi hyödyttävät viljelijää kustannussäästöinä ja parempina satoina. Yhteistyö viljelijöiden kanssa on ollut hedelmällistä, koska vesiensuojeluun ja tuottoisaan viljelyyn päästään pitkälle samoilla toimenpiteillä. Uudeksi keinoksi vähentää peltojen kuormitusta on otettu vesistövaikutteiset maanparannusaineet, jotka nimensä mukaisesti parantavat maan mururakennetta. Hyvärakenteinen maa ei liety sateella, jolloin myös kiintoaine- ja ravinnepitoinen pintavalunta peltoilta puroihin ja järviin vähenee.

Järven valuma-alueelta tulevan kuormituksen suitsimisen lisäksi hankkeessa tehdään toimia sisäi-

Rakennekalkin levitystä Hiidenveden rannalla.

sen kuormituksen vähentämiseksi. Sisäinen kuormitus tarkoittaa fosforin vapautumista järven pohjasedimentistä takaisin veteen ja ravintoverkon kiertoon. Hankkeessa on aloitettu vuonna 2020 yhteistyötutkimus Helsingin yliopiston kanssa Hiidenveden ravinnetaseesta, jossa selvitetään järveen saapuvia, järvessä syntyviä ja järvestä poistuvia ravinnevirtoja. Hiidenvedellä ravinnetasetta on arvioitu perusteellisesti viimeksi 20 vuotta sitten. Ravinnetasetutkimus uusitaan, jotta saadaan tarkempaa ja päivitettyä tietoa niin ulkoisesta kuin sisäisestä kuormituksesta kunnostushankkeen tarpeisiin. Myös konkreettisia toimia sisäisen kuormituksen vähentämiseksi on tehty, etenkin petokalakantoja vahvistamalla. Petokalat harventavat pohjaa mylläävien ja rehevöitymistä lisäävien särkikalojen kantoja ja ovat siten eduksi järven tilalle.

Miten kosteikko toimii?

- 1 Hiidenveden valuma-alueella on paljon maa- ja metsätaloutta, hevostiloja ja haja-asutusta. Valuma-alueelta vedet virtaavat kohti järveä kuljettaen mukanaan rehevöitymistä aiheuttavaa kiintoainesta ja ravinteita.
- 2 Kosteikkoaltaassa veden virtaus hidastuu, jolloin veden samentava kiintoaines laskeutuu kosteikon pohjalle ja sedimentoituu.
- 3 Kosteikossa kasvillisuus on tärkeässä roolissa. Se edesauttaa veden puhdistumista kuljettamalla juuriston avulla happea pohjasedimenttiin. Hapellinen pohja sitoo fosforia vedestä. Kasvillisuus myös hidastaa virtausta ja käyttää ravinteita kasvuunsa. Tyypillisiä kosteikkokasveja ovat osmankäämi, kurjenmiekka, ulpukka ja järvi-rokko.
- 4 Kosteikko tarjoaa otollisen elinympäristön laajalle joukalle eläimiä. Monet korennot, sammakot ja riistolinnut viihtyvät kosteikoissa. Kosteikko lisää luonnon monimuotoisuutta.
- 5 Kosteikon puhdistama vesi virtaa kirkkaampana Hiidenveteen. Kun osa ravinteista ja kiintoaineesta jää kosteikkoon, Hiidenveden tila kohenee. Rehevöitymisen talttuessa Hiidenvesi tarjoaa parempia virkistymämahdollisuuksia asukkailla ja matkailijoille.

Hiidenveden kunnostuksen tavoitteena on kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentäminen sekä järven virkistyskäytön edistäminen. Tervetuloa uimaan, veneilemään ja kalastamaan järvelle!

Veden laadun paranemisen myötä myös järven virkistysmahdollisuudet kasvavat mm. sinileväkukintojen vähetessä.

Hiidenvettä kunnostetaan Hiidenveden valuma-alueen kuntien (Vihti, Lohja, Karkkila, Loppi), HSY:n, Karjaanjoen vesistön kalatalousalueen ja LUVY:n rahoituksella. Hankekauden 2016-2021 käytetystä rahoituksesta noin puolet saatiin valtion ja EU-taustaisten tahojen kassoista. Esimerkiksi vuosina 2020-2022 hanke saa rahoitusta ympäristöministeriön vesiensuojelun tehostamisohjelmasta 50 % kuluista. *”Kuntien pitkäjänteinen rahoitus on mahdollistanut lisärahoituksen hakemisen alueen vesiensuojelutyöhön, sillä valtaosa rahoitushauista vaatii myös omia resursseja. Hanke on onnistunut lisärahoitushauissa menestymällä tuplaamaan käytettävissä olevat resurssit Hiidenveden alueen vesistöjen kunnostukseen”*, projektipäällikkö **Ekaterina Ikonen** iloitsee.

Kunnostuskohteen esittely: Männikön kosteikko pidättää kuormitusta Kirkkonkylän taajamassa

Männikön kahdesta altaasta koostuva kosteikkoketju sijaitsee Hiidenveden Kirkkojärven valuma-alueella. Kirkkojärvi on Hiidenveden rehevöityneintä osaa. Kymmenisen vuotta sitten perustetun kosteikon valuma-alue on hyvin peltovaltainen, ja altaisiin päätyy myös läheisen asuinalueen hulevesiä. Kosteikon puhdistusvaikutusta seurattiin vuonna 2016 tutkimalla kosteikkoon saapuvan ja kosteikosta poistuvan veden laatua vesinäyttein. Tulokset olivat hyviä. Allasketju pidatti keskimäärin 61 % kiintoaineesta ja 47 % kokonaisfosforista. Koli-, E.Coli- ja enterokokkibakteereista kosteikkoon pidättyi keskimäärin 44-94 %.

Kosteikon puhdistusvaikutukseen vaikuttaa myönteisesti altaisiin muodostunut runsas kasvillisuus. Kosteikkoon pääsee tutustumaan osoitteessa Männiköntie 26, Vihti.

Unelmana elinvoimainen ja esteetön Siuntionjoki

Siuntionjoki-hanke käynnistyi 18. päivä tammikuuta 2019, kun Siuntion, Vihdin, Kirkkonummen ja Inkoon kunnanjohtajat, Lohjan kaupunginjohtaja ja LUVYn toiminnanjohtaja allekirjoittivat 6-vuotisen yhteistyösopimuksen Siuntionjoki 2030 –vision toteuttamisen rahoittamiseksi. Kaikille yhteinen unelma oli selvä: ”Elinvoimainen ja esteetön Siuntionjoki”.

Vision ydinviesti on: *”Siuntionjoen vesistö valuma-alueineen on hyvässä ekologisessa tilassa, tai-
menen luontainen elinkierto on*

turvattu ja vesistöjen virkistyskäytönmahdollisuudet ovat monipuolistuneet”. EU:n vesipuitedirektiivin tavoitteen mukaan kaikkien alueen vesistöjen tulisi olla hyvässä tilassa vuoteen 2027 mennessä. Tähän pääsemiseen on vielä teke- mistä myös Siuntionjoen vesistön järvissä, joiden ekologinen tila on vuonna 2019 valmistuneen arvion mukaan pääosin tyydyttävä tai välttävä.

Vesistöjen tilaa pyritään parantamaan monin keinoin. ”*Alueen keskeisille rehevöityneille järville laaditaan kunnostussuunnitelmat, joissa perusteellisen kuormitus-, vedenlaatu- ja biologisten tekijöiden tarkastelun pohjalta suositellaan kullekin järvelle parhaiten soveltuvat kunnostuskeinot. Näiden pohjalta järviä on tarkoitus alkaa kunnostaa resurssien puitteissa*”, kertoo projektipäällikkö **Anu Suonpää-Espinola**. Järviin tulevaan ulkoiseen kuormitukseen puututaan jo nyt järven valuma-alueilla toteuttavilla toimilla ja viestinnällisin keinoin. Valuma-alueen kuormitusta pyritään vähentämään toteuttamalla kosteikkoja, tulvasanteita ja levittämällä pelloille maanparannusaineita. Maanparannusaineilla parannetaan samalla pellon mururakennetta.

Vihdin kunnan alueella Siuntionjoki-hankkeessa on valmistumassa Enäjärven kunnostussuunnitelma. Enäjärvi kärsii ulkoisen kuormituksen lisäksi järven sisäisestä kuormituksesta. Järven sisäistä kuormitusta aiheuttavat rehevissä järvissä särkikalojen pohjan tonkiminen, kalojen ulosteet sekä matalissa järvissä tuuli, joka voi nostaa ravinteita pohjalta. Sisäisestä kuormituksesta puhutaan myös silloin kun sedimenttiin sitoutunutta fosforia vapautuu pohjalta hapettomissa oloissa tai järven korkeasta pH:sta johtuen.

Sisäinen kuormitus on Enäjärvellä erityisen voimakasta. Tästä esimerkkinä on, että vaikka näillä

järven ulkoinen kuormitus on mitausten mukaan vähentynyt, järven ravinnepitoisuudet ovat edelleen noususuunnassa. Ravinteiden täytyy silloin tulla jostakin muualta, järvestä itsestään. Enäjärvellä on pitkät perinteet hoitokalastuksessa, jolla on pyritty vähentämään järven sisäistä kuormitusta. Nyt tehdyssä Enäjärven kunnostussuunnitelmas- sa on tarkasteltu tehtyä hoitoka- lastusta suhteessa vedenlaatuun ja on huomattu, että hoitokalastusta olisi tarvetta huomattavasti tehos- taa. Hoitokalastamalla fosforikilon poistaminen on kallista. Enäjärvellä ja muillakin hoitokalastamisen tehostamisen tarpeessa olevilla järvillä tarvitaan huomattavasti lisää resursseja ja uusien keinojen testausta sekä innovaatioita hoito- kalastuksen tehostamiseksi, jotta veden laatua saadaan parannettua.

Siuntionjoki 2030 -hanketta rahoittavat vuonna 2020 alueen kun- nat: Vihti, Lohja, Siuntio, Inkoo ja Kirkkonummi, sekä Rosk’n Roll Oy Ab ja Uudenmaan virkistysalue yhdistys ja Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry. Ympäristöminis- teriö rahoittaa Siuntionjoki 2030 -hanketta vuosina 2020 – 2022 ve- siensuojelun tehostamisohjelmasta 50 % toteutuneista kustannuksista.

Kunnostuskohteen esittely: Särkikalojen ojapyynti Poikkipuoliaisesta laskevasta ojasta

Siuntionjoki 2030 –hankkeessa testataan tänä vuonna Poikkipuoli- aisen ja Tervalammen välissä oja- pyyntiä. Etenkin Ruotsissa tällä menetelmällä on saavutettu hyviä tuloksia. Syksyllä särkikalojen on havaittu pakkautuvan vesistöön laskeviin tai sieltä lähteviin ojiin mahdollisesti veden kirkastuessa saalistajia pakoon. Sieltä ne on helppo poimia talteen, sulkemalla ne pienemmälle alueella ja vaikka pyytämällä ne rysillä, katiskoilla tai haaveilla. Toimiessaan tämä keino voi olla hyvin kustannus

Siuntionjoki

Siuntionjoki saa alkunsa Vihdistä Nummelan alueelta. Se on Uuden- maan luonnontilaisimpia jokivesis- töjä, erityissuojeltava Natura 2000 -kohde ja valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Joessa elää luonto- direktiivilajeista saukkoja ja vuol- lejokisimpukoita. Siuntionjoessa elää myös uhanalaista vimpaa sekä luontaisesti lisääntyvää, alkuperäis- tä meritaimenta, joka on määritet- ty Suomessa erittäin uhanalaiseksi. Siuntionjoen valuma-alueella on useita järviä ja paljon pienempiä virtavesiä pääuoma Siuntionjoen lisäksi.

tehokas tapa tehostaa hoitokalas- tusta ja poistaa isoja määriä särki- kaloja.

Freshabit –hankkeessa tähdätään lohikalojen ja raakkujen palauttamiseen

Freshabit on Euroopan komissi- on rahoittama hanke, joka ratkoo laajoja sisävesiluontoon liittyviä ympäristöongelmia. Freshabit-toi- menpiteitä toteutetaan kahdeksalla kohdealueella eri puolilla maata. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäris- tö ry koordinoi Karjaanjoen vesis- tön alueella tehtäviä hanketoimia Mustionjoen kalateiden rakentami- seksi, raakkujen elvyttämiseksi ja lohikalakantojen palauttamiseksi. Tärkeimpiä toimia kalateiden ra- kentamisen lisäksi hankkeessa ovat virtavesien kunnostukset ja vaellu- sesteiden poistot.

Hankkeen tavoitteena on, että kalateiden rakentamisen myötä lohikalat pääsevät vaeltamaan ylös vanhoihin kotijokiinsa myös Vihdin alueelle. Lohikalojen vael- luksen palauttamista odottavat myös jokihelmisimpukat eli raa- kut, joille lohikalat ovat elinehto. Jokihelmisimpukan elinkierto on kuuluu toukkavaihe lohikalan kiduksissa, mutta patojen vuoksi kalojen vaellus on loppunut 50 vuotta sitten.

Haimoon lankkupadon tilalle on tulossa luonnonmukainen tekokoski. Löydätkö kuvasta taimenen, joka sinnikkäästi pyrkii ylittämään vaellusesteen?

Kunnostuskohteen esittely: Haimoon lankkupato luonnonmukaiseksi tekokoskeksi

Freshabit-hankkeessa laadittiin suunnitelma Vihdin Haimoossa sijaitsevan lankkupadon muuttamiseksi luonnonmukaiseksi tekokoskeksi, mikä mahdollistaa kalojen vaelluksen ylävirtaan. ELY-keskukselta saatiin kunnostussuunnitelmalle lausunto, jonka mukaan ennen padon poistoa tulee selvittää vuollejokisimpukoiden esiintyminen alueella, ja siirtää mahdollisesti löytyvät lajin edustajat turvaan kunnostustöiden alta. Simpukoiden esiintymistä selvitettiin sukeltamalla syyskuussa 2020. Vesi oli sateista johtuen hieman samentunut ja korkealla. Tällä ei kuitenkaan ollut vaikutusta sukellukseen ja mahdol-

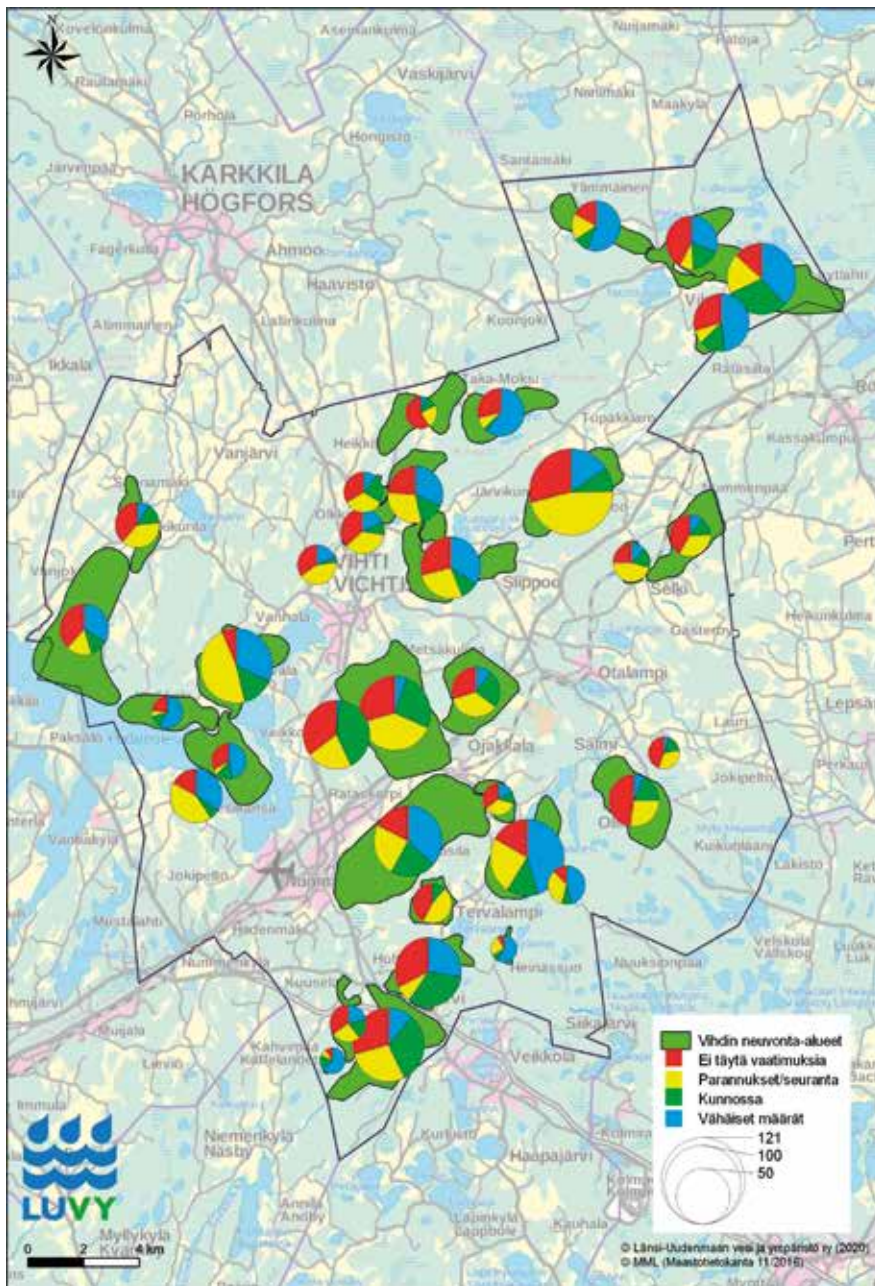
Karjaanjoki ja Vihtijoki

Karjaanjoen valuma-alueella suuret joet, Karjaanjoki (tai Vanjoki) ja Vihtijoki, kuljettavat vettä Uudenmaan toiseksi suurimpaan järveen, Hiidenveeteen ja siitä alas Lohjanjärveen ja lopulta Suomenlahden Pohjanpitäjänlahteen. Joet muistetaan eräinä Etelä-Suomen upeimmista lohijoista. Lohikalat palasivat Suomenlahdelta kotijokeensa kutemaan, ja uusi sukupolvi vaelsi mereen kasvamaan. Lohi toi Suomen vanhimmalle maatalousalueelle vaurautta ja mainetta. 1900-luvulta lähtien teollistuminen ja energian kasvava tarve johtivat joen valjastamiseen vesivoimalle ja lohikalojen vaelluksen sammumiseen. Karjaanjoen lohikalojen taru ei kuitenkaan loppunut siihen. Kalateiden rakennus on aloitettu Freshabit Life IP -hankkeessa, ja toivo legendaarisen lohijoen palauttamisesta on jälleen herännyt. Kaksi alinta kalatietä on jo rakennettu Freshabit Life IP -hankkeessa.

listen simpukoiden havaitsemiseen. Sukellettu alue kattoi koko jokiuoman nykyisestä lankkupadosta alkaen 35 metriä ylävirtaan. Perästä pehmeäpohjaisesta uomasta ei tavattu vuollejokisimpukoita eikä muitakaan simpukkalajeja. ”Luonnonmukaisen tekokosken rakentaminen onkin tarkoitus saada toteutettua tulevan talven aikana”, hankepäällikkö **Juha-Pekka Vähä** kertoo.

Neuvontaa haja-asutuksen jätevesistä – onko kiinteistösi jätevedenpuhdistus kunnossa?

Asumisessa muodostuvat jätevedet sisältävät runsaasti ravinteita, orgaanista happea kuluttavaa ainetta ja suolistobakteereita. Fosforia on puhdistamattomassa jätevedessä yli tuhatkertainen ja tyypeä

Vihdin haja-asutuksen jätevesineuvonnan neuvonta-alueet ja jätevesijärjestelmien uudistamistarve.

yli satakertainen pitoisuus luonnontilaisiin oja- ja järviin verrattuna. Haja-asutuksen jätevesillä voikin olla paikallisesti merkittävä vaikutus pinta- ja pohjavesien tilaan.

Vihdissä on arvioitu olevan noin 5400 hajakiinteistöä, joista on tällä hetkellä läpikäyty LUVYn haja-asutuksen neuvontahankkeissa noin 28 %. Kokonaisuudessaan kiinteistökohtaista kartoitus- ja neuvontakäyntiä on tarjottu 2172 kiinteistölle, ja se on toteutunut 1536 kiinteistöllä.

Valittuja neuvonta-alueita Vihdissä on ollut 30 kappaletta vuosina 2010–2020. Lisätietoja kartoitustuloksista aluekorttialueittain löytyy uudistuneesta Vesientila-portaalista. Jätevesien käsittely vaihtelee paikallisesti alueittain. Usein ranta-alueilla on edelleen paljon vähäisten jätevesimäärien mökkejä, joita ilmentää ympyröiden sininen väri. Eniten uudistamistarvetta (punainen väri) on alueilla, joilla on pääsääntöisesti vanhahkoa omakotitaloasutusta.

Mistä saan lisätietoa?

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry
www.luvy.fi

Tietoa Länsi-Uudenmaan vesistöistä karttoina, oppaina, graafeina ja tutkimuksia.
www.vesientila.fi

Hiidenveden kunnostus -hanke
www.hiidenvesi.fi

Siuntionjoki 2030 -hanke
www.siuntionjoki.fi

Hajavesi -hanke
www.luvy.fi/hankkeet/hajajatevesi

Vihdissä on tarjottu kattavasti neuvontaa pohjavesi- ja ranta-alueiden kiinteistöille. ”Kunnassa on kuitenkin paljon haja-asutusalueita, jotka eivät sijaitse näillä herkällä alueilla, mutta joilla olisi todennäköisesti tarvetta saada tietoa jätevesien asianmukaisesta käsittelystä. Haja-asutuksen jätevesineuvonnalle on siis edelleen tarvetta Vihdin kunnan alueella”, toteaa hankekoordinaattori **Virve Ståhl**. Neuvontaa on saatavilla puhelin- ja sähköpostineuvontana ja neuvojen yhteystiedot löytyvät hankkeen sivuilta.

Kirjoittajat: Ekaterina Ikonen, Anu Suonpää-Espinola, Katja Pellikka, Virve Ståhl, Juha-Pekka Vähä, Heini Loikkanen, Maria Kihlström

Itämeren ja vesien suojelu vaatii pitkäjänteistä työtä

Itämeren ja laajemminkin vesien tila on puhuttanut erityisesti kesäisin sinileväkasvustojen vallatessa rannat. Kotoisalla Hiidenvedellä järvi on säilynyt puhtaana vesien lämpenemiseen saakka. Juuri, kun järvestä pääsisi nauttimaan toden teolla, sinileväkasvustot ovat pilanneet nämä toiveet. Kulunut kesä oli onneksi poikkeus, ja vedet säilyivät puhtaina läpi kesän.

Sinileväkukintaan tärkein vaikuttava tekijä on fosforipitoisuus. Vaikka tämä on tiedostettu jo vuosikymmeniä ja toimia fosforikuormituksen vähentämiseksi on tehty, ei fosforipitoisuus ole merkittävästi laskenut. Pistekuormituksen osalta on edistytty, ja vuosikuormitus on laskenut 550 tonnista 150 tonniin, eli 70 prosentilla. Pistekuormituksen osuus on enää 5 prosenttia. Suomesta Itämereen valuvan fosforin kokonaiskuormitus on 3 900 tonnia vuodessa ja on noin 10 prosenttia kaikesta Itämereen tulevasta fosforista. Valtaosa Itämerta kuormittavasta fosforista on peräisin maataloudesta ja haja-asutuksesta, mikä tekee vähentämisen haasteelliseksi. Fosforia on sedimentoitunut vuosikymmenten aikana meren pohjaan, josta se vapautuu hitaasti takaisin kiertoon. Itämeren tilan paraneminen on siksi hidas prosessi, jota ei ole mahdollista hoitaa yksittäisillä toimenpiteillä. Niitä vaaditaan enemmän ja koko Itämeren alueella. Pelloilta, haja-asutuksesta ja metsistä peräisin oleva fosfori kulkeutuu ajan myötä Itämereen ja edellyttää siksi kattavia toimia, ei pelkästään Suomessa vaan kaikissa Itämeren alueen maissa.

Itämeren hyväksi työtä tekevät monet tahot, kuten esim. Suomen ympäristökeskus (Syke), Nurmisen

Vihdin rotaryklubi teki sinileväseuranta Hiidenrannassa viikoittain kesäkuusta syyskuun loppuun. Kuva: Paavo Hacklin.

Säätiö, Elävä Itämeri –säätiö ja Östersjöfonden. Rotaryssa ympäristökysymykset ovat nousseet keskiöön vasta hiljattain, ja Suomessa päätettiin paneutua toden teolla Itämeren tilan parantamiseen. Rotaryn kaltaiseen organisaatioon se sopii hyvin. Tavoite on verkottua muiden keskeisten toimijoiden kanssa ja rakentaa erityisesti yhteydet tutkimuslaitoksiin, jotta voidaan varmistaa toimien tehokkuus. Kuluneena kesänä rotarit tuottivat merkittävän osan Syken sinileväseurannan aineistosta. Nummelan Hiidenrannassakin oli rotareiden ylläpitämä seurantapiste. Tämä toiminta jatkuu myös tulevina vuosina. Uutena on tulossa mukaan Syken kouluja varten kehittämä ilmiöpohjaiseen oppimiseen perustuva havaintovälinepaketti, vesireppu, jonka avulla oppilaat oppivat havainnoimaan vesiä ja sen pohjalta ymmärtämään suojelun tärkeyden.

Näiden konkreettisten tekojen lisäksi rotareiden Itämeri-hankkees-

sa tuetaan vesiensuojelun yleisen tietouden lisäämistä. Samalla sitoutetaan laajemmin rotareita ympäri Suomea ja muissa Itämeren maissa aktivoitumaan suojeluun, löytämään paikallisia keinoja ja kertomaan vesien suojelun merkityksestä. Myös alan järjestöihin rakennetaan yhteyksiä. Tällä hetkellä yhteistyösopimukset on tehty Syken ja Luonnonvarakeskuksen (Lukken) kanssa. Tavoitteena on löytää tehokkaimmat keinot suojeluun ja sitouttaa toimijat niihin. Verkostos- sa ovat nyt mukana myös Ruotsi ja Viro. Lisäksi useissa muissa maissa on innostusta lähteä mukaan. Tavoitteena on, että koko Itämeren alueen yhteisillä ponnistuksilla saadaan Itämeren tilaa parannettua merkittävästi tulevien parin vuosikymmenen aikana.

Pentti Aspila
Baltic Sea Rotary Action Network,
puheenjohtaja

Tervehdys kaikille lukijoille Enäjärveltä.

Eevert lahnan kanssa ja Anton taustalla. Kuva: Paavo Hacklin.

Sinilevän muodostumisen estäminen on jatkuva haaste.
Kuva: Paavo Hacklin.

Enäjärvi on monien tuntema hyvässä ja pahassa. Järvi on ollut huonossa kunnossa vuosia ja töitä kunnostamiseksi on tehty ainutlaatuisen paljon. 1990-luvulla Enäjärvi-projektilla oli Vihdin kunnan rahoitus ja kunnostustoimet olivat mittavia. Merkittävin kunnostustoimi alkuvaiheessa oli hoitokalastus. Muistan itsekin pikkupoikana olleeni mukana apajilla, missä särkeä ja muuta kalaa oli tonneja per apaja. Parhaimmillaan vuositasolla kalaa poistettiin kymmeniä tuhansia kiloja vuosittain ja Enäjärven kunto kohenikin merkittävästi vuosituhannen vaihteessa. Vesiensuojelu on erittäin pitkäjänteistä työtä ja Vihdin kunnan rahoituksen päättyessä Enäjärvi-projektilla myös projekti sellaisenaan päättyi. Enäjärvellä töitä tehnyt Vihdin Enäjärven suojeluyhdistys (Vesy ry) nykyinen Siuntionjoen latvajärvien suojeluyhdistys, Lasy ry ei ole pystynyt hankkimaan riittävää rahoitusta muualta, vaikka vapaaehtoisvoimien

min on saatu kerättyä erilaisin tapahtumien merkittävät määrät rahaa.

Hoitokalastusmäärät pienenevät ja muut toimet eivät ole riittäneet pitämään tilaa vakaana. Voidaan sanoa, että tehty työ on tuonut kokemusta, tietoa ja oppia. Työn tulos itsessään on hävinnyt.

Hoitokalastus on yksi keskeisimpiä sisäkuormitteisen järven (Ravinteita vapautuu järven pohjasta enemmän kuin valuma-alueelta tulee.) tärkeimpiä hoitomuotoja. Enäjärvi on kooltaan noin 500 hehtaaria ja jotta pääsisimme riittävän vaikutukseen tulisi vuotuisen saaliin olla vähintään 75 000 kiloa eli 150 kg/hehtaari. Tässä ajassa voisi sillä määrällä olla merkitystä kotimaisiin kalataloushankkeisiin. Eikö olisi upeaa ostaa lähikaupasta Enäjärven särkeä tai Poikkipuoliaisien salakkaa joulupöytään?

Tällä hetkellä Länsi-Uudenmaan Vesi ja Ympäristö ry on tehnyt kunnostussuunnitelmaa Enäjärvestä osana Siuntionjoki 2030-hanketta

ja suunnitelma toteaa hyvin vahvasti, että sisäkuormitteisen Enäjärven hoitokalastusmäärät ovat tällä hetkellä aivan liian pienet, mikäli Enäjärven tilaa halutaan paremmaksi. Viime vuosina olemme päässeet vain noin 30 kg/hehtaari vuosisaalisuuteen, kun suunnitelmassa todetaan alkuvaiheessa riittäväksi määräksi 150 kg/ha eli 75 000 kiloa vuodessa. Sellaisen määrän pyytäminen vaatii varovaisellakin arviolla enemmän kuin 50 päivää nuottausta tuettuna kutuaikaisilla rysäpyynneillä. Määrä on valtava ja pelkän kalastamisen kustannukset olisivat 100 000 euron luokkaa, vaikka työssä olisi mukana valtavat määrät talkootyötä.

Tiedämme mitä pitäisi tehdä, onko meillä tahtotilaa siihen?

Juha Uusitalo
puheenjohtaja
Siuntion latvajärvien
suojeluyhdistys.

Vihti tutuksi pulahtaen

Suomi on tuhansien järvien maa, mutta Vihdin voi sanoa olevan sadan vesistön kunta. Vihdin liikuntapalvelut järjesti Vihdin 100 pulahdusta -haasteen toista kertaa. Pulahdushaasteessa oli tavoitteena käydä pulahtamassa 7.5.–6.9.2020 välisenä aikana 100 kertaa aina eri kohteessa. Kohteista 92 sijaitsee Vihdin kunnassa, jonka lisäksi 16 kohdetta sijaitsevat lähialueilla, kuten Nuuksion kansallispuistossa ja Vaakkoin ulkoilualueella. Haasteeseen pystyi osallistumaan Facebookissa olevan suljetun ryhmän kautta. Osallistujat saivat kartan, johon haasteessa olevat vesistöt oli merkitty. Tarkoituksena oli tuoda tutuksi Vihdin kunnan vesistöjä, luontokohteita ja uimarantoja.

Pulahdushaaste toista kertaa

Pulahdushaaste -idean takana on Vihdin kunnan liikuntakoordinaattori **Meri Viljanen**. Ensimmäinen haaste järjestettiin vuonna 2017, Suomen 100-vuotisjuhlan kunniaksi. Idea haasteeseen syntyi vähitellen, kun Viljanen tutki karttoja mm. Vihti Race -seikkailua varten ja huomasi, että Vihdissä on 104 järveä tai lampea. – Suurin osa kohteista on minulle tuttuja lisäksi omilta polkujuoksulenkeiltä, patikointiretkiltä ja swimrun treeneistä ja kisoista, kertoo Meri Viljanen.

Ensimmäiseen haasteeseen osallistui noin 100 henkilöä, joista 21 kävi pulahtamassa 50 eri kohteessa yhteensä 100 kertaa. Tänä vuonna osallistujia oli 140, joista 28 kävi pulahtamassa 100 eri kohteessa. Jokaisesta pulahduksesta tuli jakaa kuva ryhmän Facebook-sivustolle. Hurjimmat osallistujat aloittivat haasteen heti 7. toukokuuta, ja ensimmäinen sai käytyä 100 eri kohteessa jo ensimmäisen kuukauden aikana. Osallistujilla saattoi olla omia tavoitteita, kuten

Pulahdushaasteessa jokaisen tuli ottaa kuva itsestään ja uimakohteestaan.
Kuva: Eija Honkanen.

käydä samassa paikassa 100 kertaa uimassa tai uida 20 uudessa paikassa. Facebook-ryhmässä osallistujat kertoivat käyntikohteistaan, antoivat vinkkejä haastaviin kohteisiin ja tsemppasivat toisiaan eteenpäin.

Seikkailuja ja uusia maisemia

Kirkonkylällä asuva **Eija Honkanen** osallistui pulahdushaasteeseen toista kertaa. Seikkailun halun ja 50 uuden kohteen lisäksi Eijaa innosti tutustua kunnolla kotikuntaansa. – Olen ollut pienen ikäni luontoih-

minen ja uiminen ollut aina osa minua, oli kesä tai talvi. Kaunis Vihti onkin tullut tutuksi vähän joka kolkasta haasteen myötä. Monet sienija marjametsät on löydetty samalla, kertoo Eija.

Hän aloitti haasteen heti toukokuun 7. päivänä. – Suunnittelin reittejä etukäteen ja näin sai päivässä useamman kohteen suoritettua. Evästä vaan reppuun ja menoksi. Puhelimen karttasovellus auttoi joissakin kohteissa, kun polkuja meni ristiin rastiin varsinkin Nuuk-

Pulahdus Suonsilmässä, jossa apuna käytettiin uimapatjaa. Haastavissa suolammissa köysi oli ehdoton apu ylös pääsemiseen. Kuva: Eija Havukorpi.

Eija Havukorven ja Liisa Knuts-Alhon uimaretkiä pääsi usein seuraamaan pieni vaaleanpunainen ankka, joka oli mukana Vaakkoin Kämmenlammella. Kuva: Eija Havukorpi.

siossa. Kuntokin nousi, kun päivämatkaa kertyi useita kilometrejä. Vaatteet tuli riisuttua ja puettua sata kertaa ja samalla vaelluskenkiä nyöritettyä. Haasteen myötä sitä pulahti lampeen kuin lampeen kummemmin miettimättä mitä siellä on vastassa. Rohkeus kasvoi kummasti, kuvailee Eija.

Uimaretkien vaelluksiin Eijan seurana ja ”hengenpelastajana” kulki usein mukana hänen miehensä, joka auttoi ylösnousussa haastavissa kohteissa. Inhokkikohteita löytyi muutama, hetteisiä, pohjattoman tuntuista suolampia mustine vesineen, kuten Vähä Romlampi Nuuksiossa ja Iso-Sammakko Salmessä.

Eija Honkanen sai käytyä 100 kohdetta jo ennen juhannusta. – Pidän viileistä vesistä ja alkukesästä ei vielä ole sinilevää. Pulahdushaasteen myötä Eija Honkasen yhdeksi suosikkikohteeksi on tullut puhdasvetinen Penikkalampi Rokokallion maastossa. – Käyn siellä nykyään usein ja enimmäkseen saan olla siellä itsekseni. Lisäksi kaunis, kirkasvetinen suosikki on Valkealampi Suolikkaan takana Nuuksiossa, mukavan vaellusmatkan päässä.

Suunnitelmallisesti kohti 100 kohdetta

Nummelassa asuva **Eija Havukorpi** osallistui toistamiseen pulahdushaasteeseen yhdessä työkaverinsa **Liisa Knuts-Alhon** kanssa. Eija ui kesät talvet ja kokee haasteen antaneen kesään tekemistä ja seikkailun tuntua, kun etsi eri kohteita. – Retket suunniteltiin aika tarkasti. Toukokuussa käytiin paikoissa mihin tiedettiin levää tai lumpeita tulevan, kummankaan joukossa ei ole mukava uida. Pidempiä retkiä ja useampia uintikohteita samalla kertaa lähdimme hakemaan vapaapäivinä. Jätimme tarkoituksella lähikohteet loman jälkeiseen aikaan, joissa on helppo ja nopea käydä työpäivän jälkeen, kertoo Eija. Työkaverukset saavuttivat 100. pulahduskohteen juhannusaattona.

Eija Havukorven lempikohteita ovat Penikkalampi, Valkealampi ja muutenkin Suolikkaan ympäristö. Uutena upeana kohteena oli Oranjärvi, jonne Eijalla ja Liisalla on tarkoitus vaeltaa jatkossakin. Erityisesti Eija kehuu, miten Jokikunnan ja Vanjärven kylät ovat saaneet talkoovoimin Vanjärven uimarannan aikaiseksi ja pidettyä kunnossa. Vaikka haastavat suolammet ei-

vät enää Eijaa kovasti innosta, jäi Suonsilmä edelleen houkuttamaan.

Yhdessä liikkuminen innostaa mukaan

Olkkalassa asustava **Hipsu Moisio** ystävineen osallistui pulahdushaasteeseen myös toista kertaa. Ensimmäisen haasteen vuonna 2017 Hipsu aloitti yksin, mutta sai houkuteltua mukaan **Ilona Moisio** ja **Merja Kunnaksen**. – Merjalle ei oikeastaan annettu mahdollisuutta kieltäytyä. Hän ei ollut uinut luonnonvesissä pariinkymmentä vuoteen, kertoo Hipsu naurahtuen. Ensimmäisen haasteen jälkeen ystävykset jatkoivat harrastamaan talviuintia Vihdin Pirtille.

Tämän kesän haasteeseen heidän seuraansa liittyi Jaana Palin suoraan talviuinnista lämpeneviin vesiin. Ystäville oli alusta asti selvää, että osallistuvat haasteeseen yhdessä. – Meillä ei ollut mitään määrättyä päivää, vaan sovittiin yhdessä kohteet ja ajankohta, että kaikille sopii. Satoi tai paistoi, niin matkaan lähdettiin sovittuna päivänä, kertoo Hipsu.

Hipsun, Ilonan, Merjan ja Jaanan viimeinen 100/100 pulahduskohde oli Penikkalampi, jonka he saavut-

tivat 27.8.20. Kohteesta oli tullut myös heidän suosikkinsa jo edellisessä haasteessa. Muita heidän suosikkikohteitaan ovat: Väärä Musta, Suolikas ja Valkealampi Nuuksiossa. Inhokkikohteitakin löytyy, jotka ovat kauniita paikkoja, mutta joihin on hankala päästä uimaan kuten Pikku-Kairi, Likolampi ja Vähä Romlampi.

Yhdessä liikkuminen oli ystäväysten mukaan huomattavasti mukavampaa, sillä samalla on tullut naurettua ja ihasteltua yhdessä paikkojen kauneutta ja luonnossa kulkemista. – Yksin emme olisi lähteneet tätä haastetta yrittämään.

Osa paikoista oli haasteellisia yksin pulahtaa. Yhteistyöllä se sujui huomattavasti paremmin. Apuna oli köysi ja apukäsiä, kun ei muuten meinannut vedestä ylös päästä. Löytyi monta hienoa paikkaa, joita emme olisi ikinä edes osanneet etsiä ilman tätä haastetta. Haasteena vain oli välillä löytää paikka, mistä pääsee pulahtamaan ja vielä pois-kin vedestä, kertoo Hipsu.

Kiitokset liikuntakoordinaattorille

Vielä ei tiedetä, järjestetäänkö uutta pulahdushaastetta vuonna 2021. Haaste sai monet lähtemään paik-

koihin, joihin ei olisi tullut muuten lähdettyä ja tutustutti Vihtiin uudella tavalla. Vihdin kunnan liikuntapalveluiden Meri Viljanen ansaitsee monen kiitokset haasteen suunnittelusta ja uimapaikkojen sopimisesta maanomistajien kanssa. Vihdistä löytyy upeita paikkoja ja erilaisia ulkoilu- ja uintikohteita löytyy joka kylästä. Tämä on hieno tapa tutustua Vihtiin ja sen upeaan luontoon!

Annamari Juvonen-Eskola

Penikkalammi oli Hipsu Moisio, Ilona Moisio, Merja Kunnaksen ja Jaana Palinin 100. pulahduskohde, jota he juhlistivat uinnin jälkeen.
Kuvat: Hipsu Moisio.

Valo loistaa pimeässä maailmassa

Vihtijärven kappelin alttaritaulu "Paimenten kumarrus". Sen on maalannut Severin Falkman v. 1831 Tukholmassa. Taulu siirtyi 1889 Hiiskulan kartanon Brummerien omistukseen ja sijoitettiin lahjoituksena Vihtijärven kappeliin vuonna 1961. Kuva: Paavo Hacklin.

päiväistä leipää. Kaikki vihtiläiset kristilliset yhteisöt ovat tehneet parhaansa, jotta hädässä olevat ihmiset tulisivat autetuiksi elämässään eteenpäin.

Joulun sanoma on näissä oloissa erityisen puhutteleva. Kristuksessa, hänen syntymässään, elämässään ja toiminnassaan, Jumala ilmoittaa hyvän tahtonsa koko ihmiskuntaa ja luomakuntaa kohtaan. Jumala on lähettänyt ainoan Poikansa, jotta meillä olisi yltäkylläinen ja hyvä elämä ja jotta perisimme kerran taivaan autuuden ja ilon. Jumalalle ei ole vierasta ihmiskunnan vaikerointi. Hän kuule hätämme ja rukouksemme. Hän auttaa meitä hyvän tahtonsa mukaan. Meidän on vain suostuttava siihen, että elämä on joskus kamppailua ja taistelua meitä suurempia voimia vastaan. Toivoa ei silti pidä menettää. Me selviämme tästä Jumalan ja toistemme avulla. Kristuksessa näytetty meille paitsi syntiemme anteeksianto ja armo niin voitto kaikesta pimeyden ja pahan valasta ja kuolemasta. Tämän uskon varassa vietämme joulua turvallisesti ja ilolla kaikesta huolimatta.

**Siunattua joulua! Rauhaa
Vapahtajan syntymäjuhlaa!**

Pekka Valkeapää
Vihtin seurakunnan kirkkoherra

Kukaan meistä ei olisi vuosi sitten osannut arvata, millaista joulua vietämme vuonna 2020 Vihdissä ja kaikkialla maailmassa. Korona muutti juhlimistamme perustavalla tavalla erilaiseksi. Jouluku on ollut aina yhteen tulemistä joulun sanoman ja joululaulujen äärelle ja se on ollut leimallisesti perheen ja sukujen juhla. Kun kaikki tämä estyy tai ainakin rajoittuu, joudumme kyselemään, miten nyt joulua vietetään parhaalla mahdollisella tavalla.

Koronakriisin ensimmäisen aallon aikana seurakunta toimi voimakkaasti netissä. Esimerkiksi jumalanpalvelukset striimattiin ja niitä katsottiin kotisohvilta. Eihän se tietysti ollut samaa kuin ”oikeassa jumalanpalveluksessa”, mutta kuitenkin kokemus oli koki-

joilleen merkittävä, kun sai kuulla tuttujen työntekijöiden ääntä ja heidän sanojaan ja laulujaan tutussa ympäristössä. Striimaukset ovat jatkuneet myös koronan rauhallisemman vaiheen aikana ja meille on vakiintunut kymmenien ihmisten joukko, joka seuraa jumalanpalveluksiamme verkossa. Lasten ja nuorten toiminta on tietysti aivan omalla aktiivisuusluvullaan digitaalisilla alustoilla, joilla nuorempi väki surffailee notkeasti.

Korona-aika korostaa sitä, että seurakunta on mitä suurimmassa määrin diakoninen yhteisö. Tehtävämme on auttaa erityisesti siellä, missä kukaan muu ei auta. Avun tarvitsijoita on paljon. Aineellinen hätä, kauppa-avun tarve, perustarpeiden puutteet, yksinäisyys ja ahdistuneisuus ovat monille joka-

Kumpi kruunu - Korona vai Kristus?

Jumalan äidin ikoni.
Kuva: Timo Roms.

Kohta loppumassa oleva kalenterivuosi on ollut koronan vuosi.

Koronakevät venyi koronakesäksi ja vielä koronasyksyksi. Koronan toinen aalto Suomessa seurasi oikeastaan ilman selvästi havaittavaa väliä, heti ensimmäisen perään. Maailmanlaajuinen pandemia jylläsi ja tätä kirjoitettaessa jyllää edelleen.

Suomessakin ollaan taas jouduttu toteamaan taudin kiihtyvä leviäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL on kyllä tosin alusta asti kiitettävällä tavalla seurannut tilannetta ja antanut suosituksensa suojautumisesta ja turvallisuusohjeista. Niitä ei vain olla kunnolla noudatettu. Syksyn aikana erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset ovat olleet koronan leviämisuutisten otsikoissa. Yökerhot avattiin ja isoja juhlia ja nuorisotapahtumia järjestettiin. Kaikki tapahtumat eivät ole olleet niin kovin organisoituja, mutta yhtä kaikki, niissä altistui ja sairastui paljon ihmisiä.

Mistä tämä kertoo? Ilmeisesti välinpitämättömyys on holtittoman toiminnan ja käyttäytymisen takana. Toki jokainen aikuinen (tai täysi-ikäinen) tekee itse ratkaisunsa, mihin ja millaisiin tilaisuuksiin lähtee ja millä lailla suojaa itsensä ja lähimmäisensä. Kuitenkin mielestäni tapahtumien järjestäjiltä on vastuutonta järjestää juhlia ja kutsua ihmisiä suuriin kokoontumisiin, joissa on lähes satavarmaa, että turvallisuusohjeet eivät täyty.

Loppukesästä annettu julkisen liikenteen maskivaatimus on vähintäänkin kohtuullinen. Jos esimerkiksi bussi on täynnä, on aivan mahdotonta pitää turvaväliä. Bussi on pienekö tiivis suljettu tila, jossa ei pääse pakoon, jos joku aivastaa tai rykii ilman kasv suojusta. Silti kaikki eivät noudata maskiohjeistusta. Sellainen toiminta on erittäin itsekästä!

Lähestymme joulua, Kristuksen syntymän juhlaa. Joulun pitäisi olla ilon ja valon, toivon ja riemun juhla. Onko se sitä tämän koronavuoden lopullakin? Se riippuu hyvin pitkälti jokaisesta meistä. Olenko valmis pitämään huolta siitä, että en itse sairastu ja tuota näin altistumisvaaraa muille? Olenko valmis huolehtimaan siitä, että en mene sairaana tai edes vähänkään oireisena kauppaan jne? Otanko vakavasti huomioon lähimmäiseni? Haluanko todella noudattaa Joulun Lapsen, Kristuksen, kaksoiskäskyä rakkaudesta: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi... ja... lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (Matt. 22:37, 39). Jos haluan, pidän kasvomaskia bussissa ja junassa ja muissa suljetuissa paikoissa, joissa ei ole mahdollisuutta turvaväleihin. Pidän huolta

käsihygieniasta ja yskimis- ja aivasteluohjeista. Kaiken kaikkiaan pidän huolta siitä, että minun kauttani kukaan ei altistu ja sairastu.

Joulun sanoma on rakkauden sanoma. Se on välittämisen sanoma. Joulun tapahtumassa Jumala itse tulee ihmiseksi. Kunnian Kuningas, Kristus, syntyy: ”Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme. Me saimme katsella Hänen kirkkauttaan, kirkkautta, jonka Isä ainoalle Pojalle antaa” (Joh. 1:14). Tänä jouluna on meistä jokaisesta kiinni, kumpi loistaa kirkkaammin; virus Koronan kruunu (Corona on suomeksi kruunu) vai Kristuksen taivaallisen kunnian kruunu.

Jumala suokoon meille hyvän, rauhallisen ja turvallisen juhlan, jossa saamme vastaanottaa Jumalan Pojan oman sydämemme seimeen!

**Hyvää juhlaa!
Kristus syntyy! – Kiittäkää!**

Isä Kalevi Kasala

Hertta Upari, Suomen ensimmäinen naisratsupoliisi

Heta hevosten kanssa Pelläessä.

Heta ratsastaa Pellään salissa.

Hertta Upari (1920–2004) oli Pohjoismaiden ensimmäinen naisratsupoliisi, joka sai käyttää virkapukua. Hän ei ollut mukana poliisin partioitehtävissä, mutta osallistui paraateihin ja ratsastuskilpailuihin eri puolilla Eurooppaa. Tietävästi kukaan toinen ei ole kilpaillut yhtä monessa hevosurheilulajissa kuin Hertta Upari: koulu-, este- ja kenttäratsastuksessa, kiitolaukassa ja raviohjastajana. Hän toimi myös esteratsastuskilpailujen ratames-tarina. Upari voitti mm. esteratsastuksen PM-kultamitalin, kolme SM-kultaa kouluratsastuksessa ja hänellä oli ykkösvaliomerkki seitsemältä vuodelta. Hän edusti Suomea kouluratsastuskilpailuissa Saksassa, Tanskassa ja Ruotsissa.

Lapsuuskoti Vihdin Jokikunnalla

Hertta Upari syntyi sata vuotta sitten keväisenä sunnuntaina 16.5.1920 Pellään tyttären Aune Ester Alénin ja kauppaedustaja Viktor Uparin neljästä tyttärestä kolmantena. Perhe asui tilan päärakennuksessa ja äidin vanhemmat – Matilda-mamma ja Johan-pappa

– vanhemmassa talossa samassa pihapiirissä. Pappa huolehti maatalan hoidosta, koska isällä oli oma työnsä Helsingissä.

Perinnöksi isoisältään ”Heta” sai kiintymyksen eläimiin, etenkin hevosiin. Heti opittuaan kävelemään hän sai olla papan mukana pelloilla ja tallissa. Sellaista hevostyökonetta ei ollut, josta ei olisi löytynyt tytölle istumapaikkaa papan kanssa. Eikä aikaakaan, kun hän jo pääsi ajamaan haravakonetta ja viemään hevosia laitumelle työpäivän päätteeksi. Nämä toimet viehättivät enemmän kuin leikkiminen toisten lasten kanssa.

Hevostyttönä talon töissä

Perheellä oli koti myös Helsingissä, jossa Uparin lapset kävivät koulua. Koulunkäynti oli Hertalle vaikeaa. Opetuksen seuraaminen ja läksyjen luku oli mahdotonta, koska ajatukset pyörivät hevosten parissa lapsuuskodin tanhuvilla. Loma-ajat olivat hartaasti odotettuja, sillä silloin palattiin maalle, oli mahdollisuus nauttia hevosten läheisyydestä ja niiden kanssa työskentelystä. Hertta oli alle kymmenvuotias, kun

sai ajaa hevosella maitotonkat Vihdin kirkonkylän meijeriin. Aikuiset nostivat tonkat kyytiin ja meijerillä pois. ”Heta” sai olla papan mukana – kumpikin omalla hevosella – hiekan ajossa, metsätöissä ja pelloilla. Joulukirkkoon mentiin reellä ja paluumatka piti tulla niin kovaa kuin pääsi – oli kilpa-ajo talojen kesken.

Ratsastuskoulussa

Monien pyyntöjen jälkeen vanhemmat antoivat ”Hetalle” luvan aloittaa ratsastus silloisessa Hippodromissa, joka oli Mannerheimintien Messuhallin paikalla. Ratsastustunti oli kerran kuussa, mutta Hertta istui illat maneesin katsomossa seuraamassa ratsastuksen hienouksia. Mutta sitten pappa kuoli ja isä, jolle Pellää jäi avioerossa, myi tilan. Koska isoisän jäljissä ei voinut jatkaa, tavoitteena ollut agronomin tutkinto sai jäädä. Mielessä oli nyt tahto tulla hyväksi ratsastajaksi. Hertta hakeutui konttoriharjoittelijaksi ja käytti kaikki liikenevät rahansa ratsastustunteihin. Uusi ratsastushalli ja tallirakennukset valmistuivat Ruskeasuolle vuonna 1940. Ratsastusmestari Elfing

jatkoi aikaisemmin Hippodromissa pidettyä ratsastusopistoa. Hertta pääsi hänen oppilaakseen, siitä apulaiseksi ja opettajaksi. Hippodromin ratsastuskoulussa tallimestarina ja opettajana Hertta Upari oli 1942–1945.

Hevoskouluttajana ja kilpailuvalmentajana

Sotien jälkeen oli rauhatonta, Helsinki eli sekavissa tunnelmissa. Siksi ratsastavan poliisin vahvuus kaksinkertaistettiin. Mutta ministeriö ei myöntänyt rahaa hevosäydennykseen. Oli välttämätöntä aloittaa oma hevoskasvatus. Tähän tehtävään otettiin Hertta Upari, joka oli jatkosodan aikana toiminut Ruskeasuolla Helsingin Ratsastusopiston johtajana. Hänen tehtävänsä ”tilapäisenä ylimääräisenä nuorempana kirjurina” kuului hevosten koulutus, eläinlääkintä ja kansliatyö. Kuukauden kuluttua vakanssi vaihtui vt. naiskonstaapeliksi, vuoden kuluttua vakinaiseksi, 1.10.1947 tuli erivapaus nuoremman konstaapelin toimeen ja 1.5.1951 nimitys vanhemmaksi konstaapeliksi.

Vuosina 1946–1969 Hertta Upari koulutti ratsastavan poliisin nuoret hevoset, eli noin 80 varsaa 23 vuoden aikana. Kaikista tuli käyttökelpoisia palveluhevosia ja osasta hyviä kilpailuedustushevosia. Hertta Upari toimi Helsingin

Heta papan kanssa auton takapenkillä, isän sylissä ”Poju” eli Urpu.

Poliisiratsastajat ry:n kilpailuvalmentajana noin kymmenen vuoden ajan. Vuonna 1966 hän sai johdettavakseen Helsingin Ruskeasuolla sijaitsevan Urheiluratsastajat-yhdistyksen tallin.

Opettajana ja stunttina vapaa-ajalla

Valmennustyön päätyttyä ratsastavassa poliisissa Hertta opetti Keskustallissa Silja Pursiaista ja koulutti hänen Ben Hur -nimistä hevostaan, jolla Pursiainen voitti kouluratsastuksen Suomen mestaruuden 1971 sekä 1973, 74 ja 75. (Hertan SM:t kouluratsastuksesta Mixturalla 1962, 63 ja 64.) Hertta koulutti oopperalaulaja Veikko Tyrväisen Preston ratsastettavaksi, mutta ajoi sillä myös raveissa. Elokuvien tekemisessäkin tarvittiin Hertan kykyjä. Ytyerissä hän opet-

ti Tauno Palon ja Ville Salmisen ratsastamaan elokuvassa ”Herra ja Ylhäisyys” ja ajoi itse vankkureita, elokuvassa ”Kulkurin valssi” hän ratsasti Ansa Ikosen stuntmanina.

Hertta Upari, suomalaisen ratsastuksen uranuurtaja, oli kiitollinen isoisälleen Johan Alénille, jota seuratessaan hän sai parhaat oppinsa hevosen käsittelyssä. Papan seurassa, Pelläessä Jokikunnalla, iskostui taito käsitellä hevosta oikein ja saada siihen tuntuma, joka saa hevosen luottamaan ihmiseen ja noudattamaan hänen tahtoaan. Hertta Upari piti omalla urallaan parhaimpana voittonaan onnistumista hevosten koulutustyössä.

Leila Kuittinen

Lähde: Jokikunnan kylähistoria-aineisto

Kuvat: Hertta Uparin arkisto.

Nummelan lentokenttä rakennettiin sotilaskentäksi 80 v. sitten

Puolustusvoimat rakensi Nummelanharjun laella olevalle tasanteelle lentokentän, joka valmistui välirauhan aikana 30.8.1940. Se toimi aluksi Erillisen Lentolaivueen varakenttänä.

Jatkosodan syttyessä, Nummelan kentälle siirrettiin Turusta merivoimille alistettu Lentolaivue 6, jonka kalustona oli talvisodassa sotasaaliiksi saatuja Tupolev SB-2 pommikoneita ja Polikarpov I-153 hävittäjiä sekä pari Koolhoven tiedustelukonetta ja yhteyskone Viima.

Toiminta Nummelassa käynnistettiin välittömästi. Pommituslentueen SB-koneet suorittivat tiedustelua Suomenlahdella. Hävittäjälentueen tehtävänä oli Hangon vuokra-alueen tiedustelu, sekä rynnäköinti pommein ja konekiväärein satamaa ja Taktomin lentokenttää vastaan. Täällä laivue koki myös sodan ensimmäisen tappionsa. Ilmataistelussa 10. heinäkuuta suomalainen I-153 hävittäjä ammuttiin alas ja ohjaaja luutnantti Veikko Kallio sai surmansa.

Oman pommikoneen tuhoutuminen

Varhain lauantaiaamuna 2.8.1941 kello 4.30 SB-pommittaja VP-3 oli lähdössä tiedustelulennolle Suomenlahdelle. Lähtö itä-länsi kiitoradalta epäonnistui ja kone syöksyi harjun Hiidenveden puoleiseen rinteeseen sytyen palamaan. Koneessa olleet saatiin ajoissa suojaan suuren kiven taakse ennen koneen pommien räjähtämistä. Koneen tähtytäjän/päällikön luutnantti Untamo Seppälän todettiin kuoleen heti maahansyöksyssä. Ohjaaja luutnantti Anton Karmila kuoli sa-

Tupolev SB-2 kone valmistautuu starttiin Nummelassa 2.6.1944. Edessä on koneen tähtytäjä luutnantti Grönroos. SA-kuva.

mana iltana Tilkan sotasairaalassa. Kk-ampuja/radisti kersantti Toivo Peltonen selvisi onnettomuudesta lievin vammoin.

Pari viikkoa myöhemmin Nummelasta Hankoon lentolehtisiä pudottamaan lähtenyt Koolhoven tiedustelukone katosi. Kone oli harhautunut Viroon, missä se oli syöksynyt maahan, jolloin molemmat lentäjät ohjaaja alikersantti Pertti Antila ja lentomekaanikko Antti Vainio saivat surmansa.

SB-lentue siirtyi Helsingin Malmille 2. syyskuuta 1941 hävittäjälentueen jäädessä Nummelaan.

Curtiss lentue Nummelaan

Lokakuussa marsalkka Mannerheim määräsi ilmavoimat suojaamaan pääkaupunkia sekä Tallinnasta Helsinkiin suoritettavia merikuljetuksia. Tehtävään Nummelaan määrättiin Hävittäjälentolaivue 32:sta kapteeni Paavo Bergin johtama kahdeksan Curtiss

Hawk-koneen osasto H. Sen tuli yhteistoiminnassa Lentolaivue 6:n hävittäjälentueen kanssa tuhota Hangon tukikohdasta toimivat viholliskoneet. Tehtävä osoittautui mahdottomaksi ja uuden käskyn mukaan oli estettävä motista uloslennot.

Kaksi Curtiss-konetta menetettiin ilmataisteluissa marraskuun alussa ja niiden lentäjät kapteeni Paavo Berg ja vänrikki Alpo Laskio saivat surmansa. Tämän jälkeen tilanne rauhoittui. Tiedustelulennolla 3.12.1941 todettiin Hanko tyhjäksi vihollisista. Curtiss-lentue palasi Lentolaivue 32:n yhteyteen ja I-153 lentue siirtyi Länsi-Kanakselle.

Kapteeni Birger Ek

Pommituslentueen päällikkönä Nummelassa vuonna 1941 toimi kapteeni Birger Ek. Häntä voidaan pitää ensimmäisenä suomalaisena sukellusveneentorjuntalen-

Nummela lentokentän uusi asfaltti. Kuva Nummela Lentokenttäyhdistys ry.

täjänä. Todettuaan SB-koneiden lentopommit tehottomiksi vihollissukellusveneitä vastaan, kapteeni Ek pyysi laivastolta käyttöön syvyyspommeja, joilla sukellusveneen etsintälennolle lähtevät koneet varustettiin. Lentue tuhosi tai vaurioitti syvyyspommeilla kesän 1942 aikana lukuisia vihollisen sukellusveneitä. Ansioistaan kapteeni Birger Ek nimitettiin helmikuussa 1943 Mannerheim-ristin ritariksi numerolla 106. Myönnettyä Mannerheim-ristiä voidaan pitää tunnustuksena koko lentueelle.

Lentolaivue 6 palaa Nummelaan

Helsingin ensimmäisen suurpommituksen jälkeen SB-koneet siirrettiin Malmilta suojaan takaisin Nummelaan 10.2.1944. Laivueen nimi muuttui 14.2.1944, jolloin siitä tuli Pommituslentolaivue 6 (PleLv6). Kevään aikana koulutettiin uutta henkilöstöä sekä suoritettiin jäätiedusteluja. Purjehduskauden alettua tehtiin sekä aamu- että iltahämärissä sukellusveneen etsintälento. Sukellusvenehavaintoja ei kevään ja kesän 1944 aikana tehty. Viimeiset sotalennot Nummelasta lennettiin 8.8.1944, jolloin sukel-

lusveneen etsintälentojen lisäksi suoritettiin Suursaaren valokuvauslento. Tämän jälkeen Nummelassa päivysti vuorollaan yksi SB-kone puolen tunnin lähtövalmiudessa.

Herra ja ylhäisyys

Kesällä 1943 Nummela lentokentälle rakennettiin ”aito” meksikolaiskaupunki. Suomi-Filmi kuvasi Vihdissä elokuvaa Herra ja

ylhäisyys. Käsikirjoitus pohjautui Simo Penttilän romaaniin Sierranuevan sulotar. Elokuvan ohjasi Jorma Nortimo. Lavastus oli Suomen elokuvahistorian siihen asti suurisuuntaisin. Päärooleissa olivat aikansa suuret tähdet Tauno Palo kenraaliluutnantti T.J.A. Heikkilänä ja Regina Linnanheimo Donna Camillana. Avustajina oli useita nummelalaisiakin.

Nummela kentällä oleva jatkosodan aikainen lennonjohtotorni on korjattu huolellisesti. Kuva TR.

Runsaasti ilmailusta kiinnostuneita kävi tutustumassa DC-3 koneeseen sen Nummelan vierailulla 1.8.2019. Kuva TR.

Ratsastuskohtauksiin saatiin hevosia Helsingin ratsupoliisin lisäksi Niemenkylän kartanosta, jonka omisti tuolloin marsalkka Manner-

soveltuu hyvin purjelentoon, koska harjun yläpuolelle muodostuu yleensä hyviä nousevia ilmavirtauksia. Nummelasta onkin kehittynyt yksi maamme vilkkaimmista purjelentokentistä. Siellä on jär-

heimin veljenpoika Carl Eric Mannerheim. Ratsastipa Carl Erikkin tyttärkin elokuvassa partasuurosvoksi maskeerattuna. Elokuvan ensi-ilta oli tammikuun 30. päivänä 1944.

Purjelentokoneet Nummelan taivaalla

Sodanjälkeisten hiljaisten vuosien jälkeen Nummelan kenttä heräsi toimintaan purjelentokenttänä. Purjelento oli merkittävä ilmailuharrastus jo 1930-luvulla ja sen piti olla jopa olympialaji vuoden 1940 Helsingin kesäkisoissa. Puolustusministeriön vuokrattua Nummelan kentän Helsingin Ilmailuyhdistykselle 1950-luvulla, helsinkiläiset purjelentokerhot alkoivat siirtää toimintojaan pois ruuhkaiselta Malmilta. Nummelan etuna useihin muihin Etelä-Suomen purjelentokenttiin on sen sijainti lähellä pääkaupunkiseutua. Kenttä myös

jestetty myös useita kansainvälisiä purjelentokilpailuja.

”Punaiset paronit”

Nummelan taivaalla pyörivät 1970-luvulla ”Punaiset paronit” Raimo Turunen ja Seppo Saario, jotka tekivät huimia silmukoita pienillä punaisilla Pitts Special kaksitasoillaan. He muodostivat Suomen ja Euroopankin oloissa ainutlaatuisen Red Birds taitolentoryhmän, johon kolmanneksi jäseneksi liittyi Pekka Saario. Ryhmän taitolentoesityksiä sai Nummelassa ihailla ihan ilmaiseksi. Red Birds lopetti toimintansa vuonna 1984.

Kentällä on järjestetty monenlaisia kesätapahtumia: messuja, Enäiltamia, sekä maatalousnäytelyt Hiisi vuonna 1971 ja Itu-Ide vuonna 1979. Oma lukunsa oli

70000 osallistujallaan vanhalestadiolaisen herätysliikkeen Suviseurat vuonna 1988. Tällöin lentokenttä oli kuin pienoiskaupunki omine palveluineen.

Kentällä ajettiin pari vuosikymmentä Vihdin Viuhahdus rallisprinttejä, joissa osallistujina nähtiin mm. tunnettuja suomalaisia rallitähtiä. Nämä tapahtumat kiellettiin 1990-luvun alkupuolella, koska pelättiin Nummelanharjun pohjavesien pilaantumista.

Ulkoilijat eivät pohjavesiä uhkaa ja kenttä ympäristöineen onkin ollut erittäin suosittu ulkoilualue ympäri vuoden. Kenttää kiertää laaja lenkkipolkuverkosto, joka houkuttelee ulkoilijoita nauttimaan harjun luonnosta. Kentän lounaispäässä on frisbeegolf-rata. Talvella ulkoilureiteillä on olosuhteiden salliessa kiitettävästi hoidetut hiihtoladut, joista osa on myös valaistu. Pääkiitotielle on useana

talvena jäädytetty luistinrata, jossa ei ole pelkoa raitioista tai jäihin putoamisesta.

Kentän kehittäminen

Nykyinen omistaja Vihdin kunta ja Nummelan Lentokenttäyhdistys ry solmivat elokuussa 2018 pitkäaikaisen vuokrasopimuksen kenttäalueesta. Sopimuksella halutaan turvata niin lentotoiminta kuin kuntalaisten ulkoilumahdollisuudet alueella. Kenttää kehitetään palvelemaan sekä harrastus- että

ammatti-ilmailua. Kunta teetti syksyllä 2019 lentokentän kiitoteiden uudelleen asfaltoinnin, johon käytettiin valtiolta saatu avustus sekä määräraha kunnan talousarviosta. Samalla pääkiitotie levennettiin 8 metristä 20 metriin. Kiitoteiden pohjalta kaivetuista maamassoista kasattiin kentän Hiidenveden puolelle turvalliselle etäisyydelle kiitotiestä korotettu ulkoilureitti, joka talvella toimii aurinkolatu-
na. Muuten kentän ympäristössä olevat lenkkipolut säilyivät ennallaan. Talvisin pääkiitotiellä ollut luistinrata siirrettiin poikittais-
kiitotien itäpäähän lähemmäs Tarmon majaa ja vesipistettä. Kenttäalueella esiintyville paahteisessa ympäristössä viihtyvillä hyönteisille

Kentän itälaitaan sivukiitotien eteläpuolelle valmistui keväällä BF-lento Oy:n uusi lentokonehalli. Aiemmin Malmilla lentokoulusta harjoittanut yritys on löytänyt Nummelasta uuden sijaintipaikan. Suunnitelmat toiselle Cumulus ry:n hallille ovat jo valmiina. Näiden kahden hallin väliin on kaavailtu kolmatta edellisiä suurempaa hallia, joka mahdollistaisi Suomen ainoan lentävän DC-3 koneen kotitukikohdan siirtymisen Nummelaan.

Lentokenttä on resurssi, jota kannattaa hyödyntää. Ideointiasteella on esimerkiksi oppilaitosten ja lentokentän

yhteistoiminta. Voisiko Vihdin lukio tarjota opiskelijoille myös ilmailualan opintoja? Valmistuuko Luksiasta tulevaisuudessa lentokone-
mekaanikkoja?

Timo Roms

Lähteitä:

Kauko Peltonen, Kai Halonen:
Nummelan lentokentällä Books of Demans, Helsinki 2015
Professori Erkki Palosuon kirje Pentti Kurunmäelle 3.8.1992
Kotinumma www-sivut tiedotteita ja lehtiartikkeleita.

Purjekoneiden hinauskone PIK-15 Hinu, OH-YHB, on palvellut Nummelan kentällä yli 50 vuotta. Kuva Nummelan Lentokenttäyhdistys ry.

ja kasveille rakennettiin oma biotooppinsa avoimelle, aurinkoiselle paikalle.

Kentän infrastruktuurin parantamiseen Lentokenttäyhdistys sai valtionapua, jolla hankittiin säasema ja kulunvalvontajärjestelmä. Pääkiitotielle saatiin myös valot, koska tulevaisuudessa kentältä operoidaan myös pimeällä.

Purjekoneet odottavat hinausta taivaalle. Kuva Nummelan Lentokenttäyhdistys ry.

Jännittävä vaihe Olkkalan kapearaiteisen rautatien historiassa

Seuraavan kertomuksen on Elina Gundersen omistanut isälleen Erik af Hällströmille tämän syntymän 65-vuotispäivänä. Ruotsinkielellä kertomus on julkaistu Vihti-Seuran julkaisussa Kärväinen 2 vuonna 1992. Suomenkielinen käännös on Elina Gundersenin miniän Eva-Riise Gundersenin teoksesta: Murrosten ajat Elina af Hällström ja 1918 Ajanpaina 2009.

Sota ei sujunut hyvin Venäjän osalta. ”Vetäydymme menestyksellisesti”, luki lehtien raporteissa. Mutta Suomessa venäläisillä oli koko ajan ollut vallien rakentaminen käynnissä, kesällä myös Vihdissä. Töitä johtivat venäläiset, joukossa joitakin sotilaita, ja niihin palkattiin irtolaisväkeä ja kaikkia halukkaita eikä kevytkenkäisiä naisiakaan puuttunut. Juoksuhaudat kaivettiin hyvien peltojen poikki ja silloin tällöin pihojen läpi aivan asuintalojen läheltä. Pikku pappilassa pelättiin, että talo voisi sortua, kun juoksuhauta kaivettiin pitkin talon kivijalkaa. Ja kaikkialle pystytettiin piikkilanka-aitaa. Se näytti hirveän rumalta. Mutta kaikkien piti vain niellä harmistuneisuutensa. Kuka voisi avata suunsa venäläistä vastaan?

Eräänä päivänä Helsingissä tuli eräs isän vanha uskollinen ystävä herra Borg, jolla oli virka lääninhallituksessa, hänen luokseen ja kertoi luottamuksellisesti, että isän yksityinen kapearaiteinen rautatie Olkkalasta Ojakkalan seisakkeelle oli uhattuna. Venäläiset tarvitsivat sotatarkoituksiin kaikkea käytettävissä olevaa rautatavaraa, rata-kiskoja ja rautatievaunuja ja olivat jo aiemmin ilman muuta ottaneet haltuunsa joitakin kapearaiteisia rautateitä maan itäosissa. Raiteet oli kiskottu irti ja lähetetty rintama-alueille tai sitten Venäjälle. Nyt olisi Olkkalan radan vuoro. Parista korkeasta venäläisestä sotilashenkilöstä ja joistakin virkamiehistä koostuva komitea tulisi tutkimaan

asiaa paikan päällä ja päättämään takavarikoitaisiinko rata vai olisiko se mahdollisesti niin tärkeä, että sen säilyttämistä voitiin pitää oikeutettuna. Herra Borg sanoi, että kaikkein tärkeintä olisi hankkia kirjallisia todistuksia firmoilta, laitoksilta jne. todisteeksi niiden riippuvuudesta tästä rautatiestä välttämättömien tavaroiden hankkimiseksi.

Isä palasi kotiin äärimmäisen huolestuneena. Olisi hirvittävä isku, jos sekä rata että juna takavarikoitaisiin. Pikku juna oli elintärkeä kaikissa kuljetuksissa Olkkalaan ja sieltä pois. Venäläiset saapuisivat jo muutaman päivän perästä ja kaikki oli ilmeisesti hiuskarvan varassa. Kukapa tiesi miten he suvaitsisivat päättää asian? Viipymättä hankittiin papereita meijereiltä, sairaaloilta, liikeyrityksiltä ja vieläpä venäläiseltä sotaväeltä, joka tilasi säännöllisesti puuta Helsinkiin.

Tämä järkytti meitä kaikkia. Äidin ja Eljaksen mielestä pystyisimme tuskin enää selviytymään Olkkalassa ilman junaa. Junan hankkiminen ja radan rakentaminen olivat maksaneet suuria summia ja isän hartioita painoivat vielä raskaat velat kaikilta aiemmilta vuosilta. Isoisän aikana ei oltu tehty mitään korjauksia. Kaikki oli rappeutunutta. Paljon piti korjata ja ensin osa rakentaa kokonaan uudestaan. Ne kolmisen vuotta, jolloin juna oli kulkenut, olivat osoittaneet, miten viisas ja kaukonäköinen suunnitelma ra-

dan rakentaminen oli ollut. Ehkä lopultakin onnistuttaisiin voittamaan pahimmat vaikeudet. Ja isä, joka täyttäisi tulevassa syyskuussa 56 vuotta, mitä muutoin pidetään miehen parhaana ikänä, oli aina tehnyt työtä yli voimiansa ja oli jo nyt liikarasittunut mies.

Äiti oli pirteä ja nokkela kuten aina. Hän järjestäisi Olkkalassa juhlat, niin hienot, ettei sellaisia aiemmin montakaan kertaa oltu nähty. Hän lahjoisi venäläiset herrat hyvällä ruoalla ja vie-raanvaraisuudella. Jopa mukana seuraavia sotilaitakin kestittäisiin runsain mitoin. Mutta heräsi eräs pulmallinen kysymys. Äidillä oli periaate, ettei alkoholia koskaan tarjottu missään muodossa. Mutta kuinka venäläinen saataisiin iloiseksi ilman vodkaa? Olihan meillä tosin hyvin suuri pullo paloviinaa eteishallin pimeässä komerossa yläkertaan johtavien leveiden portaiden alla. Mutta sitä käytettiin yksinomaan lehmiiä varten näiden ollessa sairaita. Eljaksen mielestä siitä piti täyttää pyöreä vanhan ajan viinikarahvi ja asettaa se ruokasalin pienelle sivupöydälle ympärillään pienet viinilasit, jotka olimme perineet menneiltä sukupolvilta. Siitä tulisi piristävä ruokaryppy.

Muihinkin tärkeisiin valmisteluihin ryhdyttiin, ja ne tehtiin itse radan varrella. Kaikki paikat, missä pikku juna pysähtyi purkakseen tai ottaakseen vastaan tavaraa, koristeltiin nyt tukevalla, nimikyltillä varustetulla pylvällä, johon pysäkin nimi präntättiin selkeästi

Pikku-Pässi. Kuva: Vihdin museon kokoelmat.

maalatuin suurin kirjaimin. Myös ne paikat jonkun tilan tai yksinäisen metsäpolun kohdalla, joissa veturinlämmittäjä kaikessa kiireessä heitti sanomalehtiä ilman, että juna pysähtyi, varustettiin komein nimikyltipylväin. Päätettiin mobilisoida väkeä tarkastuspäiväksi jokaiselle pysähdyspaikalle, olivatpa ne sitten kirkonkylän lähellä tai metsässä. Tarkoitus oli, että väki nousi junaan tai jäi siitä pois. Aina oli ollut ihmisiä, jotka lähtivät ilmaisille matkoille Ojakkalaan. Isä ei saanut ottaa maksua, koska rata ei ollut rakennettu matkustajaliikenteelle. Matkat olivat jokaisen omalla vastuulla. Ja monet ottivat riskin. Ojakkalan kauppapuoti harjoitti kukoistavaa liiketoimintaa, kun kirkonkylän ja radan lähialueiden eukot nousivat junaan

Työväentalolla piristääkseen usein yksitoikkoista elämäänsä ajamalla junalla kauppaan. Sai levähtää ja nauttia vauhdin hurmasta korkealla puukuorman päällä tai paluumatkalla tyhjissä vaunuissa. Monet kirkonkylän liikkeet käyttivät vaunuja tavarankuljetuksiinsa. Muistan esimerkiksi limonadikorien kasat, jotka purettiin ja lastattiin vilkkaasti käytetyllä ”asemalla” Työväentalon takana. Perheen omaan käyttöön sekä vieraita varten kytettiin junaan erinomaisen mukava matkustajavaunu. Se oli ulkoa maalattu himmeän vaaleansiniseksi ja sisustettu hyvännäköisin penkein ja sen kummassakin päässä oli kutsuvat osastot, joissa oli kaksi pientä penkkiä vastakkain.

Pikku junan liikenne oli aina melko vilkasta, mutta tarkastus-

päivänä piti varmistaa, että se oli erittäin vilkasta. Niinpä kutsuttiin tiettyjä henkilöitä vierailemaan Olkkalassa, niitä, jotka ymmärsivät pulmallisen tilanteemme ja saattoivat eri tavoin olla avuksi, kuten herra Borg Lääninhallituksesta, joka puhui venäjää ja toimisi tulkkina. Päävieras oli perheen hyvä ystävä paroni Ernst Wrede. Hän oli hyvin pitkä ja hoikka, päättään muuta väkeä pidempi, älykäs, terävä ja valpas. Hän oli nuoruudessaan käynyt kadettikoulun Pietarissa ja puhui sujuvasti sekä ranskaa että venäjää. Juuri hän oli rohkaissut isää rakentamaan Haimoon vaneritehtaan, ja hän oli alkuun sen osaomistaja. Perhepiirissä hän oli vekkulimainen, mutta muuttui tarpeen vaatiessa nopeasti käskävän ylhäiseksi aristokraatiksi.

Sää oli suotuista tuona jännittävänä päivänä, aurinko loisti metsän ja maan yllä. Isä ja Eljas ajoivat matkustajavaunussa Ojakkalaan vastaanottamaan komiteaa ja kutsuttuja vieraita. Ojakkalan melko laaja lautatarha katsastettiin. Miehet lastasivat lautoja ja polttopuuta Olkkalan junasta valtion tavaravaunuihin. Valtion junasta kannettiin tyhjiä maitotonkkia ja tavaraa pikku junan tavaravaunuihin ja melkoinen joukko ihmisiä kiipesi tyhjinä palaaviin tavaravaunuihin. Niissä osoitettiin paikat myös kahdelle venäläiselle sotilaille. Komitean herrat ja muut vieraat nousivat isän ja Eljaksen kanssa matkustajavaunuun.

Keskellä metsää veturi vihelsi, juna pysähtyi. Mies kiiruhti sanomalehtien kanssa odottavan postinkantajan luo. Tälläkin improvisoidulla seisakkeella ihmisiä nousi junaan ja poistui siitä. Samoin tapahtui kaikilla vastaavilla pysähdyspaikoilla.

Erityisen vilkasta touhu oli Työväentalolla. Siellä junan piti pysähtyä pikäksi aikaa ja veturi puhkui voimallisesti odottaen kunnes kaikki oli valmista. Tämän jälkeen juna pysähtyi Kypäristön seisakkeella. Siellä metsänreunassa odottivat tilanomistaja Ragnar Forste'n ja hänen rouvansa Anna, molemmat pyhäasuissa. Heidät oli kutsuttu Olkkalaan ja he nousivat sen tähden matkustajavaunuun. Forste'n oli tottunut seurustelemaan venäläisten kanssa. Hän puhui venäjää, mutta jos venäjän sanat joskus ehtyivät, poikkeuksellisen nopeaälyinen paroni selvisi asiasta naurua herättävin elein ja ilmein, joita venäläiset yleensä arvostivat suuresti.

Veturi vihelsi kimeästi Olkkalaa lähestyttäessä. Mutta sahan sivuraitteella seisoi jo toinen pikku veturi puhkuen ja valmiina lähtöön neljä täyteen lastattua vaunua perässään. Se vain odotti, että rata vapautuisi. Tämä oli vaikuttavaa! Ja vaunuosaston ikkunassa seisoi paroni

Wrede antaen tietoja ja selityksiä tarkkaavaisina kuuntelevalle komitealle, jonka jäsenet kurkistelivat ulos vaunun ikkunoista.

Äiti seisoi eteishallissa valmiina ottamaan vieraat vastaan. Siinä he tulivat, ensimmäisenä paroni Wrede komitean johtajan, laiha puolalaisen everstin kanssa, jolla oli hienomuotoiset, teräväpiirteiset kasvot ja ”harmaiden ohimoidensa charmi”. Häntä seurasi eräs valtioneuvos Pietarista, hänkin sotilaspuvussa. Valtioneuvos oli jo melko iäkäs, lihava ja leveäkasvoinen, aito joviaalinen venäläinen. Äiti lausui heidät tervetulleiksi ranskan kielellä erittäin arvokkaasti, mutta samanaikaisesti aurinkoinen hymy ystävällisillä kasvoillaan. Varmaankin hänen kävi hieman sääliksi vieraitaan, jotka vasten tahtoaan oli komennettu ryöstämään ihmisiltä näiden omaisuutta. Eversti käyttäytyi niin ikään arvokkaasti, hän oli vakava ja hänen koko olemustaan leimasi tietty syrjään vetäytyminen. Hän tiesi varsin hyvin, miten vähän tervetullut hän pakostakin oli ja puolalaisenahan hänen itse asiassa täytyi ymmärtää suomalaisten asema suuressa Venäjän valtakunnassa. Hän vastasi äidille ranskaksi, kun taas valtioneuvos puhui ainoastaan venäjää. Kaikki piti nyt tulkata. Valtioneuvos suhtautui asioihin tyynesti ja rauhallisen hyväntuulisesti, kovin lihaviin ihmisten tapaa, joiden hermot on hyvin petattu rasvakeroksen sisään. Pian hänen vahvojen sikariensa tuoksu täytti sekä hallin että salin.

Kahvin jälkeen tuotiin esille kaikki kirjalliset todistukset ja paperit. Eversti, josta kaikki viime kädessä riippui, oli hyvin varovainen ja vaitelias. Hänhän oli kahden tulen välissä. Tämän jälkeen kaikki herrat tekivät kierroksen katsastaa sahan, pajan, konepajan, myllyn, lautatarhan, tiilitehtaan ja ohimennen myös kartanon yksityisen sähkölaitoksen ym. Tämä kaikki

sijaitsi Olkkalanjoen varrella. Sieltä matka jatkui toisaalle meijerikennukseen, talliin, navettaan ja polttopuuvarastoille.

Herrat palasivat nälkäisinä päivälliselle, joka nautittiin useiden pienten pöytien ääressä ruokasalissa ja hallissa. Tässä vaiheessa vieraille esiteltiin rouva Anna Forste'n, nuori maisteri Martti, Eljaksen nuori vaimo Linda sekä talon muut nuoret, ystävällisesti hymyilevät tyttäret. Paroni Wrede, joka tunsikin meidät kaikki, sanoi iloisesti: ”Nöyrin palvelijanne, neiti!”

Eljas kaatoi lehmäpaloviinaa pikku laseihin ja herroille tarjottiin piristävää ruokaryppyä. Eversti tyytyi yhteen pieneen lasilliseen, mutta valtioneuvokselle ryyppy maistui hyvin. Eljas iski hänelle iloisesti silmää, vastauksena oli leveä, tyytyväinen hymy, ja niin nämä kaksi kerta toisensa jälkeen vaelsivat sivupöydän luokse. Uskoakseni valtioneuvos otti ryyppyn kaikkien ruokalajien välillä. Eljas itse oli hyvin varovainen.

Oi, miten herkullisia, ihania ruokalajeja! Äiti piti sanansa. Hienoa voileipäpöytää seurasi (jos oikein muistan) lihaliemi rasvaa tihkuvin voitaikinapiirain, sitten kuohkea, sokerikakun muotoinen, suurenmoisen onnistunut munakohokas ravunpystökastikkeella. Seuraavaksi suuri kylmä lohi, joka oli runsaasti koristeltu erivärisillä punaisilla, vihreillä ja keltaisilla hyytelöillä täytetyillä munanpuolikkailla, ja tarjottiin paksun, vispikermasta tehdyn sitruunakastikkeen kera. Sitten seurasi paisti ja kasviksia ja lopuksi jäätelö marjojen kera.

Valtioneuvos kävi yhä kovaäänisemmäksi ja puheliaammaksi. Aterian ja ryyppyn äärellä hän oli elementissään. Yhä vahvempi puna kohosi hänen leveille kasvoilleen. Hänen silmänsä tuskin näkyivät, kun hän nauroi äänekkäästi omille tarinoilleen. ”Ha, ha, ha!” kaikui kerta toisensa jälkeen. Me siskok-

set emme juuri rohjenneet katsoa Eljakseen, sillä tämän oli vaikea, melkein mahdoton olla nauramatta huvittavissa ja humoristisissa tilanteissa. Nyt meidän oli käyttäydyttävä kuten ”mallilapset”, jollaisiksi Eljas oli meitä kutsunut samana kesänä Lindan ja hänen häissään. Nythän tilanne oli sekä arkaluontoinen että vakava.

Hienon päivällisen jälkeen tarjottiin vahvaa kahvia salissa. Kaikkien nuorten daamien piti olla läsnä. Olisimmepa saaneet puhua saksaa, johon olimme siihen aikaan melko tottuneita ja jota ainakin eversti varmasti hallitsi. Mutta saksa oli tuolloin kuollut kieli, jota ei ollut olemassakaan, ei Venäjällä eikä missään muussakaan maassa, joka kuului tähän suureen valtakuntaan. Saksan kieli kiellettiin totaalisesti sodan puhjetessa vuonna 1914. Jos joku vahingossa käytti saksaa puhelimesta tai kirjeessä, saattoi helposti käydä niin, että santarmit ottivat hänet huostaansa kuulustellaakseen. Linda osasi puhua venäjää, mutta hän oli vielä erittäin ujo ja pidättyväinen vieraassa seurassa, kuten nuorilla henkilöillä usein on tapana.

Kun eversti astui saliin ja meni flyygelin ohi, hän istahti äkkiä pianotuolille ja soitti ensi tahdit ”kuutamasonaatista”. Yhtä kiireesti hän nousi taas ylös. Eljas kysyi ystävällisesti eikö hän haluaisi jatkaa ja soittaa meille. ”Ei, sitä en voi, mutta kuuntelisin mielelläni musiikkia.” Nyt minun piti astua flyygelin ääreen. Minulle muutoin niinrakas Olkkalan valkoinen sali oli nyt täynnä vieraita ihmisiä, kielten sekamelskaa ja pietarilaista kovaäänisyyttä. Sikarinsavun pilvet leijailivat ilmassa niin paksuina, että tuntui kuin tukehtuisin, ja kohteliaiden sanojen ja hymyjen taakse kätkeytyi voimakas jännitys. Eljas halusi minun soittavan mielikappaleensa: Bach-Tauzigin mahtavan d-molli Urkupreludin ja fuugan. Yritin parhaani asiamme

puolesta ilman minkäänlaista sisäistä innoitusta. Mahtoiko valinta ollut onnistunut? Tuskinpa. Olisi pitänyt valita jotain helposti ymmärrettävää ja romanttista. Salissa vallitsi täydellinen hiljaisuus ja lopetettuani eversti sanoi ranskaksi: ”Erinomainen musikaalinen muisti!” Aune ja Margaretha valitsivat oikein. Kaikkien ihastukseksi he lauloivat englantilaisen duettonsä, jääkin sulattavan rakkauslaulun, ja heidän kauniit äänensä täyttivät salin ihanalla harmonialla.

Valtioneuvos kävi aina vaan valittomammaksi ja hyväntahtoisemmaksi ja pyysi tulkkia kääntämään meille nuorille, syrjään vetäytyville daameille mitä oli hilpeästi sanonut. ”Ha, ha, ha! Minä en osaa mitään kieliä. En ole koskaan osannut venäjää, sillä sorautan r-kirjainta. Ha, ha, ha!” Eversti kertoi, että sekä valtioneuvos että hän olivat jo eläkkeellä, mutta heidät oli kutsuttu jälleen palvelukseen suuren sodan seurauksena.

Kun kaikki daamit olivat poistuneet, komitea piti neuvottelunsa. Jonkin ajan kuluttua isä tuli ulos luoksemme. Hänen kasvoiltaan oli luettavissa tiettyä jännitystä ja tyytyväisyyttä. Hänen vakavat, suuret silmänsä säteilivät hiukkaseen. Hyvin tyynenä hän kertoi meille luottamuksellisesti, että eversti oli antanut hänelle sellaisen tiedon, että rata tuntui kaikesta päätellen niin tärkeältä ja tarpeelliselta, ettei sitä voitaisi viedä meiltä.

Myöhään illalla tarjottiin teetä hienojen voileipien, vehnäpullan ja pikkuleipien kera. Sen jälkeen kaikki rasittuneet ihmiset saivat vetäytyä erilaisiin makuu- ja vierashuoneisiin nauttiakseen lyhyen yön ajan hyvin tarpeellisesta levosta.

Varhain seuraavana aamuna herroille tarjottiin ruokasalissa aamiainen ja kahvit. Heidän piti jatkaa matkaansa tarkastamaan muita kaaparaiteisia rautateitä. Jos oikein muistan, Högforsin ruukin piti olla ensimmäinen kohde.

Lausuessaan jäähyväisiä eversti kumarsi äidille kohteliaasti ja sanoi sydämellisesti: ”Tulimme Teidän taloonne vihollisina, mutta meidät otettiin vastaan ystävinä.” Hän ilmaisi siten kiitollisuutensa ja syvän kunnioituksensa. Ja ne kaksi pienikasvuista, ystävällistä sotilasparkaa, jotka kuuluivat seurueseen, loistivat tyytyväisyyttään. He olivat saaneet runsaan osansa juhlaruoasta. (Tässä näkyi jälleen äidin periaate. Kun Vihdin herrasväkeä kutsuttiin kesällä tai joulun aikaan Olkkalaan, kaikille kuskeille tarjottiin keittiössä samaa juhlaruokaa ja samaa kahvileipää kuin ruokasalissa herrasväelle.) Ja illalla sotilaat olivat saaneet kimpia nukkumaan herrasväen saunan puhtaalle parvelle. He saivat nukkua pehmeissä sängyissä kahden valkoisen lakanan välissä. Se oli heille kokemus.

Tavataanko Aalloilla vai Skeitillä?

Kuvataiteilija Matti Könkkölä suunnitteli vuonna 1992 paljastetun Skeitti-betoniveistoksen. Alkuperäinen nimi on unohtunut, ja veistos tunnetaan nykyään Aaltoina. Kuva: Kari Huhtilainen.

Vihdin suosituin julkinen taideteos on todennäköisesti Hannankadulla, Nummelan koulun vieressä sijaitseva aaltomainen betoniveistos, jonka moni tuntee “Aaltoina”. Nuoriso viettää aikaansa Aalloilla, ja lisäksi veistos on tullut monelle myös paikkakunnan ulkopuoliselle tutuksi Pokémon Go -mobiilipelin kautta. Veistoksen luona sijaitsee Pokémon Gym eli sali, jossa pystyy virtuaalisesti taistelemaan toista Pokémon-joukkuetta vastaan ja keräämään pisteitä. Tämän takia autot pysähtyvät veistoksen luona, koska peliä pelataan ikään katsomatta.

Matti Könkkölän taideteos

Harva kuitenkaan tulee miettineeksi, että Aallot on taideteos. Se tunnetaan vain unohtuneen Hannankadun varteen. Betoniveistoksen oikea

nimi on Skeitti. Sen on suunnitellut kuvataiteilija Matti Könkkölä (1946–2001), jonka ateljee ja koti sijaitsi Tervalammen Kämpälämaassa. Alunperin nimensä mukaisesti Skeitti oli suunniteltu skeittaamiseen, jonka tekovaiheessa nummelalaiset skeittaajat kävivät arvioimassa Skeitin pienoismallia. Veistoksesta tuli kuitenkin liian jyrkkä skeittaamiseen. Skeitin ympäristöä Könkkölä piti vähän masentavana. Jo veistoksen paljastustilaisuudessa vuonna 1992 silloinen kulttuurisihteeri oli joutunut siivoamaan teoksen ympäristön. Alunperin alueella oli ollut puistosuunnitelmia, jossa Skeitti oli suunniteltu osana kokonaisuutena. Tämä ei täysin toteutunut, johon ilmeisesti vaikutti 1990-luvun alun lama.

Skeitti tehty käytettäväksi

Skeitti täyttää 30-vuotta vuonna 2022. Vaikka Skeitillä ei pysty skeittamaan, Matti Könkkölä piti työtään onnistuneena. Hän suunnitteli veistoksen nimenomaan, että sen päällä saa olla. Vaikka alkuperäinen nimi on unohtunut vuosien myötä, Skeitillä on omat käyttäjänsä: siellä ovat istuneet ja viettäneet aikaansa kaksikin sukupolvea. Veistoksen ympäristössä oleva puusto on kasvanut, mutta muuten ympäristö taitaa olla samanlaisessa kunnossa kuin alunperin. Sekä itse Skeitti että sen ympäristö kaipaivat kohennusta, joka parantaisi alueen viihtyvyyttä. Onko sinulla Skeittiin liittyviä muistoja?

Annamari Juvonen-Eskola

Ajalle tyyppillistä epätyyppillistä empireä

Vihdin eteläosassa, missä Siuntionjoen vesistön reunalla Poikkipuolaisen vedet yhtyvät Tervalampeen, sijaitsee kylä nimeltä Tervalampi. Keskellä vihtiläistä maaseutumaisemaa lehmuskujan päässä, on lähes kaksisataavuotias Tervalammen kartanon empiretyylinen päärakennus ja piha-alue. Tervalammen kartanon sijainti, maisema, säilynyt rakennuskanta ja puisto edustavat suomalaisen kartanokulttuurin vaiheita 1600-luvulta 2000-luvulle, päihdehuoltolaitosalue taas vihtiläisille kartanoille tyyppillistä vaihetta erilaisten yhteisöjen omistuksessa 1900-luvulla.

Tervalammen kartanoalue on luokiteltu kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi kohteeksi, jonka vanhat rakennukset pihoineen ovat rakennuslailla suojeltuja. Siuntionjoki ranta-alueineen on myös määritelty ympäristöarvoja omaavaksi maa- ja metsätalousalueeksi ja Nuuksion kansallispuisto, Tervalammen kupeessa, on valtakunnallisesti merkittävä luonnonsuojelualue. Tervalammen pitkä ja monivaiheinen historia saa tänä vuonna taas uuden käänteen, kun kartano siirtyy seuraavalle omistajalle.

Aatelissäätö ja kartanokulttuuri kuuluvat yhteen, vaikka aina on ollut myös aatelisia, jotka eivät omistaneet kartanoa, ja kartanonomistajia, jotka eivät ole olleet aatelisia. Aateliston elämäntapaa säätelivät säädylle yhteiset arvot, joista tärkeimpiä olivat kunnia ja ulkonainen edustavuus. Vaikka kartanot olivat syrjäseudulla, seurasivat niiden omistajat arkkitehtuurissa tapahtuneita muutoksia ja korjauttivat vanhoja rakennuksia tai teettivät uusia kulloinkin muo-
dissa olleen tyylin mukaisiksi. Kartano kokonaisuudessaan oli suuri tuotantokeskus ja parhaimmillaan

Peräkkäiset salit. Kuva: Vihdin museo.

kymmenien ihmisten työpaikka. Tässä kokonaisuudessa herrasväen asuttama päärakennus puistoineen oli vain pieni osa kokonaisuutta, vaikka se kartanoympäristöjä miettiessämme usein tuleekin ensimmäisenä mieleen.

Suomen vuosisatainen yhteys Ruotsiin katkesi kun Haminan rauhansopimuksella 1809 Suomi liitettiin osaksi Venäjää. Keisari Aleksanteri I päätti 1812, että Helsingistä tulee Suomen suuriruhti-

naskunnan pääkaupunki ja siellä aloitti yleisten rakennusten intendentinkonttori, joka otti hoitaakseen uuden pääkaupungin rakentamisasiat, joita ei enää johdettu Tukholmasta. Helsingin rakentamisen on katsottu aloittaneen uuden aikakauden Suomen tyylihistoriassa, mihin vaikutti erityisesti uusi intendentti, saksalainen Carl Ludvig Engel. Engelin arkkitehtuuri on, kuten aikansa uusklassismi yleensäkin, symmetristä, anka-

railmeistä ja selkeää ammentaen inspiraationsa antiikin Kreikan ja Rooman rakentamisesta. Ja kun samoihin aikoihin Napoleon toi mukanaan sotaretkiltä Egyptistä sikäläistä taidetta, syntyi erityisesti Ranskassa ja Venäjällä vallinnut empire- eli keisarityyli, joka meillä tunnetaan ns. pietarilaisena empirenä.

Engel aloitti Helsingin uudeleenrakennuskomitean arkkitehtina ja jatkoi intendenttinä 1824. Engellä oli intendenttikonttorissa alaisinaan useampia ns. konduktöörejä eli rakennustyönjohtajia, jotka piirsivät päällikön ohjeiden mukaan useat Engelin allekirjoittamat työt.

Pehr Granstedt oli 1800-luvun alkupuoliskon merkittävimpiä arkkitehteja Suomessa ja järjesti poikansa Anders Fredrikin Engelin oppilaaksi intendenttikonttoriin. Pojalla ei ollut muodollista arkkitehdin koulutusta, mutta hänet nimitettiin intendenttikonttoriin toiseksi konduktööriksi. Anders Fredrik Granstedtistä ei koskaan tullut intendenttikonttorin intendenttiä, mutta hänet nimitettiin erivapaudella konttorin ensimmäisen konduktöörin virkaan 1845.

Muodikas maalaiskartano

Tervalammen kartanon ensimmäinen isäntä oli Georg Johan Knorring, jolle Ruotsin kuningatar Kristiina lahjoitti Tervalammen kylän lokakuun 2. päivänä 1641 kiitoksena hänen sotilaallisista ansioistaan. Seuraavien vuosisatojen aikana kartano vaihtoi tiuhaan tahtiin omistajaa. Kartanon nykyinen päärakennus valmistui 1830, jolloin tilan omistivat Katariina ja Fredrik Broberg, jotka olivat saaneet kartanon haltuunsa Katariinan edesmenneen aviomiehen jälkeen. Brobergit olivat järjestyksessä jo kuudes kartanon omistava suku Knorringien jälkeen.

Kaupunkien porvarit ja maaseutukartanoiden isännät omaksuivat myös uuden muotityylin itselleen.

Kaupunkien keskustojen rakennukset tehtiin kivistä, mutta maaseudulla tyyli muokattiin puurakennuksiin sopivaksi. Tervalammen kartanon päärakennuksen pituus on 48 kyynärää ja leveys 18½ kyynärää eli noin 28,5 x 11 metriä. Harjan korkeudeksi maasta on ilmoitettu keskimäärin 20 kyynärää eli noin 11,9 metriä. Rakennus on perustettu osin tiilistä, osin luonnonkivestä muuratun sokkelin ja holvatus kellarin varaan. Päärakennuksen runko on käsin piiluttua 8 tuuman hirttä. Päärakennuksen kattomuotona on empirelle epätyypillinen suhteettoman korkea satulakatto. Kattomuodoksi saattaisi olla ihan alkujaan suunniteltu tyylimukaisa aumakatto, mutta suunnitelmat ovat rakennusvuoteen mennessä muuttuneet. Vesikatto on alun perin ollut punamullattua 8-10 tuuman lautta, jossa oli puiset kourut ja syöksytorvet.

Ulkoseinät on päällystetty 9 tuuman levyisellä vaakalaudoituksella, joka maalattiin keltaisella öljyvärillä ensimmäisen kerran vasta 12 vuotta valmistumisen jälkeen. Lautavuorauksen ja hirren välissä on käytetty eristeenä tuohtaa. Alapohjassa on eristeenä turvetta ja olkea, yläpohjassa turvetta, sahanpurua ja paloeristeenä hiekkaa. Rakennuksen pääkerroksessa oli alkuaan kaksikymmentä kuusiruutua ikkunaa ja kaksi maalattua valeikkunaa. Ullakon pikkuikkunat ja maalaamaton päätyikkuna ovat alkuperäiset. Niissä on taotut helat ja myös hyvin vanhat lasit, joita 1800-luvulla valmistettiin kartiopuhallustekniikalla. Päätyikkunan välipuitteessa, karmissa ja ikkunapenkissä näkyvät empireajan koristemuodot, pienet karniisi- ja helmiaiheet.

Tervalammen päärakennuksen pylväikkö ja kuisti ovat varsin poikkeukselliset. Ne antavat yksikerroksiselle rakennukselle hyvin suurellisen ilmeen. Puhdasta empireä kartanossa ovat yhtä pitkät

ikkuna-akselien välit, vaakasuorat vuorilaudoitukset, horisontaalinen listoitus ja rustiikkatyönä tehdyt nurkat. Hieman poikkeavaa on ikkunoiden yläosan hammasteikkaus, mikä toistuu sisääntulon kattolistassa.

Julkisivujen pilari- ja listakoristelu seuraa periaatteessa antiikin temppeleistä peräisin olevaa doorilaista järjestelmää, mutta puurakenteisena sitä on yksinkertaistettu. Sisääntulon pylväskatosta vastaavat puutarhasivun pilasterit, joiden yläpuolisessa listassa erotuu kevyesti ulkonema. Julkisivun keskiosaa on korostettu myös sileällä, tiivisponnttisella lautapinnalla. Erityisesti pilareiden yläosissa näkyy klassismin ihannoima jyrkkyys: yksi suorakulmainen paksu laatta, jonka alla voimakkaasti pullistunut muoto korostaa massiivista painon vaikutelmaa. Doorilaisen järjestelmän mukaiset helminauhaiheet on korvattu sarjalla pieniä kourumuotoja. Pilarit on koristeltu järjestelmänmukaisin pystysuorin kaarevin urin. Kattolista sen sijaan noudattaa melko tarkkaan doorilaisen palkiston karniisiosaa. Erikoinen piirre on ullakon päätyikkunoiden korostaminen pilasterein.

Puttoja, patsaita ja puutarhatonttu

Puistot, pihat ja puutarhat ovat yhtä aikaa sekä osa rakennusperintöä että luontoa. Puistot ovat kaupunkien vakiintunut julkinen elementti ja pihat sekä puutarhat taas maaseudun yksityisten "puistoa", näiden omien harrastusten, maun ja varallisuudenkin heijastajina. Kaunis ympäristö oli kartanolle ylpeydenaihe ja jopa eräänlainen statussymboli, osoitus omistajan valistuneisuudesta ja varakkuudesta. Puutarhoissa alettiin rakennusten tapaan toteuttaa myös taiteellisia pyrkimyksiä, ja niissäkin tyyli vaihtelivat. Puutarha käsitettiin aiempaa enemmän rakennuksen jatkeeksi, ulkona oleviksi huoneiksi.

Portinpylvään malja. Kuva: Vihdin museo.

Tervalammen kartanon päärakennuksen etupiha on sommiteltu pieneksi muotopuutarhaksi. Pihan keskellä on ympyrän muotoinen nurmetettu alue, jota kiertävät symmetrisesti hiekkakäytävät. Keskellä nurmikkaa, kukkaistutusten keskellä on suihkulähde. Puutarhassa on patsaita ja kaksi portinpylväsparia. Portilta yleiselle tielle johtaa pitkä, suora lehmuskuja.

Suihkulähteen keskellä on valurautainen ja valkoiseksi maalattu, maljaa päänsä päällä kannatteleva putto. Samaa materiaalia on myös päärakennuksen edessä oleva toinen puttopatsas, joka kannattelee päänsä päällä koria. Puttojen esikuvana olivat antiikin Kreikan ja Rooman taiteessa esiintyneet rakauden henkilöitymät, Eros-hahmot. Valokuvassa vuodelta 1923 näkyy pihan keskellä, pyöreän kukkapenkin reunassa 51 jättiläissimpukkaa, joista ainoastaan yksi on säilynyt ja tallennettu nyt Vihdin museon kokoelmiin.

Muusat eli runottaret olivat kreikkalaisessa mytologiassa taiteiden ja tieteiden jumalattaria, joita palvottiin kuten muitakin henkiolentoja. Näistä muusien palvomispaikoista käytettiin nimeä

mousaion, josta juontaa juurensa suomenkin sana museo. Antiikin jumal- ja jumalatarhahmojen tunnistamista helpottaa usein joku tunnuskuva. Tervalammen kartanon pihan keskiympyrää kiertävän käytävän reunoilta on symmetrisesti sijoitettu kaksi antiikin tarustoihin viittaavaa betonista valmistettua naispatsasta. Näistä toisella on kainalossaan kirja ja sanansaattajan sauva, jonka ympärille on symmetrisesti kietoutuneena kaksi käärmettä, jotka katsovat toisiaan. Patsas on oletettavasti Kleio, historiankirjoituksen muusa, eli hän joka kirjaa muistiin menneiden sukupolvien kokoaman kirjatiedon ja kertoo siitä muille. Toinen nais-hahmo pitelee käsissään kohovanteiden vyöttämää palloa ja kynää. Urania, tähtitieteen muusa, kuvataan usein taivaanpallo vasemmassa ja kynä oikeassa kädessään. Hän saa ihmisen katsomaan taivaalle ja miettimään mitä siellä mahtaa olla. Uranian kerrotaan myös osaavan ennustaa tulevaisuutta tähdistä.

Portinpylväät johtavat sekä nykyisen päärakennuksen että toisen sivurakennuksen yhteiselle pihalueelle. Päärakennuksen portinpylväiden päällä on betoniset mal-

jat ja toisten päällä betoniset pallot. Pieni betoninen menninkäispatsas, joka on ollut portilta katsoen keskiympyrän vasemmassa puoliskossa, on varastettu 2000-luvun puolella.

Putot, antiikin tarustoihin viittaavat naishahmot sekä betonista valmistetut maljat luovat Tervalammen kartanon pihapiiriin omintakeista tunnelmaansa. Alkuperäisiä kaksisataavuotiaita puiston patsaita on Suomessa säilynyt varsin vähän, joten näiden patsaiden kulttuurihistoriallinen arvo ajalleen tyypillisessä puistossa on huomattava. Patsaat ovat arvokas lisä kokonaisuuteen, jonka päärakennus ja sen pihapiiri muodostavat.

Paraatipuoli puutarhaan päin

Tervalammen tyyppisen, vaatimattomammankin kartanorakennuksen sisätilojen arvokkuus ja kauneus perustuu keskeisesti kolmeen seikkaan: tilojen harmonisiin mittasuhteisiin, tiloja korostaviin yksityiskohtiin sekä pintamateriaaleihin ja värien käyttöön.

Tervalammen päärakennuksen pohja poikkeaa tyyppillisestä keskeissaliratkaisusta siten, että tärkein tila eli suuri sali on sijoitettu toiseen pätyyn. Yksikerroksinen

rakennus on jaettu pituussuunnassa kahtia: paraatipuoli suunnattiin puutarhaan päin ja asuinhuoneet sisäänkäyntipuolelle. Puutarhan puolella on sali, kaksi suurta ja yksi pienempi kamari. Samalla linjalla olevista ovista avautuu rakennuksen tärkein näkymäakseli huoneesta toiseen. Pääkerroksen huonekorkeus on 3,6 metriä. Huonetilat ovat olleet materiaaleiltaan varsin yksinkertaisia. Lattiat ovat olleet maalaamattomia kuuripermantoja, jotka saatettiin vahata hiekka-vesipesun jälkeen. Sisäkatot ovat olleet liimaväreillä maalattua lautaa. Puutarhan puolen päätiloissa, salissa ja kahdessa suuressa kamarissa katot on koristeltu kookkaalla, hammas-tetulla rapatulla kattolistalla. Katto ja kattolistat ovat erivärisiä. Osa seinistä on ollut rapattuja ja kalkkivärillä maalattuja. Rapattuja pintoja käytettiin palovaarallisissa ja helposti likaantuviissa tiloissa, kuten Tervalamella keittiössä, eteissä ja pihanpuolen suuremmassa kamarissa. Pääeteinen on ollut kokonaan paneloitu ja maalattu öljyvärillä. Tärkeimmissä huoneissa on saattanut olla tapetoidut seinät. Tapetit ovat olleet kaavainkuvioitua tai roiskemaalattua lumppupaperia. Sekä tapetoidut, että maalattut huoneet on tehty 1800-luvulla kukin omalla värillään. Perusvärejä olivat empireaikana maavärit okra ja terra sekä siniharmaa hiilimusta. Edustavimmissa kohteissa saatettiin käyttää kalliimpia mineraalipigmenttejä, kromioksidivihreää ja rautasinistä. Myös maalatuissa pinnoissa saattoi olla kaavainkuvioita tai roiskemaalausta.

Tervalammen profiloidut peiliovet ovat olleet alun perin ns. puoliranskalaisia, ovilevy koostui vain kahdesta osasta peilistä ja kehäpuusta. Ovet on maalattu öljyvärillä. Erityisen komeat, lähinnä korinttolaisen palkiston muodostavat listoitukset korostavat myös pariovien aukkoja. Ovissa esiintyy kolmea listatyyppiä. Sivulistat ovat

kaikki pystysuorin uurroksin koristettuja. Yläpuolisista listoista edustavin on korkea tyyppi a). Tyyppi b) on matalampi, se muodostuu a-typin palkiston kannatinosasta. Tyypissä c) ylälista on samaa mallia kuin sivulistat.

Tervalammen kartanon päärakennuksen kaikki asuinhuoneet oli varustettu uunein. Uunit oli sijoitettu muurisyvennyksiin. Keittiössä oli alun perin tiilestä muurattu, kalkkimaalattu liesi, joka oli varustettu leivinuunilla ja kahdella tulipesällä. Alkuperäisistä uuneista 8 oli peitetty kaakelein ja 3 oli muurattu tiilestä. Sana kaakeli tarkoitti 1800-luvun alussa savesta poltettua, onttoa muototiiltä, jossa ei kuitenkaan ollut lasitettua pintaa. Uuneissa on ollut pyöreämuotoiset sokkeli- ja välilistat sekä lehväaiheiset ylälistat. Kaakeleissa on useita päällekkäisiä kalkkimaalikerroksia, sävyinä keltaista, vaaleanpunaista ja siniharmaata.

Keisarityyliä käyttökelpoisuuden kustannuksella

Empire eli keisarintyyli oli mahataileva tyyli. Antiikkia jäljiteltiin käyttökelpoisuuden kustannuksella. Kiven ja metallin jäljittelyn vaikutuksesta huonekalut muutuivat raskaiksi ja epämukaviksi. Tilaihanteina olivat kreikkalainen pylvästemppeli ja roomalainen soptapäällikön telta. Tämän johdosta sisustuksessa suositettiin pronssikoristein viimeisteltyjä jäykkämuotoisia, tummia ja kiiltäviä huonekaluja. Empiren materiaali oli mahonki, ja muut puulajit käsiteltynä mahonkia muistuttavaksi. Empire-kalusto suunniteltiin yhtenäiseksi; sohva, pöytä sekä noja- ja pikkutuolit sommiteltiin ryhmiksi. Ajalleen tyyppillinen sohva oli *recamier*, ranskalainen selkänojan leposohva, jossa päädyt kaartuvat S-kirjaimen muotoisina ja toisessa päässä on käsinoja. Nimi tulee Louis Davidin kuuluisan maalauksen mukaan.

Pöytä saattoi olla sisäkkäin menevistä osista koottu ns. tuhatjalkainen, pöytäpintana käytettiin usein marmoria. Tuoleista yleisin oli gondolituoli, jonka sivuissa olivat esim. leijonanpää, istuin oli neliömäinen, hieman taaksepäin kape-neva. Etujalat olivat suorat, sorvattut ja koristeelliset, takajalat jonkin verran taaksepäin kaartuvat, istuin ja selkänoja oli pehmustettu. Verhot olivat runsaita, laskostettuja ja usein kaksivärisiä. Verhotankoina käytettiin jousia, nuolia ja keihäitä. Matot olivat pitkiä ja kapeita. Ornamenteja oli huonekaluissa sekä kankaissa. Tunnusomaisia aiheita koristelussa olivat kotkat, joutset, sfinksit, laakeriseppeleet, lyyrat, sekä voitonjumalat, aarnikotkat ym. taruhahmot. Yleissävyltään vaaleille mutta värikkäille seinille ripustettiin lampettien, maalausten ja muotokuvien lisäksi kullattuihin tai mustiin kehyksiin laitettuja painokuvia. Tyypilliseen sisustukseen kuuluivat myös kattoon asti ulottuvat peilit, kaksivanteinen ja umpinainen kristallikruunu sekä koriste-esineitä, kuten patsaita, kynttelikköjä, uurnia, pöytäkelloja, tuoksuruukkuja jne.

“Tervalampi i Wichtis, vem har ritat den?”

Eräät lähteistä mainitsevat Tervalammen kartanon päärakennuksen Engelin suunnittelemaksi. Tervalammen osalta ei kuitenkaan ole löytynyt mitään dokumenttia Engelistä. Engel tunnetaan myös erittäin pedanttina palladiolaisen klassismin tyyliopin noudattajana. Sitä vastoin Tervalammen päärakennuksen julkisivuissa on monia piirteitä, joita ei voida pitää tyy-limestari Engelin kädenjälkenä. Tervalammen päärakennuksen sisääntulokatosta kannattelevat täysplastiset doorilaiset pylväät. Engelkin käytti doorilaisia pylväitä suunnitelmissaan, mutta niihin liittyi aina myös päätykolmioaihe tai parveke ja päämassan korotus

julkisivun ulkoneva keskiosan kohdalla. Tervalammen pääarakennuksen epäsymmetrisyys viittaa siihen, että rakennus ei voisi olla Engelin käsialaa. Johtavan empirearkkitehdin vaikutus on kuitenkin Tervalammella selvää.

Osassa historian kirjoista kartanon pääarakennuksen suunnittelijaksi on taas nimetty Pehr Granstedt.

Tervalammen kartanon pääarakennuksen alustavan suunnitelman on saattanut piirtää isä Pehr Granstedt, joka kuitenkin kuoli ennen pääarakennuksen rakentamista. Suunnittelun on saattanut viedä loppuun hänen poikansa Anders Fredrik Granstedt, joka toimi Engelin apulaisena intendentinkonttorissa. Granstedt nuorempi eteni omista töissään empiren muotokielestä kohti vapaampaa ilmaisua. Hän teki mittasuhdekokeiluja ja esimerkiksi Tervalammen pääsisäänkäynnin doorilaiset pylväät ovat aivan liian massiiviset yksikerroksisen rakennuksen kokoon nähden. Anders Fredrik Granstedt tunnetaan erityisesti suunnittelemistaan kartanoista, joissa hänen omalaatuinen tyyhinsä pääsi oikeuksiinsa. Tervalammen kokonaissuunnitelma, samoin kuin pääarakennuksen rokokopohjakaava voivat olla viitteitä siitä, että suunnitelman on laatinut

vanhempi Granstedt ja nuorempi on vienyt isänsä työn loppuun. Granstedtien alkuperäisten asiakirjojen ja piirustuksien kokoelmista ei ole löytynyt yhtään Tervalampeen yhdistettävää suunnitelmaa, mutta samasta arkistosta löytyneiden kuittien perusteella voidaan olettaa, että molemmat ovat saaneet joitain palkkioita Tervalammelta Brobergien aikana. Suunnittelija on tuntematon, mutta yksityiskohtien tyylipuhtaudesta päätellen asialla on ollut klassisen muotokielen hallitseva suunnittelija. Pääarakennuksen arvon, tyylin ja rakentamisen ajankohdan perusteella, suunnittelija on voinut olla joku sen ajan tunnetuista arkkitehteistä kuten Engel tai Granstedt. Lopullinen toteutus saattaa kuitenkin yhtä hyvin olla paikallisen talonpoikaistimurin tai arkkitehtuuria harrastelevan kartanonisännän esteettinen näkemys. Tämä epävarmuus ei silti mitenkään vähennä Tervalammen kartanon erikoisen arkkitehtuurin merkitystä ja historiallista arvoa.

Tervalammella yhdistyy piha-
piirin rokokosommitelma ja englantilaistyyppinen maisemapuutarha pääarakennuksen täysempireen. Kokonaisuuden hahmottaminen ja sen ominaispiirteiden ja luonteen tunnistaminen täydentyy jatkuvasti

tutkimuksilla, arkistotiedoilla, kirjallisuuslähteillä, vanhoilla valokuvilla ja piirustuksilla. Jokainen uusi toimenpide tulisi suunnitella jatkumona Tervalammen kartanon menneelle elämälle, tuntien ja tiedostaen sen koko tarina. Jokainen muutos rakentaa tarinaa edelleen. Kartano henkii omaa tarinaansa ja sen tarinan jatkaminen onnistuneesti on suuri haaste. Tervalammen kartanon pääarakennuksen ja piha-
piirin tutkimukset ovat herättäneet enemmän kysymyksiä kuin niihin on löydettävissä suoria ja selkeitä vastauksia. Kuka on pääarakennuksen suunnittelija tai suunnittelijat? Ovatko suunnitelmat muuttuneet jo ennen niiden toteuttamista? Jos, niin miten ja kuinka monta kertaa? Entä keitä olivat rakentajat? Millainen päärakennus on ollut valmistuessaan? Miten se on muuttunut ajassa? Miten vallitseva aika tai tyyli näkyvät päärakennuksessa tai pihalla? Miten, milloin ja kenen toimesta piha-alue on kehittynyt? Tiedonmuruset kokonaisuudesta ja sen kehityksestä toivottavasti ohjaavat uutta omistajaa vaalimaan tätä paikallisesti arvokasta ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää Tervalammen kartanoa.

Heidi Tammelin, Vihdin museo

Lähteet:

file:///C:/Users/heidi.tammelin/Downloads/Puistot%20ja%20puutarhat%202005%20(1).pdf
<http://www.ennenjanyt.net/2012/10/suurtilat-ja-suomen-aateli-1800%E2%80%931900-luvuilla/>
<https://blogs.helsinki.fi/sveaborg-project/2012/08/19/viikon-vainaja-arkkitehti-pehr-granstedt/>
<https://fi.quora.com/Millaista-on-C-L-Engelin-arkkitehtuuri>
https://fl-cdn.scdn1.secure.raxcdn.com/files/sites/600/antiikkidesign_nedre_juun.pdf
<https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3213>
<https://p-ssafa.com/empiretyyli-suomessa/>
<https://www.vihdinuutiset.fi/artikkeli/53110-kuka-suunnitteli-tervalammen-kartanon>
Aateliset olivat Suomen ensimmäisiä rikkaita. Anni Lassila HS Julkaistu: 6.12.2014.
Forsius-Nummela, Johanna 1994. Vihdin maisemahistoriallinen selvitys.
Kotiseutumme Tervalampi, 1991. Tervalammen kylätoimikunnan historiajaos.
Myllyniemi, Seppo. Vihdin historia 1800-1918.
Puistot ja puutarhat suomalainen puutarhaperinne. Suomen kotiseutuliitto 2005.
Rauma, Tuula. Tervalampi, Rakennushistoriallinen inventointi 1994.
Soikkeli, Kaarle. Kuvia Vihdin kunnan luonnosta, historiasta ja kansan elämästä, osa I ja II.
Stjernvall-Järvi, Birgitta 2007. Kartanoarkkitehtuuri osana Tandefelt-suvun elämäntapaa. Jyväskylän yo.
Suomen kartanot ja suurtilat II 1941. SKS Helsinki.
Särkelä, Antti s.a. Tervalammen kartano. Poimintoja historiasta vuodesta 1641.
Vainio, Timo s.a. Aateliskartanosta huoltolaitokseksi - Tervalampi 1641-1991.

Kartanopuutarhan rakentajat

Tuuhea lehtikuja johtaa tieltä asutopihaan päättyen käytävään, joka ympäröi päärakennuksen edessä olevaa pyöreätä kukkapenkkiä. Pihamaata reunustaa kummallakin sivulla mansardikattoinen siipirakennus, ja päärakennuksen takana leviää symmetrisesti molemmille puolille pensasaidan kehystämä puutarha säännöllisine neliöineen.

Näin kuvaillaan Tervalammen kartanon pihapiiriä ja puutarhaa Eino Jutikkalan Suomen kartanot ja suurtilat –teoksessa vuodelta 1939. Tervalammen puutarha on syntynyt pitkän ajan saatossa ja siihen ovat vaikuttaneet monet ihmiset. Puutarhaan ovat jättäneet jälkensä niin ammattikoulutetut puutarhurit, kartanon omistajat kuin muutkin innokkaat viherpeukalot.

Ammattitaitoa ulkomailta

Suomen ensimmäiset puutarha-alan ammattilaiset tulivat ulkomailta. He olivat pääasiassa ruotsalaisia, venäläisiä, saksalaisia ja tanskalaisia miehiä, joita palkattiin suunnittelemaan, rakentamaan ja hoitamaan kartanoiden puutarhoja ja puistoja. Suomeen perustettiin ensimmäinen puutarhaseura, Finska Trädgårdssodlings-sällskapet, vuonna 1837. Seura perusti Suomen ensimmäisen puutarhakoulun Turun Kupittalle vuonna 1841. Koulu toimi vuoteen 1898 asti. Puutarhurin työtä pidettiin alun perin yksinomaan miesten työnä. Naisille katsottiin sopivan paremmin työn koti- ja keittiöpuutarhoissa. Vasta 1800- ja 1900-lukujen taitteessa Suomessa alettiin tarjota puutarha-alan koulutusta myös naisille.

Vihdin kartanoihin palkattiin puutarhureita jo 1700-luvulla. Heitä palveli tuolloin ainakin Olkkalassa, Kourlassa, Vanjärvellä ja

Tervalammen kartanon vuonna 1830 valmistunut päärakennus 1920-luvun alussa. Etupihan keskusympyrää kiertävät simpukat. Kuva: Vihdin museo.

Härkälässä. Tervalammen kartanossa elettiin uudistusten aikaan, kun uusi päärakennus valmistui Brobergin/Lindholmin suvun aikana vuonna 1830. Samana vuonna kartanoon palkattiin kirkonkirjojen mukaan tietävästi sen ensimmäinen puutarhuri. Hän oli Johan Holmgren (s. 1803 Nurmijärvellä), joka toimi tuolloin puutarhurina Härkälän kartanossa. Hänen vaimonsa oli Anna Lisa Söder (s. 1798 Sipoo). Holmgrenia seurasi Tervalammella puutarhuri Jakob Palmroos (s. 1789 Mynämäellä), joka oli aiemmin työskennellyt Vanjärven kartanossa. Hän muutti Tervalammelta vuonna 1842 Kirkonummelle.

Tervalampi vuonna 1845

Vuonna 1845 Tervalammen kartanosta tehtyyn palovakuutukseen sisältyy kartta pihapiiristä, joka antaa myös kuvan kartanon puutarhurin työkentästä. Päärakennuksen etupihan muodostaa siinä symmetri-

nen neliö. Päärakennuksen oikealla puolella portilta katsottuna on toinen asuinrakennus, vasemmalla puolella leipomosiipi, jonka paikalla on nykyisin säteriksi kutsuttu rakennus. Neliön kummassakin etukulmassa on pieni aitta. Päärakennuksen takana aukeaa puutarha. Se päättyi päärakennuksen takana saman levyiseen puolikaaren muotoiseen pengermään. Puutarhassa oli myös vuonna 1835 rakennettu huvimaja.

Brummerien puutarhureita

Vuosien 1843–1885 välillä Tervalammella ei ainakaan kirkonkirjoissa mainita olleen puutarhuria. Seuraava kartanoon vakituisesti asettunut puutarhuri palkattiin vasta hovineuvos Brummerin aikana. Puutarhuri Johan Albert Illman oli syntynyt Fagervikin ruukin puutarhurin poikana vuonna 1856. Hän tuli Tervalammelle Inkoosta vuonna 1886 ja muutti Helsinkiin seuraavana vuonna.

Tervalammen kartanon puutarhaa päärakennuksen takana. Kuva on 1920-luvulta. Taustalla näkyy puutarhurin asuinrakennus Paratiisi. Kuva: Vihdin museo.

Puutarhuri Josef Lundell vaimonsa Idan ja lastensa kanssa Tervalammen kartanon kasvihuoneessa. Kuva on otettu 1900-luvun alkuvuosina. Kuva: Vihdin museo.

Ilmanin seuraaja, puutarhuri Karl Fredrik Ekholm, tuli perheeseen Helsingistä. Perheeseen kuului Helsingissä syntynyt vaimo Teresia Malvina (s. Modig). Vanhin tytär Berta oli syntynyt Helsingissä ja Tervalamella syntyivät vielä Sanny ja Ellen.

Karl Ekholm oli syntynyt Torpin tilalla Inkoossa vuonna 1864. Lapsuudenkodissaan maataloustöihin tottunut Ekholm päätti vuonna 1882 lähteä puutarha-alalle. Hän pääsi puutarhurioppilaaksi Finska Trädgårdsföreningin puutarhakouluun Helsinkiin.

Valmistuttuaan Ekholm toimi kahden vuoden ajan alipuutarhurina johtaja John Wallmarkin valvonnassa Trädgårdsföreninginillä. Sieltä hän siirtyi syksyllä 1889 hovineuvos Brummerin palvelukseen Tervalamelle. Syksyllä 1891 Ekholm pestautui puutarhuriksi Fiskarsin ruukille Pohjaan. Siellä hän työskenteli seuraavat 35 vuotta, eli kuolemaansa, vuoteen 1926, asti. Ekholmia seurasi Tervalammen puutarhurina Karl August Sohlberg (s. 1865 Helsingissä), joka tuli Turusta vuonna 1890 ja palasi sinne seuraavana vuonna.

Lundellin aika

Seuraava Tervalammen puutarhureista oli työssään pitkäaikaisin ja siksi merkittävin. Hän oli kartanoon vuonna 1892 puutarhuriksi Tukholmasta palkattu ruotsalainen Josef Emil Lundell. Hän oli syntynyt Skaraborgin läänin Bjärbyn pitäjässä vuonna 1867. 16-vuotiaana Lundell kävi käsityökoulun Lidköpingissä. Hän oli käsistään taitava, minkä vuoksi hän menestyi koulussa hyvin ja alkoi suunnitella uraa koristeveistäjänä. Vuonna 1884 Lundell muutti Tukholmaan ja sai työtä kuvanveistäjä Sundbergin luota. Iltaisin hän opiskeli taideteollisessa koulussa ja sai oppia mm. piirustuksessa. Verstastyö ei kuitenkaan sopinut Lundellille, sillä hänen silmänsä kipeytyivät pikkutarkasta työstä. Edessä oli alan vaihtaminen.

Nyt Lundell lähti opiskelemaan puutarha-alaa ja kirjautui oppilaaksi Ulriksdalin puutarhaan. Puutarha ympäröi vuonna 1644 rakennettua Ulriksdalin linnaa Solnassa Tukholman kupeessa. Linnan 1700-luvun alussa rakennettu ja tunnetun ruotsalaisen barokkiajan arkkitehdin Nicodemus Tessin nuoremman suunnittelema kasvihuone – oran-

geriet – on nykyisin museona. Oppilasaikansa jälkeen Lundell hankki monipuolisesti työkokemusta. Hän työskenteli Fribergin kauppapuutarhalla Brännkyrkassa, Cedersdalin kauppapuutarhalla, Charlottendalissa Lövhölmönillä, elintarvikekauppias Frestadiuksella Värmdön Tollarenissa ja tupakanviljelijällä Solnan Albydalissa.

Syksyllä 1889 Lundell sai oppilaspaikan Tukholman kasvitieteellisestä puutarhasta – Bergianska trädgården. Jo ensimmäisenä opiskeluvuotenaan hänet nimitettiin keittiöpuutarhan esimieheksi ja toisena vuonna kasvihuoneen. Lundell valmistui syksyllä 1891 korkeimmilla arvosanoilla. Tukholmalaisen Svenssonin siemenkaupan välityksellä Lundell sai kuulla avoinna olevasta puutarhurin paikasta hovineuvos Brummerin omistamassa Tervalammen kartanossa Vihdissä ja tarttui tilaisuuteen.

Kerrotaan, että kun Lundell saapui ensimmäistä kertaa Brummerien kaupunkikotiin Helsinkiin, avasi hänelle oven palvelustyttö – Tervalammen Sillanpään torpan tytär Ida Wikström (s. 1871) – josta tuli pian hänen vaimonsa. Heidät

Karl Ekholm. Tervalammen puutarhuri
1889–1891. Trägårdsodlaren n. 6/1926.

vihittiin vuonna 1893. Puutarhurin ja hänen vaimonsa kotina oli puutarhan reunassa Tervalammen pääarakennuksen takana yhä edelleen oleva pieni, punaiseksi maalattu mökki. Sitä kutsutaan nimellä Paratiisi. Perheeseen syntyivät Tervalammella lapset Torsten, Ivar, Ingeborg, Nils, Erik, Karl Fritiof ja Sven Bertil.

Ruotsin kautta Hiiskulaan

Josef Lundell työskenteli Tervalammen puutarhurina 18 vuoden ajan ja saattoi työllään kartanon puutarhan mallikelpoiseen kuntoon. Hänen aikaansaannoksenaan mainitaan mm. kartanoon johtava lehmuskuja. Brummerin suvun aika Tervalammella päättyi vuonna 1910. Luultavasti tämän tietäen Lundell oli eronnut kartanon palveluksesta jo edellisenä vuonna. Erotessaan hän sai lahjaksi arvokkaan kultakellon. Tervalammelta Lundell palasi perheensä kanssa Ruotsiin ja osti pienen maatilan Hallstahammarin kunnasta Västmanlandissa. Perheeseen syntyi Ruotsissa vielä kuopus Gösta Sigurd. Ida-vaimon koti-ikävä Suomeen ja Vihtiin oli kuitenkin kova, ja Josefkin kyllästyi pian pienviljelijän elämään.

Syksyllä 1911 Lundellin perhe palasi Suomeen. Hyvien ansioiden

Leonard Takolander toimi Tervalammen puutarhurina vuoden 1910 aikoihin.
Trägårdsodlaren n. 2/1929.

takia uusi työpaikka löytyi helposti. Nyt Lundell siirtyi puutarhuriksi insinööri Hans Brummerin omistamaan Hiiskulan kartanoon Vihtijärvelle. Josef Lundell kuoli Vihtijärvellä vuonna 1954 ja hänen vaimonsa Ida 1958.

Viimeiset puutarhurit

Lundellin jälkeen Tervalammen kartanon puutarhurina mainitaan henkikirjoissa vuonna 1910 Leonard Takolander. Hänet oli luultavasti palkannut kartanon Brummerin suvulta ostanut tilanomistaja Johan Arendt Adolph. Puutarhuri Takolander oli syntynyt suutarin poikana Billnäsin ruukilla ja kävi vuosina 1897–1899 Finska Träd-

gårdsföreningenin puutarhakoulun Helsingissä. Valmistuttuaan koulusta hän työskenteli puutarhurina Porvoon lähellä Domargårdissa, Espoon Hagalundissa ja Turun kaupungilla. Tervalammelta Takolander siirtyi maanviljelystaloudellisen koelaitoksen palvelukseen Tikkurilan Änäsiin eli Jokiniemeen Vantaalle. Vuonna 1929 presidentti Relander palkkasi Takolanderin linnanvoudiksi ja ylipuutarhuriksi kesäasuntoonsa Naantalın Kultarantaan.

Takolanderin jälkeen Tervalammen puutarhurina aloitti viimeistään vuonna 1911 Karl Sandström, joka palveli Tervalammella kuolemaansa eli vuoteen 1918 asti. Vuonna 1916 Tervalammella oli päättynyt yksityisten kartanonomistajien aikakausi ja kartano päättyi yhtiöomistukseen. Yhtiöiden osakkeet vaihtoivat omistajaa lähes vuosittain ja kartanon laajoja maa-alueita alettiin myydä pois. Tässä vaiheessa kartanon puutarhan kehittämiseksi tuskin riitti enää erityistä huomiota. Aikanaan suurella ammattitaidolla suunniteltu puutarha on kuitenkin edelleen keskeinen osa Tervalammen hyvin säilynyttä kartanoilmettä.

Matti Mäki
Museoamanuenssi
Vihdin museo

Lähteet:

Trägårdsodlaren n. 8/1927. Josef Lundell 60 år.
Trägårdsodlaren n. 6/1926. Karl Ekholmin muistokirjoitus.
Trägårdsodlaren n. 2/1929. Leonard Takolander.
Trägårdsodlaren n. 8/1928 Leonard Takolander 50 år

Ketola Eino 1996: Vihdin historia 1918-1965. Maanjaon aika.

Vihdin seurakunnan arkistot
Vihdin museon arkistot

<https://www.sukuhistoria.fi/sshy/index.htm>
<http://digi.narc.fi/digi/>
<https://vihreatsylit.fi/kaupunginpuutarha/>
<https://www.kungligaslotten.se/vara-besoksmal/ulriksdals-slott/orangerimuseet.html>
<https://agricolaverkko.fi/vintti/julkaisut/tietosanomat-1998-2005/numero4-98/puistot.html>

Meidän Vihti -valokuvakilpailu

Valokuvauskilpailu esitteli vihdin maahanmuuttajien silmin

Vihdin rotaryklubi ry järjesti lokakuussa 2020 Meidän Vihti -valokuvauskilpailun Vihdissä asuville maahanmuuttajille. Kilpailussa oli kolme sarjaa: alle 12-vuotiaat, 12–18-vuotiaat ja yli 18-vuotiaat, ja kunkin sarjan kolme parasta palkittiin lahjakortein. Voittajat noin 60 vastaanotetun kuvan joukosta valitsi kuusihenkinen tuomaristo, jossa oli Vihdin rotaryklubin, vihtiläisten maahanmuuttajien, paikallislehtien ja Vihdin kunnan edustajat.

Kilpailuun lähetetyt kuvat olivat koskettavia ja laadukkaita. ”*Tämä oli todella mahtava mahdollisuus nähdä millaisena maahanmuuttajat näkevät Vihdin ja oman arkensa täällä*”, Vihdin rotaryklubin presidentti **Tapio Karjalainen** kertoi. Voittajat julkistettiin 2.11. Nummelassa Vihdin pääkirjastossa, jossa avattiin samalla 35 valokuvan näyttely.

Marika Aspila

Vihdin rotaryklubin
viestintävastaava.

Kesällä, Mercy Kanku, sarja 1, toinen.

Hiljainen hetki, Bijou Kabangu, yli 18 vuotiaat. Koko kilpailun voittajakuva.

Elämän sumu, Anastasiia Bakote. Syysillan tunnelmaa.

Uusi toivo, Ivan Blagodetelev, 12-18 vuotiaat. Sarjan voittajakuva.

Juoksulenkki auringolaskussa, Reihaneh Khvar, sarja 2 toinen.

Martti Kilpeläinen

-kirkkomusiikin kymmenottelija

Martti Kilpeläinen (16.6.1943–7.5.2020) valmistui Sibelius-Akatemiasta kanttori-urkuriksi 1968 ja toimi sen jälkeen kanttorina Helsingin Oulunkylässä 1968–1969, Punkaharjulla 1969–1972, Haapavedellä 1973–1980 ja Vihdissä 1980–2008. Musiikkineuvoksen arvonimi hänelle myönnettiin vuonna 2017.

Oppikouluajoilta, 1970-luvun alkupuolelta Punkaharjulta, on minulle jäänyt muistiin välähdyksen omaisia tapahtumia. Olin kanttorilassa pianotunnilla Tuula Kilpeläisen opastettavana. Kesken pianotunnin käväisee kodissa kiireinen mies ja nappaa kainaloonsa kasan puhaltimia, ehkä klarinetin ja nokkahuiluja. Samoihin aikoihin kiireinen mies käy myös koululla kertomassa puhallinorkesterista ja kutsui siihen nuoria soittajiksi. Myöhemmin olen hieman ollut harmissani siitä, että en liittynyt mukaan Masan orkesteriin, vaikka musiikkialalle myöhemmin ajautuinkin. Orkesteriharrastuksesta olisi minulle ollut ammatillisesti suunnattomasti hyötyä. Muistan myös kiireisen miehen käyneen koululla pitämässä aamunavausta ja kertomassa kirkkomusiikin merkityksestä. Jo siltä ajalta on mielikuvani kanttorista monitoimisena ja monella eri areenalla työtään tekevästä muusikosta.

Sittemmin olen saanut toimia uusien kirkkomuusikkojen kouluttajana. Kirkkomusiikkikoulutuksen

Urkuparvikuva on samoilta ajoilta. Martti Kilpeläinen istuu urkupenkillä ja Tuula istuu seinustalla toinen oikealta. Kuvassa näkyy myös Punkaharjun kirkkokuorolaisia laulamassa.

sisällöistä on keskusteltu paljon. Käytävät keskustelut kiteytyvät Sibelius-Akatemian rehtorina toimineen Gustav Djupsjöbackan kysymykseen: ”Miten paino sanassa kirkkomuusikko jakaantuu”? Onko kanttori kirkon muusikko vaiko muusikko kirkossa? Tuleeko kanttorin siis olla syvällisesti profiloitunut taiteilija vaiko laajalaisesti osaava ”moniottelija”.

Djupsjöbacka kysyykin, että ”Onko taiteen korkeimpien sfäärien ja ihmismielen syvimpien kerrostumien tavoittelijasta muotoutumassa kylien moniottelija, joka toimii kirkossa, koulussa, kansalaisopistoissa, erilaisissa kerhoissa ja kuoroissa ohuella osaamisella, hallitsematta yhtäkään lajia?” Asiaa voidaan tarkastella myös toisin päin. Minkälainen merkitys paikkakunnan mu-

Maestro Martti Kilpeläinen soitti ”tarvittaessa” myös klarinettia.

Masa-maestro Kapellin soittajien parissa.

Orkesterikuva on Punkaharjun Soittokunta 1970-luvun alkupuolelta. Kilpeläinen on kuvan vasemmassa laidassa etummainen aikuinen.

siikkielämälle on kanttorilla, joka laaja-alaisesti edistää ja mahdollistaa aktiivista musiikkitoimintaa? Niinpä kirkkomusiikkikoulutuksen rekrytointikampanjoissa onkin korostettu juuri kanttorin ammatin tätä puolta: ”Kanttori on maailman monipuolisin muusikko”.

Martti Kilpeläinen ehti uransa aikana Punkaharjulla, Haapavedellä ja Vihdissä sisällyttämään kanttorin työnkuvaansa jumalanpalvelusten, kirkollisten toimitusten, kaikenlaisen musiikkikasvatuksen ja vastaavan lisäksi puhallin- ja muun orkesteritoiminnan voimakasta kehittämistä. Hänellä oli siihen loistavaa osaamista. Punkaharjun Soittokunta, Haapaveden Puhallinorkesteri ja Vihdin Kapelli ovat kasvattaneet hänen johdollaan ammattimuusikkoja maamme parhaisiin orkestereihin ja seurakuntiin kanttoreita. Eräs Punkaharjun soitto-kunnassa soittanut muisteleeikin Martin erityistä taitoa kannustaa ja innostaa. Haapavedellä kasvanut kanttori Hannu Niemelä korostaa Kotimaa-lehden haastattelussaan

nimenomaan Kilpeläisen merkitystä innostajana muusikkoutensa kehittämisessä.

Olympialaisten kymmenottelun voittaja ei ehkä ole maailman nopein juoksija, mutta hän voi olla maailman paras urheilija. Martti Kilpeläinen oli kirkkomusiikin kymmenottelija, jonka elämätyön merkitys vaikuttaa seurakunnissa, jumalanpalveluselämässä, orkesterissa, maamme musiikkikulttuurissa ja meissä kaikissa vielä pitkälle tulevaisuuteen. Kaikki Martin tunteet ja hänen elämäntyönsä

kosketuksissa olleet ovat saaneet kirkkomusiikista suunnattoman suuria merkityksiä, elämyksiä ja kaikkea sitä hyvää ja puhuttelevaa, mitä musiikin kautta voi saada.

Kirjoittaja Jorma Hannikainen on musiikin tohtori, diplomikuoronjohtaja ja kirkkomuusikko, joka aloitti pianonsoiton opinnot 1970-luvun alussa Tuula Kilpeläisen opastuksella.

Kuvat: Pirjo Nieminen.

Musiikin ammattilaisten Martti ja Tuula Kilpeläisen kodissa flyygeli oli aina soittovalmiina. Masalla oli vakiovarusteena aina myös nokkahuilu povitaskussa.

Helene Schjerfbeck - Vihtistä!

Vihti. Mitä siitä kertoisin? Kysyjille vastaisin.

Meille ihmisille on usein tärkeää mistä meidät muistetaan. Minusta on myös tärkeää mistä Vihti tunnetaan. Muistetaan.

Joku on suunnitellut kieli poskessa eri kunnille omat t-paidat. Vihdin paidassa lukee: metsä Espoon takana. No olemmehan me sitäkin, onhan Nuuksion kansallispuistosta suurin osa Vihdin alueella.

Jokainen suomalainen kunta voi ylpeillä upeilla luontokohteilla. On niitä meilläkin. Juurikin Nuuksio, mutta on muitakin. Kiipeäminen Kokkokallion näköalapaikalle tai Koniavuorelle, luolaseikkailu Rokokalliolla tai melominen Hannansaareen ovat kaikki unohtumattomia elämyksiä.

Haluaisin, että me vihtiläiset ylpeilisimme enemmän myös kulttuurihistoriallamme. Moni maamme eturivin kuvataiteilijoista on hakenut inspiraatiota ja työskennellyt Vihdissä. Keihään kärki on luonnollisesti Luontolassa 1942-44 asunut ja työskennellyt Helene Schjerfbeck - maamme arvostetuin kuvataiteilija maailmalla. Helenen takana on kuitenkin myös kova viisikko.

Venny Soldan-Brofeldt vietti värikkään elämänsä viimeiset vuodet 1939-45 Kokkokalliolla, kivenheiton päässä ystävänsä Helenen Luontolasta. Heidän ystävyytensä alkoi jo Vennyn ollessa 11-vuotias.

Suomen kultakauden taiteilijoihin kuuluva Väinö Blomstedt asui ja työskenteli Emil af Hällströmin luona af Hällströmien omistamassa Olkkalan kartanossa.

Werner Thomé työskenteli hänkin aika ajoin Vihdissä. Kuuluista maalari hänestä tosin saattoi tulla vain siksi, että hän ymmärsi pysyä

Helene Schjerfbeck, omakuva, 1944.

Venny Soldan-Brofeldt, Kokkokallio, 1941.

Venny Soldan-Brofeldt Kokkokallion ateljeessaan.

poissa Vihdistä helmikuussa 1918. Kolme hänen veljeään tulivat tuoloin punaisten surmaamiksi nykyisen Luksian vastapäätä olevan muistomerkin kohdalla.

Vilho Sjöström ja Helge Dahlman puolestaan olivat tuttu näky Artturi Hiidenheimon Oravalassa.

Näiden takana tulee vielä iso joukko tunnettuja taiteilijoita, joilla on kytky Vihtiin: Anitra Lucander, Dora Jung, Essi Renvall, Ester Helenius, Kaapo Rissala, Lillemor

Mannerheim-Klingspor ja Rafael Wardi vain muutamia mainitakseni. Emme myöskään saa unohtaa Vihdissä edelleen aktiivisesti toimivia Inari Krohnia ja Kaiju Haanpää-Korhosta.

Otan mielelläni vastaan tietoa Vihdissä työskennelleistä taiteilijoista ja heidän siteistään Vihtiin.

Henrikki Halme
Veikkolan kartano
henrikki.halme@gmail.com

Jorma Hannikainen:

Henrik Malmin koululaulukirja

Myöhäiskeskiaikaiset ja varhaiset luterilaisen ajan Vihtiin liittyvät kirkkomusiikkidokumentit ovat lähes kokonaan hävinneet viimeistään Pyhälle Birgitalle¹ omistetun kirkon joutuessa isonvihan aikana (1713–1721) hävityksen kohteeksi. Soikkelin mukaan pieni kivikirkko menetti tuolloin muun muassa kirjat, messukasukat ja arvoesineet.² Vihdin kirkkoherrana toimineen Henrik Malmin (*Henricus Jacobi, Aboensis*, n. 1660–1736) omistuksessa olleen koululaulukirjan sisältö ja mahdollinen yhteys vihtiläiseen kirkkomusiikkiin 1600–1700-luvuilla on kuitenkin kiinnostava. Koululaulukirja on käsin kirjoitettu ja siihen on kirjoitettu myös Henrik Malmin pojan Jakobin (11.8.1691–8.12.1772) nimi. Käsikirjoitusta kutsutaan koululaulukirjaksi, koska tuohon aikaan koululaiset kopioivat tulevassa papin ammatissaan tarvitsemiaan lauluja vihkoihinsa ja usein ne sidottiin yksiin kansiin liturgiseksi käyttökirjaksi. Vastavia 1500–1600-luvuilla Turun hiippakunnan eli liki pitäen nykyisen Suomen alueella laadittuja liturgista musiikkia sisältäviä käsikirjoituksia on säilynyt muutamia kymmeniä. Käsillä olevan artikkelin tavoitteena on sen sallimissa rajoissa kuvata käsikirjoituksen sisältöä ja sen yhteyttä aikansa kirkkomusiikkikäytäntöihin.

Turkulaiseen porvaristoperheeseen syntynyt poika Henrik Malm kävi koulunsa Turussa valmistuen ylioppilaaksi katedraalikoulusta vuosien 1677–1678 aikana. Porin rykmentin pataljoonan saarnaajana hän toimi vuodesta 1683 lähtien ja tämän jälkeen vuodesta 1691 kapalaisena Urjalassa. Malm matkusti isovihan alkuvuosina sotaa pakoon Tukholmaan. Pakomatkan

aikana poika Jakob kirjoitti Tukholmassa ylioppilaaksi. Henrik toimi pappina Iniössä vuodesta 1715 ja lopulta Vihdin kirkkoherrana vuosina 1720–1736.³ Jakob Malm oli Vihdin kirkkoherrana vuosina 1738–1772.⁴ Jakob Henriksson Malmin elämä päättyi muutamia kuukausia Vihdin uuden Hartanmäelle rakennetun kirkon vihkimisen jälkeen. Uuden kirkon vihkimisestä ja Jakobin kuolemasta tulee vuonna 2022 kuluneeksi 250 vuotta.

Koululaulukirja ei varmaankaan koskaan ole ollut Vihdissä. Helsingin yliopiston kirjastoon eli nykyiseen Kansalliskirjastoon se on vuonna 1899 siirretty Urjalan kirkonarkistosta ja Helsingissä käsikirjoitusta (C^oV 32) säilytetään edelleen. Olav D. Schalinin mukaan se on laadittu aikavälillä 1670–1690.⁵ Schalin on kirjannut tutkimukseensa (1946) perustiedot käsikirjoituksesta, mutta tarkkaa sisällöllistä analyysiä Malmin koululaulukirjasta ei tähän mennessä ole tehty.

Laulukirja on kuulunut Henrik Malmille ja hänen pojalleen Jakobille kirjaan merkittyjen nimikirjoitusten perusteella. Näyttää siltä, että käsikirjoitus on ollut omistajiensa hallussa heidän asuessaan Urjalassa ja on sen jälkeen jäänyt Urjalan seurakunnan omaisuudeksi isonvihan aikaisen pakomatkan seurauksena.⁶ Koululaulukirja liittyy siis Vihdin kirkkomusiikin historiaan ja Birgitan kirkon jumalanpalveluselämään vain omistajiensa kautta.

Kirkkomusiikki Pyhän Birgitan kirkossa

Suomalaisia historiallisia kirkkomusiikkikäytäntöjä on mahdollista kuvata varsin tarkkaan eri puolilla

maata säilyneiden lähteiden avulla. Katolisena aikana jokaisessa kirkossa tuli olla tietyt liturgiset kirjat, joiden mukaan jumalanpalvelukset vietettiin. Jumalanpalveluselämä oli tarkoin säädeltyä ja liturgisissa kirjoissa kuvattiin yksityiskohtaisesti, mitä tekstejä luettiin tai niin kuin siihen aikaan toimittiin – resitoitiin eli puhelaulettiin. Kirjoissa oli myös tarvittaessa nuotit, jotka osoittivat millaisilla sävelmillä messujen ja rukoushetkien laulut tuli laulaa. Musiikin valintaa ei juurikaan nykyiseen tapaan tehty itsenäisesti seurakunnissa, vaan esitettävän musiikin tuli olla koko lännen kirkon jumalanpalveluselämässä yhtenäistä.

Turun hiippakunnan seurakuntakirkoissa, ja näin myös Vihdissä, noudatettiin myöhäiskeskiajalla dominikaanista järjestystä.⁷ Dominikaaninen kirkkolaulu vakiintui 1200-luvun puolivälissä, kun niin sanotusta *Humbertus*-koodeksista, johon sisältyivät myös tarvittavat laulut, muodostui dominikaanisen liturgian prototyyppi. Liturgiaan ei saanut tehdä muutoksia ilman Apostolisen istuimen suostumusta.⁸ Siitä huolimatta, että Vihdin Pyhän Birgitan kirkkoon liittyviä kirkkomusiikkilähteitä ei ole säilynyt, tiedämme tarkkaan, mitä musiikkia katolisen ajan messuun tai rukoushetkeen tuli sisältyä. Musiikilliset resurssit maalaiskirkossa olivat varmasti vaatimattomat. Todennäköisesti kirkkolaulusta vastasi lähinnä messua toimittava pappi mahdollisten avustajiensa kanssa.

Reformaatioajallakin kirkkomusiikkikäytännöt olivat varsin yhtenäiset, joskaan ei aivan katolisen ajan tapaan tarkkaan säädellyt. Mikael Agricola ja piispa Paavali Juusteen ohjeistivat messukir-

Huolellisesti laaditun pääsiäisajan messusävelmäsarjan alkuosa. Sivulla on näkyvissä koristeellinen H-kirjain Herra armahda -laulun alussa. (Malm, f. 13r).

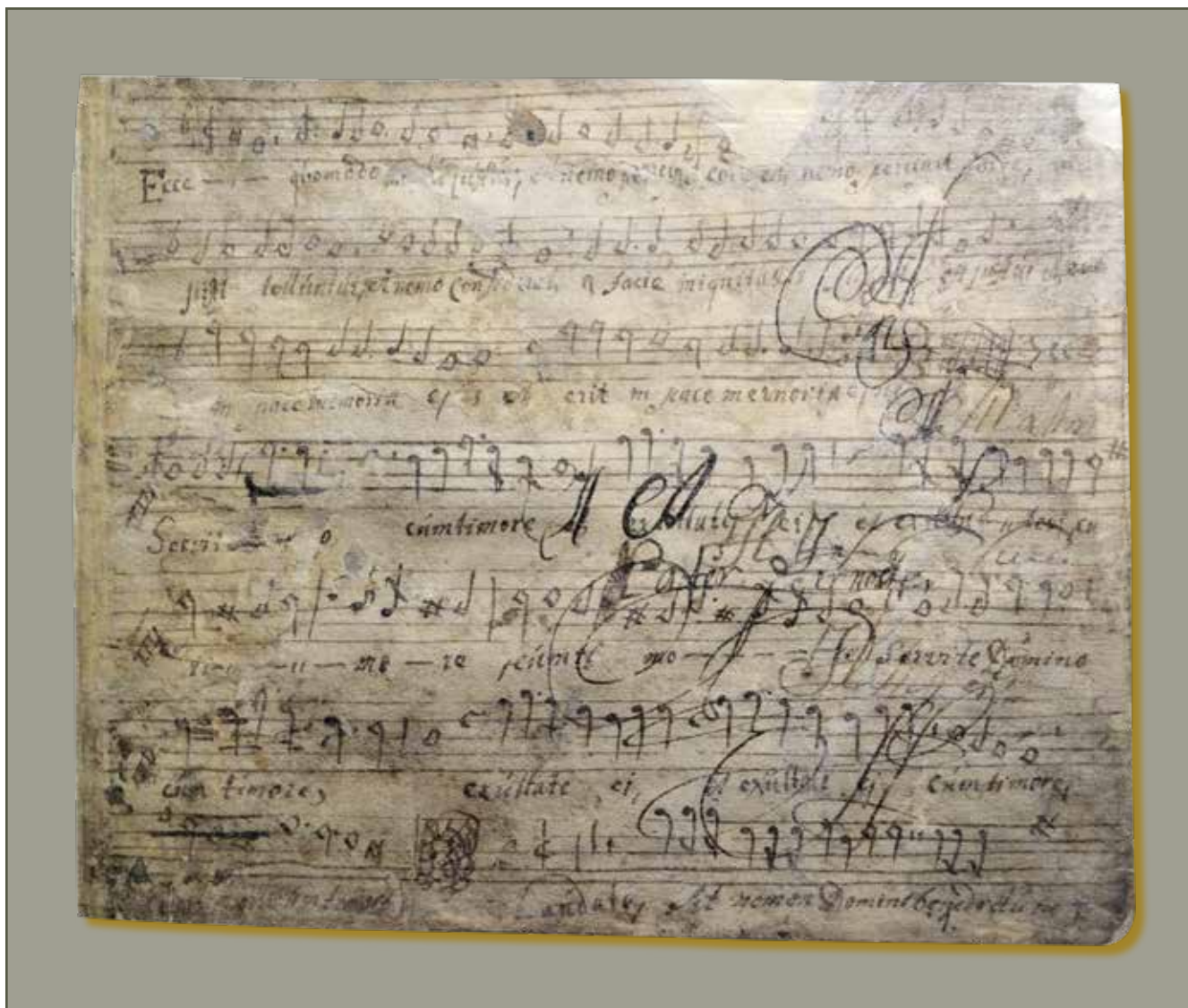
joissaan (Agricola 1549, Juusten 1575) musiikkivalintoja väljästi, mutta säilyneet nuottikäsikirjoitukset viestivät varsin yhtenäisistä käytännöistä.⁹ Liturgisen musiikin osalta Turun hiippakunnassa keskiaikainen perinne jatkui pitkälle 1600-luvulle, kuitenkin niin että tärkeimmät joka viikko messussa laulettavat laulut – kuten *Herra, armahda, Kunnia, Uskontunnustus, Pyhä* ja *Jumalan Karitsa* oli käännetty sekä ruotsiksi että suomeksi. Sävelmissä säilyivät keskiaikaiset sävelmämuodot.¹⁰ Näin oli myös Henrik Malmin koululaulukirjassa. Käsikirjoitus sisältää kokonaiset messusävelmäsarjat joulu-, pääsiäis- ja helluntaiajoille, sekä kaksi

sävelmäsarjaa kirkkovuoden jälkipuoliskolla laulettavaksi. (Kuva 1.) Sävelmäsarjat olivat olleet likipitään samanlaisia 1500-luvun alkupuolelta saakka aina 1700-luvulle saakka. Laulujen varhaisimmat suomenkieliset versiot sisältyvät noin vuodelta 1546 säilyneeseen Westhin koodeksiin.¹¹ Luterilaiset virret alkoivat yleistyä 1500-luvun loppupuolelta alkaen, mutta seurakunnan yhteislauluina todennäköisesti vasta vuoden 1701 virsikirjan myötä.

Musiikki triviaalikoulussa ja lukiossa

Henrik Malm sai hyvän musiikkikoulutuksen Turun katedraalikou-

lussa. Triviaalikoulujen ja lukioiden musiikin opetuksen tarkoitus oli 1600-luvulla tulevien pappien liturgisen laulun opettaminen. Opetuksesta säädettiin koulujärjestyksissä. Vuoden 1649 koulujärjestyksen mukaan kaikilla luokilla laulua opiskeltiin tunti päivässä. Aluksi opetukseen sisältyivät lähinnä virret, mutta jo kolmantena opintovuotena mukaan astui figuraalilauluksi kutsuttu moniääninen laulu ja lopulta myös musiikin teoria. Koululaitos oli tiiviisti yhteydessä kirkkoon ja koululaisten tehtävänä oli säännöllisesti laulaa jumalanpalveluksissa. Näin koulupaikkakunnilla jumalanpalvelusten kuoromusiikki oli monipuolista ja tasokasta. Vih-

Kansitäytteenä ollutta paperia. Sivun yläosassa on näkyvissä Jacobus Galluksen hautajaismotetin *Ecce, quomodo moritur iustus* (Katso, kuinka vanhurskas kuolee) sopraanostemma. (Malm, f. 1r.).

din tapaan maaseutukirkot saattoivat nauttia koululaisten laulusta vain koululaisten lomien aikana. Musiikin asema koulussa alkoi heikentyä 1700-luvulla. Vuoden 1693 koulujärjestyksessä lukioiden opetusohjelmassa ei enää mainittu laulua, mutta triviaalikouluissa laulunopetusta jatkettiin entiseen tapaan.¹²

Henrik Malmin yhtenä laulunopettajana on toiminut todennäköisesti Turun katedraalikoulun tuon ajan tunnetuin laulunopettaja Johannes Salmenius (–1683). Salmenius johti musiikkiesitykset Turun Akatemian juhlatilaisuuksissa vuosina 1667–1677. Salmeniuksen nuotistoon kuului tunnettuja ajan

nuottijulkaisuja, muun muassa Hampurin Jacobin kirkon urkurin, Hieronymus Praetoriuksen laatima *Cantiones sacrae de festis praecipuis totius anni* vuodelta 1599.¹³ Salmeniuksen hallussa on ollut eräs merkittävimmistä reformaatioajan liturgisen musiikin suomalaisista lähteistä, niin sanottu Loimijoen käsikirjoitus, joka sisältää perinteisen luterilaisen gradualen lisäksi tiettävästi vanhimman Turun hiippakunnasta säilyneen virsisävelmistön.¹⁴

Opiskelu koulussa tapahtui opettelemalla ulkoa tekstejä ja laulua. Säilyneistä käsikirjoituksista voidaan päätellä, että koululaiset opettelivat ulkoa jumalanpalvelu-

selämässä tarvitsemansa laulut ja laulukäytännöt olivat liturgisen musiikin osalta hyvin yhtenäiset aina 1700-luvulle saakka. Näin Henrik Malmin koululaulukirja kuvanee 1600-luvun lopun ja 1700-luvun alun jumalanpalvelusmusiikkia sellaisena kuin sitä myös Urjalassa ja Vihdissä tuolloin toutettiin.

Koululaulukirjan ulkoasu ja sisältö

Kansalliskirjastossa säilytettävään käsikirjoitukseen sisältyy 40 kvarttokokoista (20 x 15,2 cm) lehteä. Nykyisessä asussaan käsikirjoitus on kooste useammasta käsikirjoituksesta säilyneistä sivuista. Joil-

Herra armahda -laulu (Malm, f. 19r).

lakin sivuilla on näkyvissä kolme eri sivunumeroa. Uusin numerointi on laadittu viimeisen sidonnan jälkeen, jolloin sivujen yläkulmiin on merkitty sivunumerot ja lehdet on numeroitu aukeaman oikeanpuoleiselle lehdelle eli recto-puolen oikeaan alakulmaan. Kaksi ensimmäistä lehteä eli sivut I–IV ovat Schalinin mukaan alun perin olleet kansitäytteinä ja niihin kopioitu latinankielisiä kuorolauluja. Kuorostemmojen päälle on sinne tänne kirjoitettu enimmäkseen epäselviä tekstejä. Tekstien joukosta erottuu lukuisia Henrikin (Henricus Malm) nimikirjoituksia. Nämä, varsinaiset kirjan muusta sisällöstä poikkeavat sivut ovat kiinnostavia sikäli, että ne kuvaavat todennäköisesti pieneltä osaltaan Turun katedraalikoulun kuoro-ohjelmistoa. Mahdollisesti nuori Henrik on kopioinut sivuille muistiin katedraalikoulun kuorossa laulettavia lauluja. Lauluihin ei ole merkitty laulujen lähdetietoja, mutta esimerkiksi ensimmäisen lehden ensimmäinen laulu *Ecce, quomodo moritur iustus* on tunnistettavissa Jacobus Galluksen¹⁵ (1550–1591) säveltämäksi hautajaismotetiksi. (Kuva 2.) Niteeseen on kopioitu kuorolaulujen nuotteja myös lehdille 32–35 ja 41–42.

Osa eri aikoina laadituista sivuista on sommiteltu huolella. Muun muassa monet laulujen ko-

risteelliset alkukirjaimet eli initiaalit ovat taidokkaasti laadittuja. Sidoksen loppupuolen sivujen ja erityisesti kuorolauluja sisältävien osuuksien ulkoasuun ei ole kiinnitetty vastaavaa huomiota. Myös käytetyt paperimateriaalit viestivät eri aikoina laadituista osasista. Laulukirjan alkupuolen lehdillä erottuvat vesileimat näyttäisivät vihjaavan paperin valmistetun 1660-luvulla Normandiassa toimineessa paperimyllyssä.¹⁶ Käsikirjoituksen loppupuolen lehdillä erottuu ainakin kaksi muuta vesileimaa ja lehdet lienevätkin alkusivuja jonkin verran nuorempia.

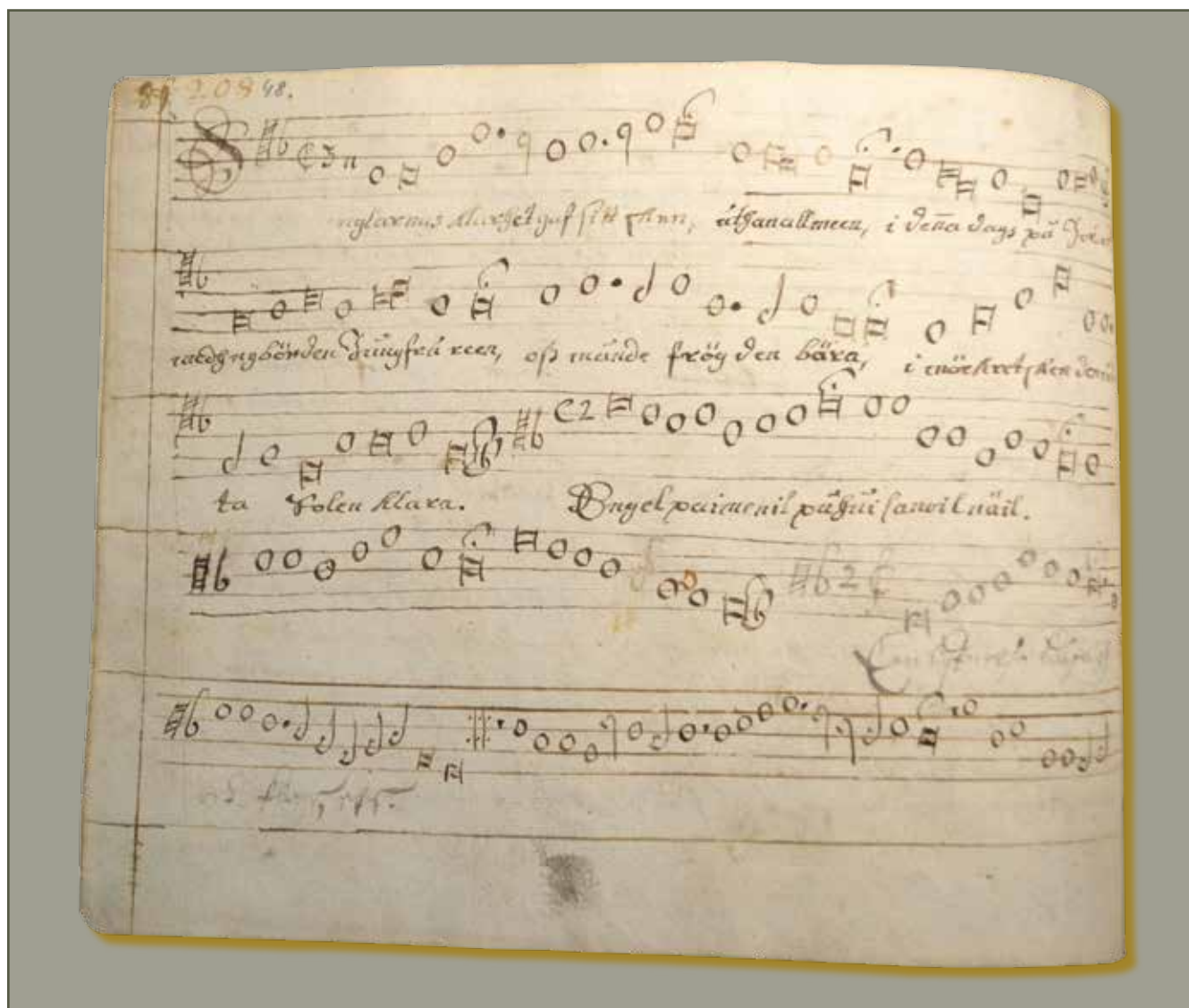
Sidoksen neljänneltä sivulta alkaa varsinainen liturgisen musiikin osuus. Käsikirjoitukseen sivut on

tästä lähtien numeroitu arabialaisin numeroin 1–76. Sisällöltään käsikirjoitus on ajalleen tyypillinen luterilainen liturgisen musiikin kooste. Käsikirjoitukseen on sisällytetty tuolloin käytössä olleet messun niin sanotut pysyvien osien (Herra, armahda – Kunnia – Pyhä – Jumalan Karitsa) laulut nuotteineen eri kirkkovuoden ajoille. Tuolloin Turun hiippakunnassa oli sävelmäsarjat joulu-, pääsiäis-, ja helluntaiajoille sekä kaksi sävelmäsarjaa kirkkovuoden jälkipuoliskolla käytettäväksi. Jälkimmäiseen sarjaan sisältyy joka-aikaisen messusävelmäsarjan *Herra armahda meidän pällem*, joka suomenkielisenä tuli käyttöön 1600-luvun alussa, ja joka on edelleen lähes samanlaisena suomalaisessa messusävelmistössä 1. sävelmäsarjan *Herra, armahda*. (Kuva 3.)

Näiden lisäksi käsikirjoituksessa on neljä sekvenssiä. Sekvenssit ovat lauluja, joita katolisena aikana laulettiin messussa ennen evankeliumin lukemista. Sekvensseistä kaksi on nykyisessä suomalaisessa virsikirjassa edelleen, kylläkin muuntuneina. Toinen näistä on pääsiäissekvenssi *Jesus Chritus uhris* meille, joka on nykyisessä virsikirjassa virsi 87, *Kiitosta nyt uhratkaamme*. Toinen on tunnettu sielunmessun sekvenssi *Sanoi Pietar duomio päivän*, joka lati-

Sanoi Pietar duomio päivän -laulu (Malm, f. 29v).

Joululauluja Henrik Malmin laulukirjassa. Ylimpänä ruotsinkielisin sanoin "Englarnas klarhet gaf sitt skeen" ja tämän jälkeen kolmannelta riviltä alkaen virsisävelmä "Engel paimenil puhui sanoil näil", joka nykyisessä suomenkielisessä virsikirjassa alkaa sanoin "Enkeli taivaan lausui näin" (virsi 21).

nankielisenä alkaa sanoin *Dies irae, dies illa*. Virsikirjassa sekvenssi on 1900-luvulla 'virsimäiseksi' säkeistölauluksi muutettuna virsi 158 *Vihan päivä kauhistava*. Henrik Malmin kopioima *Sanoi Pietar duomio päivän* on arvokas rariteetti, koska missään muussa lähteessä ei suomenkielinen sekvenssi ole säilynyt nuottien kera. (Kuva 4.) Koululaulukirjan perusteella tiedämme, kuinka tätä sekvenssiä laulettiin suomenkielisenä 1500–1600-luvuilla.

Sidoksen loppuosaan on kopioitu virsisävelmiä ja sävelmien yhteydessä mainitaan virren joko suomen- tai ruotsinkieliset alkusanat.

Tuon ajan painetuissa suomenkielissä virsikirjoissa, kuten Hemminki Maskulaisen virsikirjassa (1605) oli ainoastaan virsien tekstit. Vasta vuoden 1701 virsikirjaan liittyen painettiin erillinen virsisävelmistö seuraavana vuonna eli *Yxi tarpe-linen Nuotti-kirja* (1702). Tähän saakka virsien sävelmät tuli osata ulkoa tai niitä kirjoitettiin muistiin nuottikäsikirjoituksiin. Vanhin Turun hiippakunnasta säilynyt virsisävelmistö sisältyy jo aikaisemmin mainittuun Loimaan käsikirjoitukseen, jota säilytetään nykyään Turun maakunta-arkistossa.

Mitä Vihdin kirkkoissa laulettiin Malm-kirkkoherrojen aikana?

Totuttuun tapaan seurakuntalaiset kokoontuivat viettämään messua Birgitan kirkkoon ja tietenkin laulamaan myös virsiä. Suomalainen jumalanpalvelusmusiikki oli tuolloin vaatimatonta ja vakiintunutta, olihan 1701 käyttöön otettu virsikirjaan ja siihen liittyviin niukoihin messusävelmiin jo totuttu. Toisaalta edellytyksiä rikkaalle kirkkomusiikille ei vielä ollut. Kirkkolaulu oli pääosin messua toimittavien pappien vastuulla ja lähinnä yksiaänistä säestysketöntä laulua. Uuteen, vuonna 1772 vihittyyn kirkkoon saatiin maineikkaan ruotsalaisen urkurakentajan Olof Schwanin rakentamat 13 ää-

nikertaiset urut vuonna 1798 eli 26 vuotta kirkon valmistumisen jälkeen. Ei ole mitään syytä epäillä, etteivätkö sekä Henrik että Jakob virkakausillaan olisi Pyhälle Birgitalle omistetussa kirkossa laulaneet juuri niitä lauluja, mitä muuallakin Turun hiippakunnassa laulettiin ja nimenomaan sellaisina, kuin he olivat ne opiskeluaikoinaan oppineet ja laulukirjaansa tallentaneet. Näin Henrik Malmin laulukirjan voidaan katsoa kuvaavan myös vihtiläistä kirkkolaulua uskottavasti.

Kirjoittaja on vihtiläinen musiikin tohtori, joka työskentelee Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa yliopistonlehtorina. Hannikainen on keskittynyt tutkimustyössään tarkastelemaan reformaatioajan suomalaisia liturgisen musiikin nuottikäsikirjoituksia.

Kuvassa Herra, armahda -laulun taidokkaasti laadittu alkukirjain-initiali.

¹ Käsitys kirkon omistamisesta Pyhälle Birgitalle perustuu vanhaan perimätietoon. Suomalaisten keskiaikaisten kirkkojen rakennusvaiheita tutkinut Markus Hiekkänen ajoittaa kirkon rakentamisen vuosille 1500-1520 ja esittää mahdollisuutena kirkon omistamisen Pyhälle Bartolomeukselle. Hiekkänen 2007, 448.

² Soikkeli 1932, 59-62.

³ Schalin 1946, 72; Väänänen. Henrik Malmin vahvistus virkaan annettiin 1722.

⁴ Schalin 1946, 72; Soikkeli 1932, 226.

⁵ Schalin 1946, 72.

⁶ On mahdollista, että käsikirjoituksen jääminen juuri Urjalaan on pelastanut sen tuhoutumiselta. Urjalassa on säilynyt myös toinen, hieman Malmin laulukirjaa vanhempi käsikirjoitus, 1600-luvun alkupuolella laadittu Urjalan käsikirjoitus (C^oV 32) ja myös painettu *Een liten songbook* vuodelta 1554.

⁷ Tahkokallio 2015, 58. Ainoastaan eri sääntökuntien luostarikirkoissa oli hieman toisistaan poikkeavia käytäntöjä. Esimerkiksi Rauman fransiskaaneilla oli oman perinteen mukaiset - hieman dominikaaneista poikkeavat käytännöt.

⁸ Parvio 1988, 532.

⁹ Esimerkiksi Agricolan laatimassa messukirjassa messun aloittavasta introituslaulusta annetaan latinankielinen ohje (tässä suomeksi käännettynä) "Introitus eli Officia Missae voidaan ottaa suomalaisesta rukouskirjasta, psalmeista tai kirkkoisien rukouksista, jotta samojen sanojen alituinen toistaminen ei aiheuttaisi kyllästymistä. Vaihtelu näet virkistää." Hannikainen 2006, 38.

¹⁰ Dominikaanisen perinteen vaikutuksesta reformaatioajan suomenkieliseen kirkkolaulun, ks. mm. Hannikainen 2017, 323-336.

¹¹ Sibelius-Akatemian on julkaissut Westhin koodeksin laulut käytännöllisenä laitoksena. Tuppurainen 2012.

¹² Lauluopetuksesta suomalaisissa kouluissa, ks. Pajamo 1976, 18-22.

¹³ Pajamo 1976, 21.

¹⁴ Schalin 1946, 51.

¹⁵ Nykyisen Slovenian alueella syntyneestä Galluksesta käytetään myös nimeä Jacob Handl tai Jacobus Handelius. *Ecce quomodo* -motetti on aikanaan ollut tunnettu. G. F. Händel lainasi motetista sitaatin vuonna 1737 säveltämäänsä hautajaismusiikkia *The Ways of Zion* osaan *Their bodies are buried in peace*.

¹⁶ Ilmeisesti kyseessä on Lindbergin luettelon mukainen vesileima n:o 418, jonka Lindberg 1998, A 85. Lämpimät kiitokset Kansallisarkiston sektorijohtaja István Kecskemétille asiantuntevasta avusta. Tarkempi vesileimojen perusteella tapahtuva paperimateriaalin määrittely vaatisi sidoksen avaamista.

Henrik Malmin koululaulukirjan sisältö

Nykyiset sivunumerot	Nykyiset lehtinumerot	Sisältö	Aikaisempi sivunumerointi	Toinen aikaisempi numerointi
I-IV	1-2	Kuorolauluja ja osin epäselviä kirjoituksia		
	3	Merkintä käsikirjoituksen luovuttamisesta Helsingin yliopiston kirjastolle 13.10.1899.		
1-8	4-7v	Jouluaajan messusävelmät ruotsiksi (Kyrie Summis festis svecice) ja suomeksi (Kyrie Summis festis finnonici)	[15]-22	
9-13	8r-10r	Joulusekvenssit <i>Alle christne frögda sigh ja Kaicki Christityt iloitat (Laetabundus)</i>	23-27	[30-34?]
14-19	10v-13r	Pääsiäisajan messusävelmät ruotsiksi (<i>Kyrie Paschale</i>) ja sekvenssi <i>Jesus Christus han är worden</i>	28-33	[35-40?]
19-23	13r-15v	Pääsiäisajan messusävelmät suomeksi (<i>Ky[rie] Pa[schale] Fin[nonici]</i>) ja sekvenssi <i>Jesus Christus uhris meille</i>	33-37	[40]-44
24	15v	<i>Kyrie</i> -sävelmän hahmotelma sekä nimikirjoituksia ja muuta kirjoitusta	38	45
25-27	16r-17r	Helluntaiajan messusävelmät suomeksi (<i>Kyrie Pentecostes Finnonici</i>) Huom. poikkeaa aikaisemmasta käsialasta	ei näkyvissä	
27-28	17r-17v	Helluntaiantifoni <i>O Tu helige ande kom</i>	ei näkyvissä	
28-31	17v-19r	Helluntaisekvenssi <i>Pyhän hengen armo olcon</i>	ei näkyvissä	
31	19r	Kolminaisuusajan Herra armahda suomeksi	ei näkyvissä	
32-35	19v-21r	Kuorolauluja	ei näkyvissä	
36-37	21v-22r	Kolminaisuusajan messusävelmät suomeksi (<i>Kyrie D[omi]nicale Antiquum</i>)	ei näkyvissä	
38	22v	antifoni <i>Tule Pyhä Hengi (nykyisen virsikirjan virsi 112)</i>	ei näkyvissä	
38-41	22v-24r	Helluntaisekvenssi <i>Pyhän Hengen armo olcon</i> (uudempi notaatio)	ei näkyvissä	
41	24r	Yliviivattuja kuorolauluja.	ei näkyvissä	
42	24v	Virsisävelmä ja kuorostemma <i>Omnes gentes plaudite</i>	ei näkyvissä	
43-45	25r-26r	<i>O Gudh wij loffue tigh o gudh (Te Deum -hymni ruotsiksi)</i>	203-205	81-83
46-47	26v-27r	<i>Gläd tig tu helga christenheet - Hymni Wij Läffwom Christ een Konugh Båld Hymni</i>	206-207	84-85
48	27v	<i>Englarnas klarhet gaf sitt skeen Engel paimenil puhui samoil näil</i>	208	86
48-70	27v-38v	Virsisävelmiä mm. sekvenssi <i>Sanoi Pietar duomio päivän</i> . Tässä kohtaa on alun perin ollut lehti sivunumeroilla 93-94. 200-alkuiset numerot on lisätty sivun katoamisen jälkeen. [Sivut 214-215 säilyneet]	208-219 & 300-312 Numeroinnissa puuttuvat sivut 303 ja 305	86-110
71-77	39r-41r	Virsisävelmähakemisto, kirjoitusta ja nuotteja	ei näkyvissä	

Kylvöheinän viljely toi myös hevoset heinäpellolle

Härköillän Sepän tilan isäntä August Severin Lindgren ajamassa kahden hevosen niittokonetta. Kuva on tiettävästi vuodelta 1917. Härköilläsä olivat ensimmäiset niittokoneet Toveri -merkkisiä joita myi Suomalainen kalustokauppa P. Sidorov. Kuva: Yksityiskokoelma.

Entisaikoina oli niityheinä niitetty viikkatteella, haravoitu puisella käsiharavalla ja kannettu miesvoimi latoon. Kylvöheinän viljely ja koneiden aika toi hevoset heinäpellolle vetämään niittokonetta ja haravakonetta. Esimmäisenä yleistyi hevosvetoinen niittokone ja noin vuosikymmenen viiveellä haravakone. Haravointi oli naisten työtä entiaikoina. Pitäjänneuvos Helmi-Briitta Lajunen on kertonut ERään Vesikansalaisen isännän todenneen haravakoneen hankittuaan: ”Nyt mää olen ostanu semmosen koneen kun tekee kymmenen ämmän työ mut pitää suun kiinni”

Seipäällä kuivatetun kylvöheinän sisäänajossa käytettiin heinähäkkirekeä kahden hevosen vetämänä. Reki voitiin varustaa myös n. 60 cm korkuisilla pyörillä jolloin hevosten vetäessä olivat jalakset irti maasta mutta hevosten pysähtyessä reen etupää laskeutui maahan ja jalakset toimivat jarruina. Vanhimmat heinäratat olivat puupyöräisiä ja sotien jälkeen yleistyivät kumipyöräiset heinäratat.

Mikko Yli-Rosti

Heinähäkkireki jolla ajettiin kesällä heiniä latoon siten, että hevospari veti rekeä parikakkuilla. Talvella ajettaessa häkkirekeä veti yksi hevonen talvikakkuilla. Kuva: Mikko Yli-Rosti.

Kumipyöräiset heinärattaat joilla Eero Sellgren on tuomassa heinäkuormaa Hemmilän rantapelloilta. Kuva on 1950- luvulta.

Vanhan-sepän Jussi eli Höytiönnummen isäntä Johan Lindgren lähdössä kahden hevosen kanssa heinäpellolle, Toisen hevosen perässä on vanhanaikaiset puupyöräiset heinärattaat, jotka ilmeisesti ovat isännän itse tekemät. Lindgren teki hevosajoneuvoja naapureilleen. Nimi Vanhan-Sepän Jussi tuli siitä, että hänen isoisänsä Carl Lindgren oli aikoinaan ollut Härköilän Sepän isäntä ja myytyään Sepän tilan muuttanut Höytiönnummeen.

Haravakone jossa puupyörät ja puurunko. Suomen maatalousmuseon mukaan haravakone voi olla 1800-1900- lukujen vaihteesta. Vihdin Härköilässä olivat ensimmäiset haravakoneet puurunkoisia ainakin Yli Rostin ja Sepän tiloilla joita isännöi August Viktor Lindgren vuoteen 1905 asti. Myös Hemmilän tilalla oli Albert Sellgrenillä puurunkoinen ja puupyöräinen haravakoe. Koneen toisen pyörän talletti riihen seinälle Albertin pojanpoika Eero Sellgren. Kuva: Mikko Yli-Rosti.

Heinää lapotetaan Härköilän Hemmilän pellolla kesällä 1917 Työssä Albert Sellgrenin tyttäret. Kylvöheinän viljely toi heinäseipäät pellolle, sillä vahvakortista kylvöheinää ei voinut kuivattaa maassa, kuten ennen oli kuivattu niittyheinää. Kuva: Yksityiskokoelma.

Hyvähenkinen Vihti-Race 2020 rastilta käsin

Vihti-Race on seikkailukilpailu Vihdissä. Kisaa on järjestetty jo monta vuotta vaihtuvien teemojen ja eripuolilla kuntaa. Tämän vuoden teema oli: ”Mistä Vihti tunnetaan.” Kilpailussa on 3-henkiset joukkueet, jotka kulkevat pyörillä rastilta toiselle. Kilpailun voittaa se joukkue, jolla on nopein kokonaisaika. Tänä vuonna kilpailu pidettiin 7.–8. elokuuta. Kilpailukeskus oli Pappilanpellon koululla Vihdin kirkonkylässä. Olimme onnekkaita, sillä Vihti-Racen aikaan koronavirusta esiintyi paikkakunnalla hyvin vähän. Jo alkuvuodesta jouduttiin varautumaan pahempaankin pandemiatilanteeseen.

Kilpailussa oli kaksi tasoa, seikkailu- ja retkisarja. Kisan aikana seikkailusarjassa pyöräilyä tuli ainakin 90 km. Reitit olivat tänä vuonna Vihdin kirkonkylän, Jokikunnan, Vanjärven, Olkkalan, Karkkilan suunnilla.

Kisa alkoi perjantaina ensimmäisellä jaksolla klo 18–24. Ensimmäi-

Yörasti Birgitan kirkon sisäpihalla.

sen jakson jälkeen oli joukkueiden tultava kisakeskukseen lepotaulle klo 24–04 väliseksi ajaksi. Kilpailun toinen jakso kisailtiin lauantaina klo 04–10. Toisen lepotaun jälkeen kisa jatkui kolmannella jaksolla klo 12–18, johon kilpailu päättyi. Kokonaisuudessaan Vihti-Race kesti 24 tuntia.

Kaikilla joukkueilla oli yhteinen nolla rasti kisakeskuksessa, jossa kilpailijoiden piti tunnistaa vihkiläisiä rakennuksia valokuvista. Kun tunnistukset oli tehty, pääsivät joukkueet matkaan ensimmäiselle varsinaiselle rastille. Joukkueet suuntasivat annetuille rasteille vihjeiden perusteella. Joukkueilla

rastipisteet olivat eri järjestyksessä. Vihtiläisiä järjestöjä oli mukana organisoimassa rasteja. Vapaaehtoistyössä oli mukana muutama vihtiläinen yritysikin.

Vihti-Seura osallistui neljännen kerran järjestämällä oman rastipisteensä. Meidän rastimme oli kisan ensimmäisessä jaksossa eli perjantai-iltana klo 18–24 välillä. Vihjeemme rastille oli ruotsalaisen nunnan nimen saanut paikka Vihtijärven rannalla. Olimme siis yli 500 vuotta vanhan Pyhän Birgitan kirkon raunioilla. Sinne kaikki joukkueet löysivät melko hyvin. Kilpailijoita oli muualtakin kuin Vihdistä. Pisin kisamatka taisi olla raumalaisella joukkueella. Heillä ei ollut mitään siteitä Vihtiin, mutta jo ensimmäisellä jaksolla löytyi iloinen kisahenki. Kännykän käyttö oli sallittu, ehkä myös siksi kirkon rauniot löytyivät helposti. Rastimme ensimmäisessä osassa piti tunnistaa valokuvista Vihdin nimikkolajit. Kuvia oli näsiästä, sitruunaperhostesta, kuhasta, liitoravasta ja käpytikasta. Näsiä oli kisaajille vaikein tunnistus.

Toinen osio oli edellistä vaikeampi. Siinä tehtävänä oli tunnistaa millä vuosikymmenillä, kuvatut vihtiläiset tuotteet oli valmistettu. Vaikeutta lisäämään joukkoon oli

Tuotetunnistamistehtävä pani miettimään.

laitettu myös pari ei-vihtiläistä tuotetta, kuten Högforsin liesi ja vantaalainen hymyheijastin. Dollytexin lotto-nukke ja Martelan tuoli olivat helpoimmin tunnistettavia ja oikealle vuosikymmenelle ajoitettavia. Upeasti joukkueet keskittyivät tehtäviinsä ja pohtivat vastauksia. Pari joukkuetta sai täydet pisteet. Viimeinen joukkue lähti rastiltamme Pappilanpellon koululle pimeässä, kymmenisen

minuuttia ennen puoltayötä. Nollapisteeseenkin jäi jokunen joukkue.

Vihti-Seurasta toimitsijoita rastilla oli riittävästi. Yhdessä toimiminen oli kivaa ja rastilla käyneet kilpailijat mukavia. Vaikka kisa saattoi olla kilpailijoille rankka, olivat he nauravaisia ja joukkuehenki tuntui olevan korkealla.

Teksti: Aila ja Outi Lindroos

Kuvat: Tapio Karjalainen

Vihdin ystävyyskunnat - erityisesti Viron Otepää

Ystävyyskuntien syntymisen juuret ulottuvat toisen maailmansodan aikoihin. Suomelle tarjottiin taloudellista apua varsinkin Pohjoismaista. Toimintaa organisoimassa oli mm. vuonna 1920 perustettu Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Kummikuntaliike syntyi 1940-luvulla, ja toimintaa organisoivat myöhemmin Pohjola-Nordenin Liitto. Se nimesi jokaiselle Suomen kunnalle pohjoismaisen kummikunnan. Näin humanitäärinen apu kohdentui jokaiseen Suomen kuntaan.

Vihdille kummikunnaksi nimettiin Tukholman yläpuolella sijaitseva pieni Sjuhundran kunta, joka liittyi pian Rimbon kuntaan. 1950- ja 1960-luvuilla kuntien välille syntyi yhteydenpitoa, josta on säilynyt hajanaista tietoa. Pitäjänneuvos Helmi-Briitta Lajunen oli merkittävä yhteyksien ylläpitäjä. Pitkäaikaiset ystävyys-suhteet luotiin mm. Nummelan ja Rimbon palokuntien välille.

Keväällä 1972 perustettiin Vihdiin Pohjola-Norden ry, jonka puheenjohtajaksi tuli Helmi-Briitta Lajunen. Kuntaliitsten jatkuessat Rimbo liittyi Norrtäljeen. Kaupunki kutsui koko pohjoismaisen ystävyyskuntaketjun ensimmäiseen yhteiskokoukseen Norrtäljeen syksyllä 1983. Ketjuun kuuluvat Norjasta Sel, Ruotsista Norrtälje, Suomesta Vihti ja Tanskasta Skalskør, joka 2000-luvulla liitettiin Slagelsen kaupunkiin.

Yhteistyö käynnistyi vilkkaasti

Pohjoismainen yhteistyö oli hyvin vilkasta ensimmäisen yhteistapahtuman jälkeen. Toimintaa koordinoi tuolloin kunnan kulttuurilautakunta.

Yhteydet Ruotsiin, Norjaan ja Tanskaan ovat sittemmin 2010-luvulla jääneet hyvin vähäisiksi. Vihdin kunta lopetti rahoituksen vuonna 2006. Sen seurauksena

yhteydenpito jäi Vihdin Pohjola-Norden ry:n tehtäväksi. Vierailut ja opettajavaihdot ovat vähentyneet ja yhdistyksen toiminta on keskittynyt koulu-, päiväkotij- ja kirjasto-yhteytyöhön.

Otepää löytyi sattumalta

Vihdin kunta halusi 80-luvulla löytää ystävyyskunnan myös Neuvostoliitosta. Tässä hankkeessa erityisen aktiivinen oli kansalaisopiston rehtori Valve Valolahti. Kansalaisopistossa toimikin aktiivinen viron kielen ja kulttuurin opintopiiri. Toiveissa oli saada ystävyyskunta Neuvosto-Eestistä. Viralliset anomukset eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta. Silloin sattuma puuttui peliin. Heinäkuussa 1988 Valve Valolahti tapasi Helsingissä sattumalta viron kielen professori Toivo Kuldseppin kanssa Hellenurmen kolhoosin johtaja Vambola Sippelgas. Tapaaminen johti käyntiin Jokikunnalla tutustumaan maataloon – ja kahden idearikkaan miehen keskustelut päättyivät ideaan, että Hellenurmen kolhoosista tulisi Vihdin ystävyyskunta. Jo elokuussa 1988 matkustivat Valolahti ja kunnan ystävyyskuntatoiminnan

Vihdin kunnanjohtaja Risto Leinonen johti Vihdin "valtuuskuntaa" ystävyyskuntatoiminnan aloitusvierailulla. Mukana oli myös kunnanhallituksen puheenjohtaja Jaakko Kauppinen toinen oikealta ja hänen vierellään Otepään kaupunginjohtaja Jaanus Raidal. Kuvan vasemmassa laidassa keskimmäisenä on Otepään kaupunginhallituksen puheenjohtaja Hazald Veezoja. Kuva: Timo Romsin kokoelmista.

Ystävyyskuntavierailulla Vihdistä olivat mukana ainakin vasemmalta lukien Rauno Pulkkinen, sitten otepääläinen Vambola Sippelgas ja punatakkinen Aira Elolampi, selin Annika Valovirta (silloin sukunimeltään Ahola), hänen etupuolellaan Päivi Veikkolainen, taustalla Valve Valolahti ja hänestä oikealle Toivo Kuldsepp Viron ulkoministeriöstä. Joukon edessä selin vaaleatakkinen Eino Ketola.
 Kuva: Timo Romsin kokoelmista.

hoitaja Annika Ahola (nyk. Valovirta) neuvottelukäynnille pienen Paluperän kunnan Hellenurmeen – ja läheiskaupunkiin Otepäälle.

Syksyiset neuvottelut päättyivät siihen, että ystävyyskunnaksi haluttiin virkeä, 2500 asukkaan kaupunki ja sen lähiympäristö eli Paluperän ja Pyhäjärven kunnat.

Oikeat miehet olivat asialla! Myös Moskovasta saatiin yllättävän nopeasti lupa solmia ystävyyskunta Vihdin kunnan ja Otepään kaupungin välille. Se oli viides Neuvostoliiton aikainen ystävyyskunta Suomen ja Viron välillä: Kotka ja Tallina 1955, Vaasa ja Pärnu 1956, Porvoo ja Viljandi 1964 sekä Valkeala ja Kausala 1988.

Viralliset valmistelut hoidettiin nopeasti ja ystävyyskuntasopimus allekirjoitettiin maaliskuussa 1989 Otepäällä. Allekirjoittajina olivat silloinen Otepään kaupunginjo-

taja Harald Veroja ja Vihdin kunnanvaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Päivi Varpasuo, jonka johdolla ensimmäinen 15 hengen ryhmä tutustui viikonlopun aikana Otepäähän.

Unohtumaton matka

Meille ensikertalaisille matka Etelä-Viroon oli unohtumaton - sydämet sulivat jo toisena iltana.

Kotimatka sai aivan uuden käänteen, kun ryhmä myöhästyi Georg Ots -laivasta, joka lähtikin puoli tuntia ennen totuttua aikataulua. Seuraava laiva olisi kulkenut neljän päivän kuluttua, joten Valolahti ja Sipelga organisoivat nopeasti bussimatkan Viipurin kautta seuraavana päivänä. Uskomaton suoritus aikana, jolloin ei ollut kännyköitä ja kun viisumit piti leimauttaa pikavauhtia maanantaiaamuna (pitkän jonon ohi!) sekä järjestää ruplia

ryhmän majoittumiseen Viru-hotellissa sekä bussi Viipuriin ja Viipurista suomalainen bussi Vihtiin.

Alkoi vilkas laajapohjainen yhteistyö

Vaikuttava ja iso yhteistyötapauhtuma oli ensimmäinen Vihdin ystävyyskuntien Vänlek-tapahtuma kesäkuussa 1989. Vihtiin saapui noin 200 pohjoismaalaista sekä Otepäältä 50 hengen laulava ja tanssiva ryhmä, joka valloitti taidoillaan vihtiläisten lisäksi norjalaiset, tanskalaiset ja ruotsalaiset. Samalla otepääläiset saivat ystävyyskunnan Norjasta ja Tanskasta sekä pysyvän sijan joka toinen vuosi eri maisa toteutettuihin Vänlek-päiviin. Niitä jatkui ystävyyskuntaketjussa vuoteen 2005 asti.

Yhteistyöstä Viron kanssa tuli heti monipuolista, kun asiaan innostuivat maatalousseurat, metsäs-

Vilja-aittaa kunnostetaan talvikirkoksi. Vieraana Ene Pooland. Kuva: Päivi Veikkolaisen kokoelmista.

tysseurat, Martat, kulttuuri- ja liikuntajärjestöt, nuorisotyö, koulut, päiväkodit, terveys- ja vanhustyö jne.

Maatalousjärjestöt harjoittivat merkittävää koulutustoimintaa ottamalla maataloille harjoittelijoita useina kesinä sekä keräämällä runsaasti maatalouskoneita seitsemänä vuonna Etelä-Viron maataloille. Se oli merkittävää tukea aloitteleville tiloille kolhoosien loppuessa vuonna 1992.

Vihdin seurakunta

Vihdin seurakunta solmi Otepään seurakunnan kanssa yhteistyösopimuksen jo kesäkuussa 1989. Yhteistyö jatkuu edelleen, ja yhteistyö on käynnistynyt myös Sangasten seurakunnan kanssa. Vakiintuneita yhteistyömuotoja ovat muun muassa kuorovierailut, joulupaketit vähävaraisiin perheisiin sekä seurakunnan taloudellinen ja henkinen tuki. Suurimmat hankkeet ovat

olleet Otepään kirkkoon Lapualla teetätetty uusi kirkonkello vuonna 1990 sekä talvikirkon rakennusprojekti 1992. Näistä pysyvistä saavutuksista voi Vihdin seurakunta tuntea ylpeyttä.

Vihdin Martat

Vihdin Martat yhdessä Uudenmaan Marttapiirin kanssa keskittivät avustukset Kuigatsin koulukodin lasten hyvinvointiin, turvaten täten monille nuorille pohjaa itsenäistymiseen. Jo vuonna 1990 perustettiin Otepäälle Naisseltsi, joka on jo viettänyt 30-vuotisjuhlaansa. Martat ovat edelleen mukana humanitäärisen tavarann viennissä Kinnasryhmän kanssa.

Vihdin Vironystävät ry

Yhdistys perustettiin vuonna 1992 ja järjestö järjesti useina vuosina suosittuja matkoja ympäri Viroa ja luentotilaisuuksia sekä humanitääristä toimintaa. Yhdistys kokosi

vuonna 1999 julkaisun ”Ystävyystoiminnan ensimmäiset kymmenen vuotta”. Yhteistyöstä kertoo 72-sivuinen julkaisu vuosilta 1989-1999.

Yhdistys lakkautettiin vuonna 2014.

Humanitääriinen KINNAS-ryhmä

Ryhmän toiminta käynnistyi vuonna 1994 nuorisoyhdistysten aloitteesta tarkoituksena tukea lapsiperheitä. Toiminta laajeni pian tukemaan perheitä ja laitoksia yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja koulutoimen kanssa. Nykyään tavarann jaosta Etelä-Virossa vastaa Otepään Kinnas MTY.

Monipuolista yhteistyötä

Monet järjestöt, yhteisöt ja yksityiset ovat tehneet merkittäviä lahjoituksia sekä pitäneet yhteyttä kuluneiden 31 vuoden aikana kuten esimerkiksi Nummelan Kilta, Ro-

Vilja-aitasta tuli erinomainen talvikirkko. Kuva: Päivi Veikkolaisen kokoelmista.

taryklubit, Partiolaiset jne. Uusin kahden vuoden mittainen yhteys on löytynyt Vihdin Maanpuolustusnaisten ja Otepään Naiskodukaitse-ryhmän kanssa.

Teatterivierailut, useat erilaiset lauluryhmät, kuorot ja orkesterit, tanhuryhmät ja taidenäyttelyt olivat merkityksellisiä kulttuurielämyksiä ja tarjosivat sekä Vihdissä että Otepäässä unohtumattomia kokemuksia niihin osallistuneille tuhansille tekijöille. Kulttuurielämä Virossa on erityisen vahvaa – päiväkodeisakin on ammattitaitoiset musiikin- ja kansantanssin opettajat, joten ei ihme miten ylläpidetään maan erikoisuutta – 150 vuotta sitten alkanutta Tallinnan laulu- ja kansantanssitapahtumaa. Seitsemän tuhannen asukkaan Otepäässäkin on nykyään kymmenkunta kansantanssiryhmää ja kymmenen kuoroa/lauluryhmää. Kulttuuritalojakin on neljä ja työntekijöitä niissä kahdeksan. Ei siis ole ihme, että kulttuuri

on Virossa vahva menestystekijä urheilun rinnalla.

Vihti mukana EU-hankkeissa

Vihdin kunta on ollut mukana monissa Otepään kannalta merkittävässä EU-rahoitteisissa hankkeissa:

- Sosiaalikeskus-hanke ruotsalaisen Eckerön kunnan kanssa 1994-1996. Vihdin panos otti kouluttaakseen kodinhoitajia ja vanhustyöntekijöitä.

- Neitsijärven puhdistus-suunnitelman teko 1999, jossa asiantuntijarooli oli Vihdin ympäristökeskuksella.

- Historiallisen Linnamäen tutkimushanke vuonna 2004.

- Päihtetön nuoruus – see on sinu valik – hanke, jossa vuosina 2000-2005 kehitettiin päihde- ja seksuaalikasvatuksen menetelmiä sekä laajaa verkostotyötä riskinurten auttamiseksi. Tässä oli Otepään kanssa mukana Tarton kaupunki

ja lääni sekä Suomesta Vihdin ja Lohjan nuorisopalvelut.

- Koulujen väliset comenius-hankkeet EU-maissa 2000 luvulla.

Vihti otepääläisille ikkuna länteen

Vierailut Vihdissä Neuvostoliiton aikana 1989-1991 ja ”toisen itsenäisyyden” alkuvuosina olivat otepääläisille ensimmäiset mieleenpainuvat matkat ulkomaille.

- Tapaan usein ihmisiä, jotka kertovat kuinka heidän vanhempansa tai isovanhempansa ovat kertoneet ensimmäisestä ulkomaanmatkastaan, matkasta ystävälliseen Vihtiin. Useat nuoret saivat opiskelupaikan Vihdin ammattikouluista, monet olivat olleet työharjoittelussa sairaalassa, vanhainkodeissa ja maatiloilla. Hyvin monilla on ystäviä mm. kotimajoitusten vuoksi. Näitä henkilökohtaisia kontakteja on säilynyt monilla sadoilla vihtiläisillä.

Vihdin Miesten laulutervehdys talvikirkossa. Kuva: Päivi Veikkolaisen kokoelmista.

Tätänykyä Virolla on laajat kansainväliset kontaktit. Useiden otepääläistenkin perheiden jäsenet ovat töissä tai opiskelemassa Pohjoismaiden lisäksi Englannissa, Saksassa, Itävallassa, Australiassa jne.. Vanhat ystävämme muistavat kuitenkin Vihdin merkittävänä starttina 90-luvulla.

Millaista yhteistyötä 2020-luvulla

Yhteistyökontakteja pitävät yllä edelleen Vihdin Seurakunta, Vihdin teatteri ja humanitäärinen toimintaryhmä Kinnas sekä uutena Vihdin Maanpuolustusnaiset. Myös Eläkeliiton Vihdin ja Nummelan yhdistykset ovat järjestäneet virkistys- ja kulttuurimatkoja Pyhäjärven kylpylään samoin kuin aikoinaan Vihdin vanhustentuki. Tällä hetkellä matkat on jouduttu peruuttamaan koronan vuoksi.

Muitakin yhteyksiä voi olla, mutta koordinaation puutteesta ei kaikista ole tietoa.

Yhteistyötä ovat kehittäneet ja ylläpitäneet sadat vihtiläiset ihmiset, jotkut heistä koko 31 vuoden

ajan. Tässä yhteydessä olen maininnut vain alkusysäyksen tehneet henkilöt, koska muuten olisi riski, että jonkun merkittävän tekijän nimi unohtuu.

Minusta merkittäviä ystävyystyön tekijöitä ovat kaikki yhteistyöhön osallistuneet: toiset näkyvämmiin, toiset nimettöminä. Ystävyyden rakentaminen kaikilla tasoilla on tärkeää rauhantyötä.

Ystävyyskuntayhteistyö on viime vuosina vähentynyt verrattuna yhteistyön käynnistymisen alkuvaiheisiin. Vihdin eri yhteisöjen olisi syytä innostua uudelleen tähän Itämeren alueen monella tapaa haasteellisten ja tärkeiden yhteistyömuotojen aktivointiin ja ennen kaikkea ihmisten väliseen kanssakäymiseen.

Teksti: Päivi Veikkolainen

Satoja vuosia vanha jättiläistammi. Kuva: Päivi Veikkolaisen kokoelmista.

Vihtiläisten Kinnas on kestävä elämänlanka

Apua Otepäälle säännöllisesti rekkakuormittain

LUOTEIS-ÜSİMÄÄ

Perjantai 31.7.2009

Nummellan soittokunta vieraili Otepäällä

Matkalla osallistuttiin myös Pyhäjärven puhallinpäiville

Vihdin Viro-yhteydet olleet merkittäviä

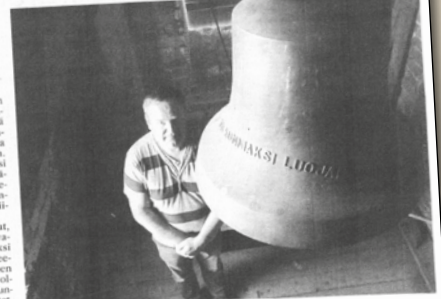
Vihtiläisillä ja otepääläisillä elinkäisiä ystävyyksiä ja jatkuvia perhesuhteita

LUOTEIS-ÜSİMÄÄ

Tiistai 11.8.2015

'Soi kunniaksi Luojan'

Otepäälle kirkonkello 25 vuotta sitten

■ Suomalainen musiikin suomenkielinen *Joan Sibelius* syntyi 150 vuotta sitten. Hän ja hänen suostansa juhlistaan tänä vuonna kulta-asiain monin tavoin. Virokirkonmuusikko *Virsi* 462 on Sibeliusin säveltämä (1897), ja se alkoi kehoittavasti sanoit: "Soi kunniaksi Luojan nyt virsi kirkonkelloon."

Nämä virren alkusanat, *Soi kunniaksi Luojan*, valittiin myös tunnuksiksi kirkonkellon kuppeeseen, jonka lapualainen *Jussi Somppi* valitsi taidellisesti Vihdin ystäväseuran kunnalle. Otepäälle, lahjoitettiin uuden kirkon.

Helmikuussa 1990 olivat vihittävät vieras Otepäällä käydessään todennet myös kirkonkellon huonon soinnin. Sodan aikana oli tykin ammus osunut kirkon seinään vaurioitettua myös kelloa. Siitä vaurioitettua kelloa, mutta kukaan ei enää saata.

Vihdin seurakunnassa yhdyttiinkin ripeästi toimii. Seurakuntalaisten ja eräiden yrittäjien lahjoituksina saatettiin kirkon 45 000 markkaa, mulla kello uuteen kelloon.

Laulan ja laulan, laulan mun laulu

Ojakkalan musiikkikerho vieraili Otepäällä

PUHEENVUORO

Viro - eteläinen veljeskansamme

■ Viro palasi pitkän tauon jälkeen suomalaisten miehin mm. Viro hotellin rakentamiseen. Mos kovan oloja ja pääsimme *Annika Aho-*lain kansa taruun. Tällä matkalla laadimme alustavan ystäväseuran. Maailmassa matkusti arvovallat vihtiläisryhmä tutustumaan Otepäähän. Paikkakunnan hallinnollinen ja poliittinen kerran, aina rajojen korkeinta poliittista johtoa myöten, teki parhaansa hyväksymme. Olemme ensimmäinen ulkomaalaisryhmä sitten presidentin *Kekkonen* seurueen 1964 tapahtuneen vierailun. Paluutalalle lähti mukana meidän ystäväseuran johtajana *Valve Valolahti* ja *Annika Aho-*lain kansa taruun. Tällä matkalla laadimme alustavan ystäväseuran. Maailmassa matkusti arvovallat vihtiläisryhmä tutustumaan Otepäähän. Paikkakunnan hallinnollinen ja poliittinen kerran, aina rajojen korkeinta poliittista johtoa myöten, teki parhaansa hyväksymme. Olemme ensimmäinen ulkomaalaisryhmä sitten presidentin *Kekkonen* seurueen 1964 tapahtuneen vierailun. Paluutalalle lähti mukana meidän ystäväseuran johtajana *Valve Valolahti* ja *Annika Aho-*lain kansa taruun. Tällä matkalla laadimme alustavan ystäväseuran.

Valve Valolahti on ollut Vihdin ja Otepään ystäväseuran johtajana.

alueella. Vihdin seurakunta oli mukana Vänelän järjestämässä, Se solmi samana vuonna suhteet Otepään Maarian seurakunnan kanssa. Kanssakäymisen on ollut erittäin vilkasta. Vänelä on tänä päivänä viety yhdessä Skälärissä ja Sellissä. Norrlandissa oli otepääläisten tilalla ryhmä Kärklästä. Ensimmäinen juhlimme Otepäällä. Vihdi - Otepää suhteiden solmittuina oli ensimmäinen sitten 1950 luvun, jolloin neljä suomalaista kaupunkia sai virolaisystävyyden. Tie otepääläisillä ei ole ruohottunut. Kymmeniä erilaisia ryhmiä ja sadat ihmiset ovat pitäneet sen auki. Se on valloittanut Viron yhteiskunnan ja taloudelliseen kehitykseen, mikä on Otepään alueella ollut useasti monimutkainen siellä. Olemme molemmat saaneet toistuvasti oppineet ja saaneet uusia ystäviä. Silmämme ovat avautuneet. Tutustuminen toistemme oloihin ja elämään on nähtynyt senkin millaista meillä olisi ellemme olisimme olleet. Otepää on vastavasti ystävästään Eckerö - Martan saaristokunnan alivan Suur-Tuoholman alueella.

Vihdin Uutiset | Torstaina 15. maaliskuuta 2017

Vihdissä järjestettiin kesällä 1989 pohjoismaisten ystäväkuntien Vänelä-tapahtuma, johon osallistui myös 35-henkinen esiintyjäryhmä Otepäältä. Nummellan yläasteen luokka teki vasta-vierailuna leirikoulumatkan Otepäälle.

Valve Valolahti aloitteentekijänä

■ Vihdin ja Otepään ystäväseuran käynnistymisestä on kiittäminen kirkonkyläläisen *Valve Valolahden* (80) aktiivisuutta. Vihdin kansalaisopisto rehtorina *Valolahti* jo aloitti Viron kielen opintopiirin 1980-luvun alussa. Rotarytoiminnan kautta *Valolahti* tutustui *Toivo Kuldseppiin*, joka toimi Helsingin yliopistossa virokielen lehtorina. *Kuldseppi* taas esitteli *Valolahden* Viron suurlähetystön kulttuuritasealle, jolta *Valolahti* pääsi kyselemään ystäväseuran asioista. Tärkeäksi osoittautui Vihdin kunnanvaltuuston pöytäkirjanote vuodelta 1974, jossa västettiin hankkimaan ystäväseuran Pohjoismaiden lisäksi myös "Neuvostoliitosta tai Eestistä".

Heinäkuussa 1988 *Kuldseppi* järjesti *Valolahden* tapaamaan *Vambola Sipelgäsin*, joka oli Hellenurmen kolhoosin johtaja pal alueella. Siitä se lähti. *Sipelgas* on edelleen valtuuston puheenjohtaja *Paluperalla*, Vihdin toisessa virolaisessa ystäväseurassa. *Valolahti* ja *Annika Aho-*lain (nyk. *Valovirta*) Vihdin kunnasta vierailivat Otepäällä *Sipelgäsin* kutsusta elokuussa 1988 ja muotoivat ensimmäisen luonnoksen alkavasta ystäväseurasta ja yhteistyöstä.

Virallisen sopimuksen allekirjoitti maaliskuussa 1989 Vihdin virallinen 15-henkinen delegaatio valtuuston puheenjohtajan *Päivi Varpasuo* johdolla. — mkl

'Hyvä mieli ja hyödyllistä tekemistä'

Kinnas kiertää tavaraa Viroon

Otepään ja Vihdin yhteistyö tärkeää myös tulevaisuudessa

Kunnanjohtaja Kaido Tamberg etsii uusia yhteistyömuotoja

Martat tukevat virolaisia orpoja koulun kautta omaan elämään

Kameraseuralaisten kuvasatoa Vihdin vesiltä

Lokit, Enäjärvi. Kuva: Helena Neff.

Kaakkurit, Saarilampi, Nuksio. Kuva: Seppo Hanhikorpi.

Peura ja joutsenet, Vanjärvi. Kuva: Seppo Hanhikorpi.

Pertun Postia myyvät:

Auringon kirja- ja paperipuoti
Helsingintie 26 C, 03400 Vihti kk
Avoimna arkisin klo 9-18, la 9-14

Cafe il Punto

Pilkkukuja 2, 03100 Nummela
Avoimna arkisin klo 8-18, la 9-16

Vihdin museon museokauppa

Kirkkoniementie 1, 03400 Vihti kk
ke-to klo 10-16 • www.vihti.fi/palvelut/museo/

V/HTI

ASU SIELLÄ MISSÄ ELÄT

*Palveluva
kirjalkakauppa
lähelläsi!*

**AURINGON
KIRJA- JA PAPERIPUOTI**

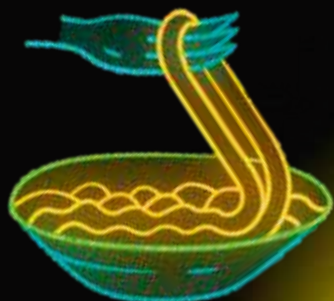
**Meiltä saat kirjat,
kalenterit, kortit,
toimistotarvikkeet,
puuhaa ja
paljon muuta!**

**AURINGON
KIRJA- JA PAPERIPUOTI**

Helsingintie 26, Vihti (apteekin vieressä)
Avoimna arkisin 9-18, la 9-14

Aurinko
KUSTANNUS

Café il Punto

09-2222222

NYT ON KYLMAA KYYYTÄ!

**Alueen nopein
kotiin kuljetus.**

**Tilaa arkisin klo 12
mennessä ja toimitus
tulee illaksi kotiin.**

www.k-supermarket.fi/vihti

Eikä pakasteet sula!

K Supermarket
VIHTI

VIHDIN TARVIKE OY

Niuhalanraitti 17 03400 VIHTI, P. 09 2247 887

Nummelan Adventtiseurakunta

SYKKIVÄ SYDÄN

www.sykkivasydan.fi

Opastukset hoitaa

Vihtin Opaskerho HIIDENHEILAT ry

puh. 040 520 6334

Saha ja höylä Hacklin

Alitalontie 18
03250 OJAKKALA

Markku 0400 770 527

Mikko 0500 440 527

Puh/Fax (09) 227 1238

www.sahajahoylahacklin.fi

KIVISTOBUS.com

*Vakiovarusteena
mukava kuljettaja!*

SYDÄMELLÄ MUKANA TILAUSAJOJEN TOTEUTUKSESSA.
LUOTETTAVAA LIIKENNÖINTIÄ VUODESTA 1927.

Puuha park

VIHTI RESORT

**KOKO PERHEEN
PUUHAPAIKKA!**

SUOMEN UUSIN TEEMAPUISTO

Yli 4:n hehtaarin ulkopuisto Vihdissä

VIETÄ KIVA KESÄPÄIVÄ!

KESÄLOMAN RETKIKOHDE NRO 1
YLI 100 ERILAISTA PUUHAA
VELI VEKKULI JA TIIKERI-MASKOTIT
HYVÄT GRILLIPAIKAT
AKTIVITEETTIPUISTO KAIKENIKÄISILLE

WWW.PUUHAPARK.FI | 010-084845 | Jussinrinne 1, 03250 Ojakkala

30 euron jäsenmaksulla voit saada osto- ja palveluetuja jopa yli 500 euroa vuodessa.

Vihdin Omakotiyhdistys ry on nyt Suomen ykkönen.
Jäsentalouksia on jo yli 4 500!

Lisätietoja:
www.omakotivihti.fi

VIHDIN
SEURAKUNTA

www.vihdinseurakunta.fi

Parturi - Kampaamo

Vihdin Hiusfriikki

Niuhalanraitti 21 • 03400 Vihti
Puh 050 566 9593
Nettiajanvaraus: www.vihdinhiusfriikki.fi

HAUTAUSTOIMISTO KAUHANEN

V:STA 1917

*bautausjärjestelyt – arkut, uurnat, kuljetukset
tilaussitomo – ammattitaidolla kukkasidontaa kaikkiin betkiin
pitopalvelu – arvostetut, laadukkaat tarjoilukokonaisuudet
hautakivet – uudet muistomerkit, kaiverrukset, entisöinnit
kuolinpesän hoito – perukirjat, testamentit, jaot*

NUMMELA, PISTEEKAARI 4
HAUTAUSTOIMISTO 010 231 3330
TILAUSITOMO 010 231 3331

VIHTI KK, NURMIJÄRVENTIE 28
HAUTAUSTOIMISTO 010 231 3332

TOIMIPISTEEMME AVOINNA: MA – PE 9.30 - 16.30 & SOPIMUKSEN MUKAAN
WWW.HAUTAUSPALVELUT.NET WWW.TILAUSITOMO.NET

SUOMEN HAUTAUSTOIMISTOJEN LIITTO RY:N JÄSEN

VAUHDIKAS FARSSI VIH DIN TEATTERISSA

JUORUJA

Käsikirjoitus Neil Simon
Suomennos Tommi Kainulainen
Ohjaus Sixten Lundberg
Tuottaja Jenni Kanta-oksa

ENSI-ILTA la 31.10. klo 17

Juliste © Ari Peura 2020

Esitysoikeuksia valvoo Näytelmäkulma – Nordic Drama Corner Oy

Esitysaajat 2020

la 31.10. klo 17
pe 6.11. klo 19
la 7.11. klo 17
pe 13.11. klo 19
la 14.11. klo 17
pe 20.11. klo 19
la 21.11. klo 17
pe 27.11. klo 19
la 28.11. klo 17
pe 4.12. klo 19
la 5.12. klo 17

Esitysaajat 2021

pe 8.1. klo 19
la 9.1. klo 17
pe 15.1. klo 19
la 16.1. klo 17
pe 22.1. klo 19
la 23.1. klo 17

Lippujen hinnat

Peruslippu 23 €, eläkeläinen, opiskelija, työtön 21 €, lapset (alle 16 v) 13 €, avustaja 12 €
Kysy myös ryhmälennuksia!

Ennakkomyynti ja varaukset

Vihdin teatterin toimisto, Tuusantie 1, Nummela
Avoimena arkisin 9.30–14.30
Puhelin 0400 - 975 068
toimisto@vihdinteatteeri.fi

Liput myös

- www.netticket.fi (+palvelumaksu)
- Prismat Nummela ja Lohja (+palvelumaksu)
- ovelta 1h ennen esityksen alkua

Esityspaikka

Luksia auditorio, Ojakkalantie 2, Nummela
Esityksen kesto väliaikoinen n. 2,5 h

Lue koronaturvallisuudesta
Vihdin Teatterin kotisivuilta

Koronaturvallisuus

Vihdin Teatteri noudattaa esityksissään koronaturvallisuusohjetta, joka on luettavissa osoitteessa www.vihdinteatteeri.fi. Ohje on nähtävillä myös Vihdin Teatterin toimistossa sekä esityspaikalla Lüksian auditoriossa.

Yhteistyössä
KANSALAIS
FOORUMI

www.vihdinteatteeri.fi

Posti Green

*Vihti-Seura toivottaa
kaikille hyvää joulua ja
onnellista uutta vuotta 2021!*